

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Summa angelica de casibus conscientiae

Angelus <Carletus>

[Nürnberg], 10. Feb. 1492

Vana gloria - Uxor

[urn:nbn:de:bsz:31-300937](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-300937)

Vana gloria

accipere. Clericus tñ et eps possunt suscipere legitimum si volunt testamentaria vel dativam non possunt. Similiter oēs religiosi clerici vel epi tenentur recipere tutelam miserabilium personarum. h. religiosi cum licentia iuorum platorum possunt etiam recipere legitima. vt. xvj. q. j. mōachi. Et sic pro corda. lxxvij. di. c. j. et fi. xvj. q. j. generaliter. vij. q. ij. Cyprianus. lxxvi. di. puenit.

2 Quid pūnet ad officium tutorum. Rñ. tria. Primum vt pupillos a criminibus intactos cōseruent. Secundū qd res eorū ab iniuria pseruent. vij. q. j. c. j. facit. l. j. ff. de intel. Vñ tutores dicti sunt quasi tutores i. d. l. j. Tercium qd pecunia eorū vel bona mobilia que ad mbiliū valent eis fuata cōuertāt in p̄dijs. ex quibus percipiant aliquem fructū. quia fm Bar. in. l. tutor qui reptonium. §. j. ff. de adminti. si tutor pecuniam pupilli non ponit in p̄dijs tenetur pupillo ad fructus quos poterat habere deducere expensis et periculis. Quod limita verū si potuit emere. puta erant qui volebant vendere. vel alio modo legitime lucrari poterat alias non. Idem dic vbi esset statutū. vt Janue qd oia bona mobilia distraberenēt et venderenēt. vt de pecunia acq̄reret pupillus lucrū. Si tutor non fecit cū potuerit tenet ad interesse. Et Bal. in. l. h. l. de condi. inde. et Johannes de anania in. c. qd in omnibus. de vsu. tenent qd vbiq̄qz olim tutor tenebat fenerari de pecunia pupilli. qd hodie cū vsure sint. p̄hibite tenet pecuniam pupilli ponere in iustā negociationē ad partē lucri et dāni. Aduerte o tutor qd si vis esse tutus. qd non tenearis. nec tu nec heredes tui. p̄ aliquo facto p̄ pupillo illud fac cū cōsilio coniunctorum pupilli et facias poni in instrumento. qd consiliū p̄pinq̄uorū facit p̄sumptionē qd dolus et culpa abest a tutore. ar. l. enam. l. si tutor vel cura. inter. fm Bal. in. l. pola. l. d. h. q. vt indig. De hoc vide quō tenet tutor. §. Clericus. l. v. et. vij.

3 Vtrum tutor teneat facere inuētariū de reb? pupilli. Rñ. qd sic nisi causa necessaria vel iustissima impediāt. tenet in. l. tutor qui reptonium. ff. de adminti. tu. Idem dic fm Bar. ibidem de curatore. et causa necessaria dicit fm eundem Bar. ex parte tutoris morbus. puta quia podagrosus et huiusmodi impeditus est. vel ex parte rei. qd non reperit adhibita diligēs inquisitio. Causa vero iustissima dicit si testator remisit confectionem inuentarij. vt i. l. h. l. ar. tute. Quod limita Bar. vbi s. nisi ex causa iudici aliter videat. vt in. l. in confirmando. et. l. vñlem. ff. de confir. tu. fallit hoc i duobus casibus in quibus non tenet facere inuētariū fm Bar. vbi s. Primus si cōsuetudo esset vt non fieret. Secundus si in dex. ex causa remitteret qd posset.

4 Quid tenet facere. Rñ. fm Bar. vbi s. qd glo. ibidem et cōiter doc. tenent qd mor. i. q̄ppimum poterit. facit. l. bec conditio. ff. de cōdi. et de. aliter videtur in dolo. Intellige si administravit. alias nō Item non videtur in dolo si fecit illa que dilatioz non recipiūt. vel qd necessario p̄cedunt confectionē inuētarij. vt p̄scrutatio substantie hereditarie.

vel ea que nullo modo possunt obesse pupillo. h. bene p̄desse. qd talia agendo ante cōfectionē inuētarij nō p̄sumit in dolo fm Bar. vbi s.

5 Qualiter debet fieri. Rñ. tenet in. l. tutores. l. de adminti. tu. qd in p̄sentia publicanū p̄sonarū. Glo. tñ ibidem dicit qd sufficit vnus notarius. p̄sentia vero iudicis nō ē necessaria fm Bar. vbi s. et cōiter doc. nisi vt faciat fidē cōtra debitores noīm q̄rū noia scribunt in inuētario. Et ita tene q̄uis gl. in. d. l. tutor teneat qd ē necessaria.

6 De quibus d̄ fieri inuētariū. Rñ. tenet in. d. l. tutores. qd oim rerū. i. corpaliū fm Bar. vbi s. et in instrumentorū. i. oim iurū incorpaliū. de quibus apparent instrumenta seu p̄bationes in bonis pupilli. de alijs non.

7 Quō mater p̄dit tutelā filij. Rñ. Pa. in. c. v̄roratus. de puer. cōiu. qd dupliciter. Primo si trāsit ad sc̄das nuptias. Secōdo si incōtinenter viuat. de hoc est glo. quā sequit Bar. in autē. m̄ri et auie. l. q̄m mulier tu. offi. fun. p̄ot. facit tenet in. l. h. co. ti. vbi requit qd pudice viuat. qd no. gl. in. l. fideicōmissum. l. de fideicōmissi. vbi vult qd v̄ror. relicta si incōtinenter viuat p̄dat legatū sibi factū a marito. et aufert sibi tanq̄ ab idigna vel ex p̄sumpta voluntate defuncti reuocat. qd maxie p̄cedit si viuit incōtinenter tpe vite mariti ip̄o ignorate. p̄ B gl. no. in. l. foroz. l. de bis q. vt idig. Et p̄t inferri p̄ B qd oēs penas q̄s trāscens ad sc̄das nuptias in fra annū incurrit qd et ip̄a similiter qd no. S̄z limita quo ad lucrū p̄dendū. h. non quo ad penā alias incurrendam.

Vana gloria

Uno modo dicit appetitū dignitatis et excellēcie. et sic ē idē cū supbia et capitale viciū. qd anim? directe mouet ad dignitatē et excellētā appetendā. Alio modo dicit appetitū laudis. et sic ē filia supbie. bec ex facto Bo. in. ij. di. xlij. q. ij.

8 Vtrum sit mortale peccatū. Rñ. fm qd colligo ex Alex. in sc̄da sc̄de. Et Tho. sc̄da sc̄de. de. q. cxxij. et Me. de gan. in quol. j. q. xxij. qd vana gloria de se non dicit aliquid quod sit contra charitatē dei v̄l p̄rimi. Attamen dupliciter potest cōtrariari charitati dei. Primo rōne rei sup qua querit laus vel gloria. Et hoc modo potest esse peccatum mortale tripliciter. Primo qm̄ gloriā de re q̄ ē cōtra deū. i. que ē mortalis peccati. d̄ quibus d̄ in p̄. Quid gloriaris in malicia. Secus esset si gloriaret de re peccati ventalis solū. quia sic non esset mortalis vana gloria. Secōdo ē mortale peccatū qm̄ id de quo gloriatur p̄fert deo. sicut ille de quo Ezechielis. xvij. Eleuatum ē cor tuū. dixisti deus ego sum. Istud euenire solet qm̄ hō p̄pter inanē gloriā p̄fert testimonij hominū testimonio dei. puta p̄pter gloriā humanā non p̄dendam non confitē deum vel si dem tpe debito. vel non vult p̄dicare vel dicere veritatē loco et tpe qm̄ tenet. Tercio ē peccatū mortale qm̄ ea q̄ sunt ordiata ad gloriā dei. vt sunt facta et ea q̄ p̄nēt ad fidē sp̄e et charitatē. p̄ncipaliter facit ad gloriā suā. Vnde dicit Aug. lib. j. de doc. xp̄iana. Ad fidē sp̄em et charitatē tota militat di.

uina scriptura. q̄ p̄ncipaliter ordinat̄ ad honorem dei in quo deus contēnitur si p̄ncipaliter ad alterius honore ordinat̄. hec ille. Unde si q̄s p̄ncipaliter p̄pter gloriā p̄dicaret. vel missam diceret ⁊ h̄mōi peccaret mortaliter. Secus si aliquid aliud quod non p̄tinet ad diuinam scripturam vel sacramenta p̄pter gloriā faceret. quia peccaret venialiter. et amitteret fructum bone operationis. Contrariat̄ sc̄do vana gloria charitati dei ratione finis seu intentionis ipsius gloriantis. v̄puta quia constituit finem v̄lamū in gloria vana paratus facere quocūq; p̄pter illam. Et sic est peccatum mortale. si est in deliberatione voluntatis. Et hoc est quod dicit Augu. v. de ciui. dei. hoc vicium tunc est inimicum pie fidei. si maior sit in corde cupiditas glorie. quā dei timor ⁊ amor. hec ille. alias ē cōiter peccatum veniale.

2 **Que sunt et? filie. Rñ.** Prima immodestia ornatus. vide **Ornat?** Secunda inobediētia. Tercia iactantia. Quarta p̄nata. Quinta hypocrisis. Sexta discordia. Septima cōtentio de quibus in suis locis.

Vasa sacra ecclesie debent esse sacra. ⁊ honesta. ⁊ tñ ab hominibus sacratis tractari. ⁊ si sint facta mutilia vel vetustate consumpta debēt conburi ⁊ cineres cōdi in loco honesto ne pedibus intrantū concalcant. de cōse. di. j. c. altaris. c. in sc̄ta. et. c. vestimēta. ⁊ de reli. do. c. ad hec. de re. p̄mu. mācipiū. De eoz cōsecratione vide s̄. **Benedictio** et **Cōsecratio.** De eoz mundicia dicit in. e. ij. de custo. eucha. in. si. **Precipimus** quoq; vt orationa vasa. corpalia. ⁊ vestimēta ministroz. pale altaris nec nō ⁊ ipsa corpalia munda ⁊ nitida cōseruent. Nūmis enī videt̄ absurdū in sacris sordes negligere q̄ dedecerent etiā in p̄phanis. hec tex. ibi ⁊ c. Et quo patet q̄ peccat mortaliter q̄ illa tenet ita imunda ac si essent p̄seruio rusticoz.

Asallus dicit qui habet feudū ab aliq̄. vide s̄. **feudū.**

ectigal est qd̄ p̄stat ex his rebus que vendunt. Tributū vero vel annona vel publica pensatio seu functio est q̄ rōne fundi vel soli a possidente p̄stat. Idq; d̄ census fm **Aljo.** i. summa. ⁊ iō vide **Pedagia.**

elatio virginum vide s̄. **Consecratio virginum.**

enatio triplex. Vna oppressiua hominū. ⁊ hec semp̄ prohibita. vj. di. s̄. is ita. in si. Alia d̄ arena. s̄. q̄ fiti arena cū fera d̄tata. ⁊ hec sili ē phibita. lxxvj. di. c. q̄ venatoribus. ⁊. c. se. Tercia d̄ saltuosa q̄ fit in siluis ⁊ salubus. ⁊ hec oibus phibita tpe quo hoies tenent esse in ecclesia ⁊ orare. lxxvj. di. an putatis. d̄ cōse. di. ij. irreligiosa. ⁊ di. v. ieiunia. nisi forte necessitate famis ingruēte. c. licet. de feriis. aut alia sili. Alijs aut̄ diebus ē licita laicis. de deci. c. nō ē in p̄tate. Clericis vero ⁊ religiosis ē phibita. nisi ex necessitate eccie vrgente vt dicit̄ ē. Possunt v̄ plani ⁊ alij ecciastici cā recrea-

tionis vel excitandi appetitū et h̄mōi cū r̄benibus et laqueis. et etiā canibus cū silētio et modestia aliq̄ venari. nisi tpe quo debēt visitare vel p̄dicare. et. de cōse. cū apls. s̄. archidiaconi. et sic intellige il lud. ne de. vel mo. c. j. Et iura q̄ vident̄ contraria fm **Ho.** sunt intelligēda de illis q̄ nimis mentem talibus implicat.

Utrū serui teneant obedire dñis volētibz venari tpe phibito. Rñ. Rñ. q̄ nō. An aut̄ excusent̄ a peccato p̄pter metum dic vt supra **Actus.** s̄. vj.

Utrū venatores q̄ cōculcant agros vineas et segetes. et quozū canes occidūt gallinas et aialia pauperū et aliorū teneant ad restitutionē. Rñ. **Assē.** q̄ sic. ad extirpationē. alias peccat mortaliter. nisi ita modicū sit dānum q̄ phabiliter non curarēt.

Quid de dñis q̄ occidunt vel mutilāt hoies p̄pter lepores et siluestria aialia capta. Rñ. **Assē.** q̄ mortaliter peccant. si faciant libidine videte v̄ amore aialium. aut venandi. Credo etiā q̄ si sit cōsuetudo loci vel statutū q̄ p̄ vno acui venatiōis tanta pena infligatur q̄ non excusat a mortali omnes obseruantes eam. vt no. **Lancr.** in sum. ii. d̄ rapina.

enditio vide s̄. **Emptio.**

Utrū quis possit cōpelli ad vendēdum inuitus. Rñ. q̄ regulariter non. sicut nec emere. Vñ dicit tex. in. l. inuitū. l. de cōtrabē. emp. Inuitū cōpare vel distrabere postulat̄ is iustā cām non cōtinet desiderū. h̄z ibi. facit. l. nec emere. l. de iure deli. fallit hoc in multis casibus. de q̄bus vide glo. in. l. iulianus. s̄. ad celsus ff. de ac. etiā et ven. et in p̄allegatis legibus.

eneficium vide s̄. **Sortilegium.**

eniale vide s̄. **Peccatum**

erberatio vide supra **Per-**

Utrū ille q̄ nō valēs soluere in ciuilib? luit in corpe si veniat ad pignioz fortunam teneat amplius soluere. Rñ. **Bal.** in. l. si. ff. de in ius. vo. q̄ nō. q̄ luitio corpalis cedit loco solutionis. facit. l. h̄ si vnus. s̄. si ante. ff. de iniur. glo. in. c. sicut dignū. de homi. vide glo. in regula pactū. li. vj. **Limita s̄. Solutio.** s̄. xxij.

estis et cetera indumēta eccie debēt esse sacra et honesta. nec debent tangi a n̄ sacratis hoibus. d̄ cōse. di. j. c. in sanc. et duobus. c. se. nec semie

etiā sacrate debēt ea tāgere di. xxij. sacratas. Ad intelligit̄ fm **Ho.** in sum. ii. de eucha. q̄ sunt p̄ pōtificē benedicta. c. ij. de reli. do.

Utrū de veste alicuius dñe possit fieri casula? Rñ. glo. in. c. ad nuptias. de cōse. di. j. q̄ nō cui n̄ assentio. imo eo ip̄o q̄ dedicat̄ deo purgat̄ ois macula. facit. c. nō liceat. xij. q̄ vltima.

Utrū vestes et manutergia ecclesiastica possint deputari ad vsus laicorū. Rñ. glo. q̄ nō. in. c. m̄cipia. de re. p̄muta.

Vicarius

Vicarius est qui vices alterius gerit sine in officio nõ contentioso. vt extra eo. ti. p. totũ. sine in p̄tioso. l. d. offi. et q̄ vi. al. ge. p. totũ

- 1 Quot sunt sp̄s vicariõũ. R. d. Car. in de. vni. ca. eo. ti. q̄ q̄tuor. Quidã sunt p̄petui eccliaz pro- chialũ. et tales facit ep̄s fm Lau. ex quo suscipiunt curã animarũ. vñ quonões quis e deputatus au- ctõitate ep̄i curato beneficio vicarius eo ipso e p̄- petuus et immutabilis p. c. vnicũ. d. capell. mo. li. vj. et nõ debet deputari nisi in prochia lib? habenti bus latitudinẽ prochie vel aliã necessitatem. et ta- lis habere d. xv. annũ et ordinari ad sacerdotiũz infra annũ. d. de. vnica. alias p̄natus e ipso facto. et si recipiat ecclesiã. aliã cũ cura p̄dit vicariã. extra eo. ti. e. ad. hec.
- 2 Quid si deputet ad ecclesiã ñ prochiales puta rurales. R. d. q̄ non erũt p̄petui. et sic poterunt mutari ad velle p̄lati. quod tenet etiã gl. in. d. de. vnica.
- 3 Vtrũ talis vicarius p̄petuus habeat indistin- cte curã animarũ? R. d. Car. in. d. de. vnica q̄ sic q̄ ad oẽm effectũ. q̄ possidet sine noie ad instar cõducẽtis. nõ ad modicũ t̄ps. l. si. ff. si ager vec. pe.
- 4 Vtrũ possit instituere aliũ vicariũ. R. d. Car. ibidem q̄ non p̄petuum. s̄ bene t̄palem vt cõiter tenent doc.
- 5 Quidã sunt vicarij t̄pales sicut mercenarij qui ad t̄ps assumũt ad adiuuandum ad curã aiarum et tales p̄nt assumi a curatis etiam sine licẽtia ep̄i de iure cõi. nisi statuto ep̄i p̄hiberet. vij. q. j. illud. et. c. nihil. et licet tali assumpto cõfiteri. licet nõ ha- beat curã animarũ fm Pau. qñ rector p̄ viã dele- gationis et cõmittit auctatẽ audiendi q̄ hoc p̄t etiã nõ habẽt curã animarũ. Et hoc verũ nisi sit p̄bitus ad exercitiũ cure. vt peregrinus et igno- tus. de. de. pere. p. totũ. q̄ tunc nõ teneret talis cõ- missio q̄ ad solũ ep̄m p̄inet. de. de. pere. c. tue. r. c. si. Et hĩ die qñ cõmittit religioso cui a regula vel suo p̄lato p̄hibet. De quo dic vt s̄. Confessio. iij. §. iij.
- 6 Quidã sunt vicarij q̄ deputant ad aliquã pro- uincã aut dyocessim vel locum. d. quibus extra eo. ti. c. pe. et. xvj. q. j. addicimus. et tales vicarij iuris- dictionales tantã p̄tatem habet quãtũ m̄suramus et eorũ cõmissione. p. hoc de puile. accepimus. r. c. porro.
- 7 Quidã sunt vicarij q̄ cõstituũt ad oia incũben- tia p̄lato nõ solũ respectu cure. s̄ etiã respectu oim incumbentium. et e dñia inter istos. pp̄ue et officia- les ep̄orũ. q̄ officiali solũ cõmittit cognitio causa- rum totius dyocesis. nõ aut iquisitio. correctio et cessum amotio a beneficijs. nisi speãliter sit eis cõ- missus. Vicarij aut generales oia hec p̄nt excepta beneficiõũ collatione. vt in. c. cũ in generali. eo. ti. li. vj. s̄ in italia rara e dñia. et iõ videat eorũ cõmis- sio vt sciat auctoritas. et istos cõstituit ep̄s sine cõ- sensu capituli. fm Mo. allegat. c. ea noscat. de his que fi. a p̄la.
- 8 Vtrũ vicarij t̄pales. s̄ sedi terciũ et q̄rti possint alium vicariũ instituere. R. d. q̄ nõ extra eo. tit. r.

clericos. fallit in archiep̄bitero qui cũ sit vicarius ep̄i in sp̄ialibus. de offi. archiep̄sibi. c. ministerium. aliũ tũ vicariũ p̄t instituere vt dñi ibidẽ. Et intelli- ge non posse nisi eis speãliter cõmittat.

Vtrũ p̄lati possint vices suas alicui cõmittere sub annuo censu. R. d. q̄ nõ sine symonia. et. ne p̄ la. vi. su. c. j. ij. et iij. q̄ sicut p̄ cõmissione iurisdic- tionis nõ licet recipere certã pecunie q̄ntitatẽ. ita m̄- to minus licet recipere quottã p̄tẽ p̄ntuum fm Mo. bene p̄t vicario tale salariũ cõstituere. imo ad hoc tenet. xij. q. ij. charitatẽ. h̄z etiã talis vicari- us ius petendi sibi assignari cõgruã portione de redditib? ecclie ex q̄b? comode possit sustentari. et. eo. ti. c. ad. hoc. fm Mo. s̄. Et iõ possit dicere. Ego do tibi p̄ salario tuo cẽtũ et totũ lucrũ dabis mihi de exercitio iurisdictionis fm Inno.

Qui sunt casus in quibus licite p̄ aliũ deseruit ecclesie. R. d. q̄ multi. s̄ si prochia sit lata. si cecidit i infirmitatẽ sine sua culpa debilitatẽ vel deforma- tẽ. vel necessitas absentandi. seu vtilitas ecclesie et bñõi. Et de hoc habes s̄. Clericus. vij.

Idua pp̄ue ex significatione voca- buli seu fm etimologiam dñi quelibet mulier sine viro etiã si nõ q̄ virũ habuisset quasi sine duitate. et de a vi qd e sine. sicut vecors. s̄ sine corde. ita dicit ter. in. l. malũ. §. viduas. ff. de ver. sig. et ter. i. c. vidua xxxij. di. r. Gracian? ibi q̄ vult q̄ dicat illa cuius maritus mortuus e debet intelligi ex cõi vsu loq̄n- di. Et intellige si ab eo fuit cognita alias nõ vt ibi et ideo in q̄cũq; materia etiã penali vsus loquẽdi p̄fert pp̄rio significatione verborũ. siue pp̄ri signifi- catũ eliciat ex etimologia seu ex diffinitione. siue ex auctoritate iuris. l. libroni. §. q̄ tñ cassius. ff. de le. iij. et. l. cũ de sanionis. §. assã. ff. de sum. instruc. in- stru. q̄ le. et. l. labeo. ff. de sup. le. no. Bar. in. l. ois populi. ff. de insti. et. iur. Et Inno. in. c. olim. de v. sig. et glo in. c. nonnulli. de rescrip.

Illicus dicit velle custos. et qui fructibus capiendis et colligendis imponit. ff. de insti. l. si cũ villico.

Indicatio vtrũ sit peccatum R. q̄ ad satisfacti- onẽ animi irati et in malũ p̄ri solũ nõ q̄ licet. imo est peccatũ mortale. xxxij. q. iij. sicut ecclesia. et. c. q̄ r̄ps. et. c. ea vindicta Si ve- ro sit ex zelo iusticie et ad correctionẽ peccatorũ. et ab eo q̄ ex officio p̄t sic meritoria e. vt i dictis. c. r. q. v. non vos.

Vtrũ aliq̄s possit vindicare suã iniuriã. R. d. Mo. q̄ nõ. etiã si superiorẽ nõ h̄z. vñ licet p̄nceps nõ subsit legibus. l. digna vox. l. de legibus. tñ ip- se delegat. de iudi. c. j. q̄ quis ipse punire possit. Et sic intellige et limita. c. olim. el. j. de resti. spo. c. signifi- casti. el. ij. de homi.

Inolentia que e filia auaricie vi- de Rapina.

Inrginitas fm R. in iij. di. xxxij. duplicat si- mul. Primo mō ip̄o pp̄ue p̄ integritatẽ

carnis .et sic q̄libet nascit̄ virgo .et istud nō ē vir-
tus. Scđo mō v̄ginitas sumit̄ p̄ habitū q̄ volū-
tas determinat̄ ad respuendū .p̄mpte et facili-
ter omnē delectationē venereā etiā licitā .vt mēs libe-
rius sp̄ialibus vacet .q̄ vt dī .j. .Loz .vij. Virgo
cogitat q̄ dñi sunt vt sit sancta corpe et sp̄i .et hec ē
virtus .Et diffinit̄ ab Aug .ij. de nup. Virginitas
est in carne corruptibili incorruptōis p̄petua me-
ditatio .i. q̄ virgo d̄z gerere in p̄posito vt in hoc p̄-
seueret p̄petuo .Et ex hoc patet q̄ integritas car-
nis non ē de essentia v̄ginitatis h̄ est quidā eius
decor accidētalis extrinsecus etiā qui p̄di pōt si-
ne d̄minutiōe v̄tutis v̄ginitatis vt p̄ .xxxij. q. v.
in p̄m. et .c. tolerabilius.

- 1 **Q**uā v̄ginitas sit virtus sp̄ialis. Rñ fm Ri. vbi s̄ q̄ nō .h̄ addit̄ vltra castitatē cōiugale statūz p̄fectionis .et magis placet q̄ opinio illorū qui vo-
lunt q̄ sit virtus sp̄ialis .q̄ sic sequeretur q̄ virtus amitti posset sine peccato .nec valet r̄issio q̄ votūz requir̄t̄ in v̄ginitate .q̄ nō ē verū .h̄ bene p̄posi-
tum .q̄d tñ posset mutari sine peccato alijs occur-
rētibus de nouo.
- 2 **Q**ue requirunt vt amittat̄ v̄ginitas. Rñ .q̄ re-
quir̄t̄ p̄mo pollutio cōpleta. Vbi sciendū q̄ tri-
plex humor de genitalibus stillat .f. semen. Scđs
humor similis semini qui ē mediū .et stillat quā-
doq̄ ex solo tactu .vel auditu turpiū. Tertius est
vrina .p̄dit̄ aut̄ v̄ginitas p̄ solā seminis resoluti-
onē q̄ locū coitus supplet .vel eius cōplet delecta-
tionē. Scđo requir̄t̄ vt amittat̄ q̄ talis delectatō
sit ex voluntate opante v̄l cōsentiente vel nō dissen-
tiente vel nō quātū pōt renitēte. Alij tñ volūt q̄
si etiā pollutio nō seq̄t̄ .vt in illis q̄ sunt añ t̄ps se-
minis q̄ tñ explet coitū .vel p̄ turpē tactū .vel per
cōmixtionē cū alio et h̄mōi amittat̄ .et placet .m̄ re-
cuperabit̄ p̄ penitentiam.
- 3 **Q**uid si ante pollutionē nec in ipsa interuenit
voluntas .h̄ post ē cōtenta. Rñ .p̄dit̄ v̄ginitates
h̄ recuperat̄ p̄ penitentiam. Alij dicūt q̄ nō recupe-
rat̄ ex quo pollutio ē secuta et cōsensu mētis siue
ante siue post .h̄ primū mihi videt̄ verius.
- 4 **Q**uā illi qui corrupit̄ in somnis vel ebrieta-
te et h̄mōi amittant. Rñ .q̄ nō amittūt v̄ginita-
tē fm Tho. in .iiij. di. xxxij. nisi hac intētionē ue-
rint dormitū vel se inebriauerint. Et idē dicendūz
de habentibus fluxum seminis .et si post sint con-
tēti amittūt h̄ p̄ penitentiam recuperat̄.
- 5 **Q**uā puelle añq̄ coitū possunt explere aliquid
carnale cōmittētēs p̄dant v̄ginitatē. Rñ .q̄ si sunt
doli capaces p̄dunt q̄dem mētaliter solū .h̄ p̄ peni-
tentiam recuperabūt. Si vero nō sunt doli capaces
sic nec etiā mētaliter p̄dunt. Dicit̄ etiā Alex. scđa se-
cūde ti. de luxuria .q̄ quo ad mētē requir̄t̄ p̄petu-
itas quo ad finalē corruptionē mētis .quo v̄o ad
corpus requir̄t̄ p̄petua incorruptio quātū ē d̄ vo-
luntate mētis aliter nō pōt esse v̄ginitas.
- 6 **Q**ue consecratione virginū vide s̄. Consecratio
virginum

Virtus nomē vel nobilitatē dat. d̄
pe. di. j. S. sin aut̄ .z quid sit
xxxij. q. vj. de pudicitia .et de pe. disti. ij.

S. hec que de charitate.

Is quid est et in quo differt a metu
vide s̄. Metus. S. xl. Dicit̄ etiā
vis p̄ omni violentia.

Quotuplex ē vis. Rñ duplex .vna dī
publica .et hec ē q̄ sit necdū cū armis .vt .l. j. ff. de vi
pu. h̄ etiā cū om̄i q̄ pōt nocere .vt i. l. armatos .ff.
eo. ti. Armatos nō v̄tq̄ solū intelligere debemus
eos q̄ tela habuerit .h̄ etiā eos q̄ aliud quo nocere
possint .hec ibi. Et hac lege tenet̄ nō solū in vi fa-
cta cum armis .h̄ etiā si armate intrat domum vel
possessionem alterius sine causa legitima .puta p̄
vsu venandi itineris navigationis vel mercatio-
nū .vt in .l. j. et .ij. ff. de vi pu. Alia dī p̄uata q̄ .f. sit
sine armis alicui etiā coadiunatis hominibus .v̄l
si res debitoris siue iudicis auctoritate occupetur
De hac plene habetur per totum .ff. de vi p̄ua.

Que pena inferentis vim. Rñ .p̄ vi publica d̄
portatur .vt no. glo. l. q̄ dolo .in fi. ff. de vi pu. Pro
vi p̄uata puniuntur in tertia parte bonorum .et nō
potest esse iudex senator vel aliquem alium hono-
rem habere tanq̄ infamis .vt in .l. j. ff. d̄ vi p̄ua.
et alijs allegatis in glo. et in .c. cum dilectus .de or.
cogni.

Quā liceat alicui hostiū aut murū frangere et
vim inferre. Rñ .q̄ si q̄s h̄ possessionē alicui⁹ rei
p̄t̄ tā in p̄sonā impediētē q̄ in hostia et muros
illius loci vt valeat v̄t iure suo .ne dñi iudex h̄ z q̄
libet .vt in .c. j. de imu. ec. no. Pa. quia nō vult ali-
quid de nouo .h̄ solū ius suū defendere .vel p̄ditā
incontētū recuperare. Si vero nō h̄bet possessi-
onē in re aliq̄ licet habeat actionē hypotecariā .v̄l
aliā ad illā cōsequēdā tunc nō pōt .etiā si sit iudex
vel p̄latus p̄p̄a auctoritate. Et isto mō loquit̄ .c.
eū qui .de p̄ben. li. vj. et .l. si q̄s in tant̄ s̄. l. vii. vi.
Iste etiā nō d̄z p̄p̄a auctoritate violentiā inferre .
quia diceret sibi ius cōtra .l. vnica. l. ne quis i cā
sua.

Quā liceat vim vi repellere. Rñ .dic vt s̄. De
fensio .siue inferat̄ in p̄sonam p̄p̄am vel p̄xi-
mi vel in rebus.

Visitacionem pōt facere q̄li-
bet habēs or-
dinariā iurisdictionem in aliquos .sicut
archiepiscopus in tota p̄uincia .de cē-
si. c. romana .et .c. p̄petuo .li. vj. et ep̄s in sua dioce-
si .de offi. or. cōquerente. Itē archidiacon⁹ et deca-
nus .de cēsi. cū apls. de offi. archi. c. mādam⁹. Itē
abbates et p̄lati religiosorū visitāt monasteria et
monachos fm eorū instituta .vt in .c. pe. et vl. de
sta. mo. Itē legati ap̄ ostolice sedis .et q̄b⁹ cōmitti-
tur a papa vel a p̄latis ordinaris existētib⁹ ip̄s im-
peditis .x. q. j. ep̄m. de offi. or. c. int̄ cetera .et .c. ti. c. si
ep̄s .li. vj. Quidā tñ dicūt inferiores ep̄s nō posse
p̄ aliu⁹ visitare cōsuetudine obstāte .exceptis p̄lati-
s religiosorū qui visitant etiā p̄ alios.

Quē ordinē d̄z tenere visitator. Rñ .q̄ archiep̄s
d̄z p̄mo p̄p̄a diocesim visitare totā incipiendo a
capitulo siue ecclesie p̄mo .et sic totā visitata p̄tā
sibit ad alias dioceces .vt dicit̄ in .c. romana .de cē-
si. li. vj. Similit̄ faciat ep̄s .p̄uo incipiendo a suo

Viciatus corpore

capitulo. Legati aut de latere non tenent istum ordinem seruare sicut in d. c. romana. nec visitatores religiosorum seruabunt eorum statuta. ut dicit in. d. c. romana. et ibi vide quod non.

2 **Quod** dicitur fieri visitatio. R. s. pmo dicitur proponere vbi dei. et demum de vita et conuersatione ministratum in ecclesijs et locis alijs diuino cultui deputatis. ac ceteris que ad officium suum spectant in gratiam. et sine iuramento et coactione ad eorum emendationem per salutaria consilia inducat lenibus et asperis. sic sibi videbit expedire quod si de aliquibus orta fuerit infamia contra aliquem ordinarium denunciet ut iurat. Notoria vero corrigere potest et punire. ut in. d. c. romana. et ista forma est de precepto omnibus prelatibus ordinarium iure visitantibus exceptis religiosorum consuetudinibus et regularibus institutis. ut in. d. c. romana.

3 **Utrum** visitator possit aliquid recipere a visitatis. R. q. sic percuratio. Et aduerte quod primo percuratio solam recipiat. Secundo solam a locis visitatis. et non ab alijs. Tercio quod sit solam per victum illius diei. siue sit in victualibus siue sit in pecunia. Quarto quod tunc una die vna percuratio recipiat. siue vna vel plures visitet ecclesias. Quinto quod ipse ordinarium personaliter visitet. aliter istis non concurrentibus recipere non potest. Et si quod alio modo receperit ipse vel aliquis de suis familiaribus tenet dupliciter restituere ecclesie que illud recepit infra mensem. alioquin patriarche archiepiscopi et episcopi sunt interdicti ipso facto ab ingressu ecclesie. Inferiores vero a predictis sunt suspensi ab officio et beneficio. donec dictum dupliciter restituat. nec valet remissio vel datus liberalitas. seu gratia eos liberare nisi restituat. Nec colliguntur ex. c. extigit. iuncto. c. felix de censu. li. vi. et. d. c. romana.

Viciatus corpore. Vide s. Corpore viciatus.

Vicius Vide s. Peccatus.

Vanimitas de suo significato requirit nullam discrepantiam quod probatur in. c. bone. cl. de po. pla. et in. c. et si vnanimit. eo. tit. et. b.

In. i. c. q. i. ecclesia. d. cau. pos. et. pprie et ibi sequitur. pa.

Vniuersitas Vide Collegium.

Actio extrema est vniuersitas de sacramentis ecclesie. de quo habetur in. c. vniuersitas. de sacra vniuersitate.

1 **Que** est eius materia. R. s. oleum. ut in. d. c. vnicope. aureo. in. iij. di. xxiij. dicit quod oleum sit oleum oliuinarum et consecratum ab episcopo solam non ab inferiore ut dicit Magister in. iij. di. xxiij.

2 **Que** forma. R. s. illa de qua in ordinarium. s. dicendo. per istam sanctam vniuersitatem et suam piissimam misericordiam indulget tibi dominus quicquid oculorum vicio deliquisti. In nomine patris et filii. et spiritus sancti. amen et sic de ceteris sensibus.

3 **Quis** potest ea conferre. R. s. solus sacerdos ut patet in. d. c. vnicope. d. ver. sig. c. q. s. i. et si vniuersitas deficeret alter debet supplere vbi prius obmisit.

4 **Quibus** potest conferri. R. s. infirmis et tribus in periculo mortis de quibus probabiliter dubitatur de morte. pueris autem vel ceteris ad bellum aut alio modo in periculo

lo casuali mortis non datur fructus ceteris. hoc. nec enim amicum nisi ante amicum ipse petisset et dando nullam irreuerentiam faceret. h. et. s. Bo. in. iij. di. xxiij. tunc dicitur dari infirmis qui in mortali sunt. et ratione videntur. et in articulo mortis exiunt. et veniale peccatum habent alijs non.

Que partes corporis dicitur inungi. R. q. infra quatuor sensuum. s. oculi. aures. manus. nares. labia. pedes. et renes. Mulieribus tamen non vnguntur renes propter honestatem. Multati vero vel ceci vnguntur in locis magis propinquis predictis si non habent predicta membra.

Quis effectus. R. s. q. vel agit vel auget inuicibilem vniuersitatem spiritus sancti si digne accipiat. ut dicitur in. d. c. vnicope. Aureo. in. iij. di. xxiij. point. vij. fructus. Prius delectio venialium. Secus diminutio peccati debite peccato mortali. Tercius gratie augmentatio que vbi huius facti augeri habet nisi ex deuotione ministratus et suscipiens. h. etiam ex virtute operis operati misericordia dei assistente operi suo. et aucta gratia auget et gloria. Quartus est interior leticia et robur contra demonis insidias que potissime tunc sunt. Quintus artatio diabolice prentis. que non est ita potes sum pro isto sacro. Sextus corporis sanatio vbi expedit salutem. Vnde in primitiua ecclesia multi sanabantur. Ja. v. Quod saluabit infirmum. Septimus prestatio decedens que promiserit in fide militans ecclesie. ex quo signo vadit ad ecclesiam triumphantem tanquam qui fideliter pugnavit. Octauus fructus. Tho. i. iij. di. xxiij. tollit peccatum veniale et mortale etiam contra ad culpam diuino modo non opponat obex ex parte recipientis.

Utrum istud sacramentum sit de necessitate. R. s. s. Bo. in. iij. di. xxiij. q. non si tamen obmittatur ex contemptu danabile est. secus si ex negligentia.

Utrum sit iterabile. R. s. s. Tho. vbi s. q. sic sine iniuria. etiam in eadem infirmitate. diuino sit casus diuersus. puta ydropicus nunc est in articulo mortis postea euadit. et durante infirmitate aliquo tempore longo iterum venit ad articulum mortis potest iterum et dari. q. stat. et casus est diuersus. h. sit eadem infirmitas.

Voluntas bona vniuersitas sufficit sibi bono

Utrum opere. R. s. vbi. Intentio. s. iij. vbi dicit Ambrosius. lxxvi. di. c. non satis est bene velle nisi studens benefacere. facit in ar. c. j. de eo que mittit. in po. et. i. c. cum aliquibus. de sen. et re iudi. et. l. pmissor. s. constituto. ff. de costi. pecu. vide glo. in. d. c. j.

Utrum voluntas bonis duret post mortem eius. R. s. q. sic patet in. c. si. de preario. que non expirat morte peccatis. secus de beneficiis. quia illud expirat per mortem. c. si tibi gratiose. de rescrip. li. vi. Et hoc non. que faciunt ad questionem. Iudex posuit aliquem confirmatum donec renocaret mortem an expiret confirmatum. die que non. in. l. ceterisimus. s. si. ff. de ver. obli. p. Bal. in prima constitutione. ff. et in. l. j. l. de postu. et p. Salice i. l. in emetis. l. de contrahere. emp. et in. l. bec veditio. ff. de contrahere. emp. Item ad questionem que per claustralis non renocat morte abbatis. h. posset reuocare quam voluntas esset. ad predicta et ter. clarus in. d. c. si tibi gratiose.

Quot modis dicitur voluntas bona. R. s. q. voluntas accipitur tripliciter. Primo per potentiam anime. et sic est bona ex virtute et habitu bono. bonum enim est

finis nō p

Votum CCLXXXVII

quod habet qualitatē bonā .i. topicōn. Secōdo ac-
cipit p habitu sine dispositione seu affectione vo-
luntatis derelicto et actu voluntatis sine ex usu z
hec bona vel mala fm actiones. qz tales generāt
habitus sine dispositiones qles sunt actus. iij. et bi
co. Tercio accipit p actu ipsius voluntatis potēte
et iste ē bonus ex ordine eius sufficiēti ad debitum.
finē. et vt hoc sit qtuor requirunt. Primo qz finis
sit bonus in se. Secōdo qz sit ipse finis melior his q
appetunt ppter ipm. unde dicit Aug. ix. de ciui.
dei. c. iij. qz qui laudant deū ppter pecuniā nō ha-
bent bonū finē neqz bonā voluntatē. Tercio qz illa
sint fm rationē rectam ordinabilia et apta ad talē
finem consequēdum. Quarto qz voluntas ordinā-
tis ratione regulata ordinet vl velit bona in gene-
re indifferentia ad bonum finem aliter his deficiē-
tibus nō erit bona voluntas. Nec ex. s. Bo. i. ij.
di. xxxviii. q. j. ar. j.

3 **Q**uōd vnus solus bone voluntatis sit vnus
solus finis. Rñ. qz sic. f. pncipalis. vñ scēdū qz actus
pōt habere plures fines tripliciter. Primo qz vnus
sit sub altero et ppter illum. Secōdo qz vnus sit pnci-
palis finis. alter non pncipalis. ita tñ qz non pnci-
palis non refert ad pncipalē. Tercio qz vterqz
sit pncipalis. Exemplum de eo qz vadit p distri-
butionibus ad ecclesiam. quia aliquando intēdit
pncipaliter dei honorem. et cū b simul habere pe-
cuniā illā ad b vt ad dei honore illā distribuat vel
in alios vsus licitos cōuertat. Aliqñ intendit dei
honore. et vult simul acqzere pecuniā. ita tñ qz ac-
quisitionē pecunie nō redēgit ad honore dei. nec
etiā pecuniā illā finē pncipalē statuit qz eā ppter
se nō diligit. quia etiam si non daret iret. nec ppter
eam habendam aliquid contra deum cōmitteret
Aliqñ intendit deo placere et simul etiā pecuniā
acquirere vt possit thesaurū suū augere et in eo de-
lectari. Primo mō ire ad ecclesiam est meritoriam
et pūct ad bonā voluntatē. Secōdo mō nō ē bone
voluntatis loquendo formaliter nō tñ ei sic repu-
gnat quis in ea stare possit. Est ei ibi peccatū ve-
niale non mortale. Et hoc ē qd dicit Aug. li. cōfes.
minus te amat qz tecū aliqd amat. qd nō ppter te
amat. Tercio mō est contra bonā voluntatē. qz ne-
mo pōt duobus dñis seruire. Matb. vj. Cū enī sit
vnū solū verū bonū quod quietat humanū desi-
deriū oportet qz voluntas ad hoc vt sit bona et re-
cta statuat sibi vnū finē vltimū. Nec ex. s. Bo.
in. ij. di. xxxviii. ar. iij. q. j.

4 **Q**uōd bonitas actualis voluntatis addat aliquā
bonitatē super bonitatē ipsius habitus gracie. vi.
de s. Intentio. S. v.

5 **Q**uōd teneamur cōformare voluntatē nostrāz.
volūtati diuine inuoluto. Rñ. fuit diuersa inter
theologos opinio. in. j. sen. di. vi. S; ista videt mi-
bi verior. f. qz teneamur cōformare qm ad illa vo-
luta que expūmunt a deo signo pcepti in lege expli-
cite vel implicite vel q nobis manifestaret sic vel
le de pcepto. S; qm ad alia cōsiliū nō ē pceptum
cōsiliū dico si sunt expressa sub signo cōsiliū tacite
vel expresse. Si vero nō sunt expressa. nec etiā d cō-
silio teneamur. nisi cōueniat nobis illud velle. sicut

dicit Aug. in ench. c. lx. Aliqñ iquit bona volūta-
te vult homo qz nō vult deus. Sic bonus homo
vult patrē viuere quē de? vult mori. Et glo. illa
s. ps. q dicit. cor totū habet hō qui nō vult quod
vult deus. intelligit de his q nobis patent. qz de
pcepto vult nos ea velle.

Quōd teneamur cōformare voluntatem in mō
volēdi cū deo. Rñ. fm Alex. lō. in. pmo di. xlvij.
qz nō absolute. qz si hō honorat patrem suū nō ex
charitate. s; ex beniuolentia nō peccat s; tenet con-
ditionaliter. f. si vult mereri vitā eternā. S. Bo. i.
pmo di. vi. dicit qz teneamur cōformare voluntatem
nostram voluntati diuine in modo volēdi affir-
manue. f. p loco et tpe qñ videlicet teneamur crre
in actum charitatis. qz sic teneamur qz nūqz cōtra-
ria velimus deo. f. ex libidine cū deus velit ex cha-
ritate. Ita teneamur vt sub eadē ratione velimus
p loco et tpe. z hoc si habemus charitatē. Si autē
nō habemus nō teneamur ad hoc. s; ad cōualens.
qz teneamur facere qd in nobis ē vt eā habeamus.
et hoc p loco et tpe vt dicitur. Et si qñ locus
et tēpus est dicit idē Bo. ibidē. qz qñ dñs vñtat
talē interiori locutione. vel exteriori p dicatione. vl
aliquo tali in quo ē oportunitas redēdū ad cor.
Vade tunc si negligat incidit in cōtempnū z omī-
sionis peccatū. Alex. vo de alēs. ij. ij. tractatu de
negligētia. q. viij. dicit qz qñ peccator cogitat d pe-
cato suo. qz sit tantū malū et graue et cōuertit sup
ipsum. et exatit a gratia dei ad cōuertendū. qz b
mō exatit eum qñ facit peccatorē cogitare de pec-
cato suo. tñ tenet actu dolere de illo. z si nō dolet
et cōterat tñ peccat p negligētia z innouat pecca-
tū aliqd qd ē negligētia mortalis. Nec ille. Et sic
p qñ tenet cōformare voluntatē in modo volē-
di cū deo de pcepto qd nō. bene.

Votum ^{fm Ri. in. iij. di. xxxviii. ar. iij. q. ij. ē ppositū super}
erogantis pmissio deo facta ppter bonū
finē ex deliberatione firmata.

Notanter dicit supererogantis boni. qz in voto
de re necessaria ad salutē nō pprie inuenit rō voti
Rō qz votū pprie loquēdo ē quid voluntariū re-
spectu pncipij a quo pcedit. z respectu eius quod
vouet. s; large dicit votū qd sit de necessario ad
salutē. de quo habet. xvij. q. j. c. j. Vñ Brauius
peccat qui puaricat pceptū diuinū quod vouit.
qz qui non vouit.

Secōdo dicit notāter pmissio deo facta ad differē-
tiam pmissionis facte homini que nō pprie hēt
rationem voti. Nam solus deus ē cui se totū hō
pōt obligare. qz solū ei cōuenit ptās sup totū ho-
minem. Et ideo pprie votū sit deo qui totū ho-
minē obligat. Sanctis vero qz aliquo mō cōuēt
ptās sup totū hominē in qñ p corū ordēs tota
salus hoīs pmouet. Ideo sit eis aliquo mō votū
nō tñ habens plene rationē voti. nec ē necesse qz
ista pmissio expūat ore. s; sufficit etiā si sit in corde
quo ad deū et cōsciētā.

Tercio dicit notanter ppter bonū finem ad ex-
cludendū vota que fiunt ppter malū finē. vt enī
qz vouet se ieiunaturū vt possit interficē inimicū

Votum. j.

- et huiusmodi que non valent. h. graniter peccant talia vouentes. Sicut non valeret votū factū dē re mala. quia deus non acceptat aliqd cōtra se.
- 4 Sed quid si vouet ppter finē indifferentē. R. q̄ valet accipiendo indifferentis respectu adempti onis vite eterne. Sicut cū quis vouet aliquid ppter aliquod bonum temporale quod habere nō est vtilius ei ad vitam eternā q̄ carere eo. si tamē veniret casus q̄ esset malum tunc non obligaret. vt in voto Ierbe.
- 5 Vtrum votum possit fieri de re inutili ad salutem. R. q̄ nō de iure. q̄ quod non ē ad dei bono rē nec vtilis ad salutem offerentis p̄ quācūq̄ circumstantiam additā non acceptat deus. Et ideo talis obligatio non tenet ipso iure. Et sic sunt vota stulta mulierum. s. de non peccinando caput in sabbato et huiusmodi non comedere de capite aliquo ppter decollationem Iohānis baptiste et huiusmodi fm Albertum et. Rai. potius sunt frāgenda q̄ frūda. Tutius tamen credo sit petere dispensationē sibi declarationem a confessore saltem ppter reuerentiam.
- 6 Quarto dicit ex deliberatione firmata ad differentiam votorū que sunt ex surreptione. et sine d liberatione. sicut faciunt aliquando aliqui in angustijs que non obligant de necessitate. h. tātū ex quadam congruitate. Ideo contra ipsa venire etiā ex ppria auctoritate non est peccatum mortale. Et quando hoc sit potest perpendi ex hoc. quādo statim transacto periculo seu angustia sunt male contenti se tūc votum emisse. q̄ videt indeliberate factum. Secus q̄si deliberate vt euadant periculum vouent. q̄ obligantur.
- 7 Ad dicit quintum fm aliquos p intentionē obligandi se adimplendo pmissum. q̄ fm eos sola deliberatio non firmat pmissionē. Et licet Ri. in iij. di. xxxviii. a quo predicta sunt extracta nō firmet se in hoc. h. p̄transat solum recitando. Tamē mihi videtur q̄ verissime requiratur eo nō quo infra dicam. s. saltem tacite. sicut tenet glo. in c. literaturam co. ii. Vnde debes aduertere q̄ votum habet diuersos status fm quos diuersa sortit vocabula et effectus. Primus status est in origine. s. cum quis disponit aliquid boni facere. et tunc dicit deliberatio. de qua dicit. xvij. q. j. q̄ bona agūt et hoc infringere non est peccatum. Secundus status est processus cum pcedendo pponit firmiter se facturum et tunc dicit ppositum. vt. xvij. q. ij. nos nouimus. et sic non obligat ad mortale. h. veniale. vt p̄ in c. literaturā. de voto. Et seq̄ ibi Pa. et etiā videt glo. hoc tenere ibidē si bene tota legat. et glo. xvij. q. j. in sum. licet allegēt. Hū. tenere q̄ peccat mortaliter talis h. si loquitur in isto casu. sed de eo qui fecit votum in corde licet ore nō expresserit. vt patet si bene attendatur. Sequitur etiā hoc Archi. in. d. c. qui bona. s. q̄ nō obligat ad mortale. Tercius status est consummationis. s. cum quod firmiter pposuit. pmittit animo obligandi se. h. l. obligationū. la. j. ff. de ac. et obli. ar. l. si ego. ff. si cer. pe. nec etiā sufficit h. re aim obligādi

se nisi se p̄ pmissionē obliget siue pmissio fiet cor de siue ore. Et ideo iura q̄ vident dicere q̄ ppositū deliberatum siue absolutū obligat. vt in c. nuptiarum. xxvij. q. j. et. d. c. qui bona agunt. et in c. consulti. de regula. cum similibus intelligēda sunt de pposito cū pmissione firmato fm Pa. in. d. c. literaturam. Qd no. q̄ facit ad multa. Aduerte tū q̄ licet pmittendo non habuerit animū expresse obligandi se. si tū non habuit animū cum pmittebat non obligari ex tali pmissione nihilominus obligabitur. q̄ tacite intelligit obligatio. Quartus status voti ē solēntationis. s. qd sit ore alicui boi. vel solēntat p̄ aliquē institutum ab eccia. vt est ordo sacer et religionis p̄fessio.

¶ Quot sunt genera votorū. R. q̄tm ad nos spectat duo. s. simplex et est hodie omne aliud votū a voto solēnti q̄mūq̄ cū multis solēntibus sit factum. Aliud dicit solēnt et istud ē solūm illud qd solēntat p̄ susceptionē sacrorū ordinū. aut p̄ p̄fessionem tacitam vel expresse factā alicui dē religionibus approbatis. vt no. in. c. vnico. de voto li. vj. Et de hoc vide s. Moitius. et s. religiosus et p̄fessio. Itē votorū quoddā purū sine absolutū. s. sine aliq̄ cōditione factum. aliud cōditionale. vt cū q̄s vouit facere sic si deus dederit mihi salutē corpous vel filiū et huiusmodi et tūc nō obligat nisi extante cōditione. de cōdi. appo. c. verū. et ter. a cōtrario. in. c. vnico. xxxij. q. vltima.

¶ Sed nunqd licet facere votū sub tali conditōe Inno. tenuit q̄ nō. q̄ symoniaciū ē q̄ vult emere sanitatē a deo p̄ tpali. facit. c. q̄ studet. j. q. j. Sed ego credo q̄ nō sit illicitū. q̄ cū deo symonia fieri nō pōt. Ratio q̄ deo dedicare aliqd etiā sub cōditione ē spūale. S; spūale p̄ spūali pōt cōmutari sine symonia. c. ad q̄oes. de re. p̄mu. Et hoc seq̄ Hū. et Pa. in. c. scripture. de voto. allegat. c. medicina. de pe. di. j. vbi dicit. peccata tua elemosinis redime. et. xij. q. ij. anime defunctorū.

¶ Vtrū faciens votū sub cōditione ex cuius culpa cōditio nō implet teneat. R. Ri. vbi s. arg. iij. q. v. q̄ sic. ar. c. sicut ex literis. de spō. Vñ ille q̄ fecit votū. vt deus eū p̄seruaret ab aliquo peccato si nō facit qd in se ē vt p̄seruet. sicut fecisset si votū nō emisisset. vel sicut intēdebat facere q̄si votū emisset. vel si voluntarie se p̄cipit in peccato nihilominus obligatur voto facto.

¶ Vtrū votū sub cōditione quā quis nollet impleri obliget. R. Ri. vbi s. q̄ vltima q̄ votū factū sub cōditione de re bona et ppter bonū finem qd vouens intendit cōsequi p̄ executionē illi? boni qd vouit ē obligatorū extante cōditione siue illa cōditio sit bona siue mala siue vouens istā malā cōditionē velit impleri. sicut cū q̄s volens cōcubere cum muliere vouet religionē intrare si sibi cōsenserit in illo malo facto siue nollet eā impleri. Sicut cū quis horrens aliquid malū cōmittere vouet si cōmiserit intrare religionē. Et q̄nis nollet etiā absolute intrare religionē. imo abhorreat. nō p̄p̄tea minus obligat. q̄ nō requirit qd absolute aliqd velit. h. qd velit et pōt q̄s velle sub cōditione qd tamē nollet absolute.

infra dicā. Excipit ab hoc ille q̄ religionē assumit q̄ non peccat. h̄ meret et p̄t oia vota in istud cōmutare si vult. Et ipso iure erit ab oibus absolut⁹ sine alia dispensatione et auctoritate vt no. Inno. et Pa. in. c. scripture. q̄ p̄ma obligatio videt̄ con fusa i posteriori. facit qd̄ no. i. de. si. domū d̄ reli. et vene. sanctor.

3 **Q**uōd p̄sā q̄ existēs in talibus impedimētis fecerunt aliqua vota teneant implere sublato impe dimēto tali. puta filiūsa. postq̄ factus est sui iuris v̄ vxor mortuo viro et h̄mōi. Rñ. Inno. et Hu. et multi alij tenent q̄ sic. Pa. in. c. scripture eod. ti. dicit se dubitare. pp̄. c. q̄dā. r. c. placet. d̄ puer. p̄it. Vbi p̄ q̄ maritus q̄ intravit religionē cōtradice te vxore restitutus si tenet ea mortua religionē intrare: q̄ enūsit votū tpe inabili q̄ idē erit in filiofa. Ex quo cōmissionē voti n̄ cōmit ad tps̄ abile. Et pro h̄ videt̄ ter. ff. de pollicia. l. ij. et facit qd̄ no. in. l. si nō sortē. §. libertus. ff. de cōdi. inde. Et hoc dicit ver⁹ Pa. S; ego distinguo q̄ aut votū erat ppe. tuū. et tūc aut fuit irritatū p̄ eū q̄ potuit. et sic apli⁹ non tenet. nisi ad id ad quod potuit se obligare. Et iste pp̄ie ē casus in. d. c. q̄dā. et. c. placet. Mā reuo. catus ille qui fecerat votū religionis sine licētia al terius cōiugis nō tenet illo mortuo redire ad reli gionē h̄ solū viuere caste. q̄ illud potuit. pmittere sc̄z nō exigere. Et ideo fuare tenet. Aut votū ppe. tuū nō fuit irritatū ab eo q̄ potuit. Et sic dic q̄ solū patria p̄tate vel vinculo quo impediēbat̄ tenet illud implere. et iste ē casus. c. cōsuluit. d̄ cōuer. eōi. vbi vis ingessus religionē vxore ipm nō pe. tente in vita. ea mortua cogit stare in religione. Si vero votū nō erat ppetuū h̄ t̄pale sic nō tenet nisi i tentio fuisset ad obligandū se ad tps̄ illud facien. in quo poterat se obligare. Similiter tenet si q̄n se cit votū intendebat se obligare. saltē post solutā pa triā p̄tate. Vel si remoto impedimēto ratificauit. vt in. c. ij. in ter. et in glo. eo. ti. Si vero d̄ nullo isto rū cogitabat. h̄ solum de illo implendo tpe patrie potestatis. sic si fuit irritatū nō tenet. Et f̄m̄ hanc distinctionē cōcorda opiniones contrarias.

Wotum. iij.

quo ad obligationē Et querit̄ vtrū om ne votū licitū sit obliga tonū. Rñ. Ri. vbi s. ar. v. q. j. q̄ sicut pmissio licita fa cta cū itēione obligādi se r̄ ex deliberatōe si accep. tet̄ ab eo cui sit r̄ q̄ eā acceptare p̄t obligat. pmit tētē n̄ tū ex p̄cepto legis diuine h̄ enaz legis n̄ac. sic cū votū sit pmissio. vt s. dicitū ē r̄ de illd̄ acceptet cui sit. H̄ ē obligatōnū. et d̄ voto. c. licet. fallit h̄ i q̄tuor casibus f̄m̄ eūdē Ri. ibidē. Prim⁹ pp̄ ipo tētia implendi. Vñ ille q̄ vouit ieiunū qd̄ sine ma gno detrimēto corpis fuare n̄ p̄t. si facultas adēū di supiorē deest p̄t pp̄ia aucte frāgere f̄m̄ Tbo. scda scde. q. lxxxvij. ar. ij. Peccat tū vouēs qd̄ sibi est impossibile nisi speret fieri possibile. Scda pp̄ auctem dispensantis. Intellige si subest legitima causa. alias non. vt in. c. magne eo. ti. et in glo. i. c. non est. eo. ti. Terc⁹ pp̄ defectū cōditionis ap posite. xxxij. q. viij. c. nō solū. in fi. vel pp̄ defectū cāe p̄ncipaliter mouētis. puta mulier fecit vo.

tū ieiunandi vt obtineret salutē filij q̄ mouit nō te net. Quartus casus q̄n id qd̄ tpe facti voti erat li citū. factū ē illicitū postea. puta q̄ fecerat votū cō. tinētie ante matrimonij post cōtractū nō p̄t lic̄ te denegare debitū petēti et h̄mōi. Et pp̄trea di. cit Tbo. in. iij. ea. di. q̄ quicqd̄ votū fieri impedi ret si p̄sens esset obligatione enā voto facto aufert. Qd̄ bñ no. Adde. v. q̄n irritat̄ ab eo q̄ p̄t. v̄pu ta p̄lato viro tutore. et huiusmodi

Quōd votū de minori bono sit obligatōnū. R. Ri. vbi s. ar. iij. q. ij. q̄ nō si ē cū exclusione stric. tōis. Qd̄ limita verū q̄n illud minus bonū nō est sufficiens ad salutē. s. q̄ tunc non tenet. Secus si est sufficiens ad salutē. q̄ tunc tenet q̄ntū ad illud h̄ non q̄ntū ad exclusionē maioris boni.

Quādo tenet quis votū implere. Rñ. Pa. i. c. non est voti. de voto. q̄ statim. nisi auctoritate su perioris. q̄ sup̄ hoc p̄t disp̄sare vt differat. ar. d. c. a contrario. Ri. vero dicit q̄ si statim intēdebat se obligare sic statim tenet. Si vero ad tempus sic f̄m̄ q̄ se intendebat obligare faciat. Ego vero cre do sit distinguendum. Quod aut quis sicut vone bat sic de implendo cogitabat. vel statim. v̄a d̄ rē pus. et sic obligat̄ f̄m̄ q̄ se obligare intendebat q̄n vouit. Si vero de tpe non determinauit aut non cogitauit. aut si cogitauit non tamē ad illud se ob ligauit ex voto. Sic distinguende enā q̄ aut dif. fert. quia deuotius r̄ quietius aut comodius tar dando. sperat implere. Et sic non peccat saltē mor taliter. Et sic intelligi glo. verā in. d. c. n̄ ē. que di. cit q̄ in voto subintelligit̄ si comode potest quan tum vt non statim teneat. r̄ difficultas sicut in iu ramento sic r̄ in hoc excusabit. Aut differt solum ex negligentia. Et sic est p̄babile periculū immi nēs impossibilitatis i implendo si tradat. v̄puta q̄ q̄ vouit religionē nisi hoc anno ingrediat̄ postea non erit aptus vel non poterit. sic peccat mortalit̄ q̄ differendo si hoc aduertit. Si aut̄ tale piculū n̄ verū imminet. vel si iminet n̄ aduertit sic dicere sit p̄ctū mortale differre videt̄ durū q̄uis forte sit p̄ ar. a cōtrario sensu. d. c. nō est voti trāsgressor q̄ auctoritate apostolice sedis qd̄ vouit distulit ergo erit trāsgressor si sine aucte differat. Et id̄ dicit̄ q̄ aut iste exercit̄ a gr̄a ad iplēū. qd̄ p̄misit. puta q̄ sepi⁹ sibi ad mētē reducat r̄ cogitat qd̄ illud d̄ implere r̄ h̄mōi. Et sic velle differre erit peccatū mortale quasi a deo sit monitus vt illud p̄ficiat. r̄ sic cōstitueret̄ in mora. Aut differt q̄ de eo nō co gitat. vel nō recordat̄. r̄ sic nō erit peccatū mortale nisi sit notabilis r̄ valde longa dilatio. ar. eorū q̄ s. dixi obligatio. §. viij.

Quōd ille qui vouit ad certū diem. puta ieiuna re vigilia assumptionis gloriose virginis Marie immediate sequētē r̄ huiusmodi r̄ nō seruauit te neatur alia die illud implere. Rñ. Pa. in. c. p̄mas de voto. q̄ sic q̄si sit obligatus ad duo. sicut ille q̄ obligat certo die dare decē alicui. si die statuto nō dederit. tamen obligatus remanebit. facit. c. cum dilecti. de do. r̄ cōm. r̄. l. cellus. ff. de arbi. §. j. vbi iustus dare. r̄ infra kl̄ septēb. d̄ duo habere pre cepta. vñ dandi. r̄. r̄ aliud infra kl̄. Et est tunc

opinio q̄ aliud tenere. nisi q̄m vouēs nō habebat
animum obligandi se nisi ad illū diē q̄ sic nō tenet
alio die ieiunare. h̄ penitere de voto fracto.

4 **Utrū** voti de non vouēdo aliqd̄ nisi i scriptis
vel in manu talis et huiusmodi valeat? Rñ. fm̄
Ricard. vbi s̄. ar. ij. q. ij. q̄ sic. quia non simplici-
ter p̄hibet factionē voti. h̄ p̄cauet p̄cipitatōnē. Et
ideo si contrariū facit. l. vouēdo nō in scriptis. vel
sine cōditione apposita peccat vt transgressor pri-
mi voti. Et sic est mortale. Et nihilominus tenet
seruare votum quod fecit sine illa conditione. q̄a
votum de nō vouēdo non obligat. licet obliget
votum q̄ non vouebit. nisi cū tali circūstantia. vt
illud seruet in vouēdo.

5 **Utrū** cessante causa p̄pter quā quis vouit obli-
getur? Rñ. Do. tenet q̄ sic. licet sit facilius redem-
ptio. allegat. c. magne. §. si. d̄ voto. Sof. tenet q̄ si
obligat p̄. d. §. si. nisi in voto religionis. qd̄ ex falsa
causa nō viciat. c. dudū. d̄ puer. cōiuga. Sz ego di-
co q̄ si causa erat finalis. ita q̄ nō intēdebat obli-
gari ip̄a nō extante nō obligat. c. cum cessante. de
appel. Si vero causa erat impulsiva v̄l inductiua
sic licet cesset. obligabit nihilominus. facit. c. ex pre-
el. ij. de conuer. coniu. In dubio dico q̄ obligatur
q̄m ignorat si fuit finalis vel non. l. quicquid atri-
gēde. ff. de verbo. obli. Nam in omni voto causa
finalis videtur esse. vt placeat deo. et ideo alie cau-
se videntur impulsivae. Et ideo ip̄is cessantibus re-
manet obligatio.

6 **Utrū** quis possit obligare aliū ex voto suo. Rñ.
q̄ non nisi alter consentiat. vnde mater licet voue-
at q̄ filius ieiunabit et huiusmodi. nisi ipse cōsen-
serit non obligabit. sed quo ad res temporales bñ
posset obligare heredē suū. h̄ nō ad aliquid p̄sona-
le. si ipse non cōsensit. vt j. patebit.

7 **Utrū** ille q̄ nō pōt p̄ficere votum p̄ se teneatur
p̄ alium p̄ficere. Rñ. q̄ non. q̄ in omni voto itelli-
gitur illa conditio generalis. si deo placuerit. si po-
tero et huiusmodi. etiā si non exprimat. vt no. in. c.
quēdamodū. de iureiu. et in. c. beatus. xij. q. ij. q̄
si non extat tollit voti obligatio. vt no. glo. in. c. si
est. eo. ti. Ad. c. q̄ super bis. de voto rūderi potest
fm̄ Pa. in. c. j. de voto. q̄ loquitur quando impedi-
mentū non est omnino impeditiuum h̄ solū diffi-
cultatiuū. Distinguit tamen Inno. in. c. scripture
eo. ti. q̄ si quis vouit v̄sitare terram sanctam pro
subsidiō impendendo. q̄ licet tunc v̄sitare nō pos-
sit. tamen subsidium impendere tenet meliori mō-
do quo potest. quasi sit ad hoc obligatus. Et idem di-
cas in eo qui fecit votum v̄sitando sanctum Jaco-
bū et aliquid dandi et huiusmodi. Si vero soluz
vouit v̄sitare ob deuotionē tunc non tenet p̄ aliū
erequi impedimento supueniente. Pa. in. c. lig. eo.
ti. addit aliam limitationē. s. q̄ non tenetur nisi tē-
pore voti emissi erat certus q̄ impedimentū erat
perpetuum. quia sic teneretur p̄ alium implere ne
votum sit derisorium. Secus si non erat certus de
impedimento p̄petuo. licet eum haberet tempore
voti. q̄ tunc solum tenet q̄ p̄rium cōmode po-
terit. ar. in. l. nepos proculo. ff. de verbo. significa.
licet Doct̄r̄. indistincte v̄lit q̄ teneatur p̄ aliū

quando impedimentum erat tempore voti. Sed
videtur verior opinio Pa. Adde et terciā limita-
tionē. s. q̄ non teneatur p̄ alium. verum nisi prius
fuisset in mora in executione voti. q̄ tunc tenetur
vel cōmutare vel redimere. vt patet leui. xxiij. vbi
d̄ q̄ si mortuus fuerit imputabit sibi in peccatis
et ar. l. ij. in pn. ff. si quis cau. et in. c. si. de iur.

8 **Utrū** heres teneat implere vota sibi imposita
ab illo cuius est heres. Rñ. q̄ aut expresse assensit
sic tenetur. d̄mmodo acceptet hereditatē si sub spe
habendi hereditatē solū cōsensit. alias si simplici-
ter p̄misit sic tenetur. et ita intelligo. d. Anto. in. d. c. li-
cet. Nec distinguo vt quidā an sit peregrinantis
vel abstinentie. q̄ qualescūq̄ sit tenet. facti. l. veteris
L. de cōmit. sti. et. L. vt ac. ab here. vel contra he-
re. in. c. l. vnica. c. quod super bis. et. c. lig. eo. ti. Si
vero non assensit heres. tunc si votū ē p̄sonale. s. ob-
ligas p̄sonā suā nō tenet. Si vero est p̄sonale ad in-
certā p̄sonā. puta mittere aliquē ad sanctū Jaco-
bū. sic tenet. Similiter si ē reale solū. vt facere mo-
nasteriū vestire pauperē et huiusmodi. sic etiā te-
netur. Itē si ē reale simul et p̄sonale et exp̄ssū vt
q̄. vt ire ad sanctū Jacobū et ibi offerre. x. sic tene-
tur ad offerendū. x. h̄ nō ad eundē vel mittendū
aliquem. nisi fm̄ q̄ supra dixi in. §. vij. quādo ob-
ligat p̄ alium implere. Si autē est reale et p̄sonale.
h̄ p̄sonale exp̄ssum solū ē. vtputa ire ad sanctū
Jacobū. licet accessione veniat expense nō tenet. q̄
sublato p̄ncipali. i. q̄ non teneatur ire. non tenet
ad expensas. Si vero nihil i hoc disposuit. sic dic-
q̄ si defunctus tenebat p̄ alium votum suum im-
plere vt in casibus de quibus s̄. dictū ē. sic similiter
etiā tenet. Et hoc ex quo adiit hereditatē quia ad
eundē quasi contraxit. facit quod legit et no. in. l.
ij. ff. de poli. et in. l. more. ff. de acq. here. p̄ quo ter.
in. c. si heredes. de testa. Et hoc intellige in quātuz
vires hereditatis patiunt. Credo tamen q̄ si fili-
grauaretur in legitima p̄ huiusmodi votis implē-
dis q̄ haberet causam legitimam impetrandi di-
spensationē.

9 **Quid** de illo qui defuncto p̄misit implere vo-
tū ab eo emissum. Rñ. q̄ si in omni casu p̄mittē-
do intellexit p̄sonam suā obligare sic tenet imple-
re ob p̄missionem factam. Sed si p̄mittēbat tam-
q̄ heres sperans hereditatē adire a qua muta te
consilio postea abstinnit nō tenet. ar. c. venerabile
§. si. de electi. Et no. Inno. et Ber. in. d. c. licet.

10 **Utrū** ille q̄ vouit religionē aliquā intrare que
eum non vult recipere sit absolutus. Rñ. fm̄ Ri.
vbi s̄. ar. j. q. v. q̄ si intentio sua erat determinata
solum ad vnā religionem sic non tenet aliam in-
trare. si illa eū nolit recipere: q̄ factū est ei impos-
sibile votum suum. Si vero intentio sua erat in-
determinata sic tenetur se tot religionibus offerre
q̄ vnā inueniat si potest que eum recipiat. nisi
sit talis religio. de qua probabiliter credit. q̄ si de
ea cogitasset nullo modo intrare consensisset. nec
credo q̄ teneat p̄ mundum discurrere vt vnā
inueniat que eum recipiat. quia nec hoc cogita-
uit. nec ad hoc v̄rsimiliter se voluit obligare.

Votum. iij.

- 11 **¶** Sed quid faciet ille q̄ indeterminate vouit religionem cū tamen nullā inueniat que eū velit? R. Immo uoluit q̄ p̄maneat sub obedientia ep̄i ⁊ sit monachus eius. Sed ego hoc nō teneo de necessitate. h̄ q̄ p̄t nubere et stare in seculo.
- 12 **¶** Quid si dubitat an determinatā intētionē habuerit vel ne? R. in dubijs minor pars est eligēda c. iuuenis. d̄ sp̄o. Et idē faciat sicut qui indeterminate p̄misit.
- 13 **¶** Vtrū ille quez penitet eo q̄ fecit votum peccet mortalit̄? R. q̄ nō. q̄ sicut ante votū poterat non uelle uouere: ita post p̄t nō uoluisset uouere: dū mō pure impleat: ex quo fecit.
- 14 **¶** Vtrū ille q̄ fecit votū de nō intrādo religionē sit obligatus ad nō intrādū? R. fm Ric. in quol. iij. q. xiiij. q̄ nō quia sicut illicitū est iurare nō facere bonū ita ⁊ illicitū ē uouere nō intrare religionē q̄ est maximū bonū. Mos. tñ distinguit q̄ illectus nō p̄t intrare et votū obligat ut nō intrat illud monasteriū qd̄ p̄pter lucrū habendū ipsum circūuenit et allicit. h̄ aliud monasteriū p̄t. vt. xx. q. iij. cōstituit. de cōuet. cōin. dudū. Inspirat? aut a dño p̄t intrare. c. gaudem. de diuor. Et placet et pbatur in. c. beat. xxiij. q. ij. et in. c. ij. de iureu. Nec cures de dicto Gratiani. xxiij. questi. iij. §. vl timo in si. qui non est tenendus in hoc vt infra patebit.
- 15 **¶** Vtrū ille qui habens votū religionis eligitur in ep̄m teneat p̄uis intrare? R. q̄ sic de voto. c. p̄mas.
- 16 **¶** Vtrū ille q̄ uouit vnā religionē intrare possit aliā intrare? R. n̄. q̄ nō laxiorē: h̄ bñ strictiorē. Et fm distinctōz d̄ q̄ s̄. Religio. vj. §. xxxiiij. excepto q̄ nō tenet petere licētā si est strictior.
- 17 **¶** Sed qd̄ si d̄ facto intrat religionē laxiorē. R. n̄. tener ingressus. et penitere debz de fracto voto de regula. c. q̄ post. li. vj.
- 18 **¶** Vtrū ille qui uouit intrare religionē satisfaciatur voto si intrat ⁊ postea egredit̄. R. fm Ric. i. iij. dist. xxxviij. ar. viij. q. iij. q̄ aut ille intrare religionē uouit actualit̄ p̄ponebat in religione manere ita tñ q̄ illd̄ p̄positū nō cadit sub voto: h̄ ip̄m comitat̄ tñ. Aut actualiter p̄ponit experiri ut si sibi placuerit stet sin autem egrediet̄. Aut de nullo istoz cogitat actualit̄: h̄ tñ uouet intrare q̄ sibi uidet̄ bonū aīe sue aut dū uouet h̄ p̄positū exiundi postq̄ intrauit. Si p̄mo mō uouit et intrat ⁊ postea exiit satisfecit voto. Et licet b̄ dictū nō p̄bet Ric. p̄ tñ sic p̄ bari. Mā vt dicit Henrī. d̄ gan. in. iij. quolibz. q. xix. licet q̄s cōcipiat diuersa p̄posita circa idē. puta uisitandi limina sancti Petri pedibz nudis die ueneris. et vni istoz apponat votū: ⁊ sub p̄missiōe voti astringat se ad implendū vnū illorū tñ. licet alia maneat absolute sub rōne p̄positi: nō tenetur ad ea sicut ad votū. Sic in p̄posito. Itē alia ratione posset p̄bari q̄ satisfecit sic: q̄ sicut iuramentum factū in materia iuris recipit oēs limitatōes iuris. sic ⁊ votū: cū ambulent pari passu. vt dixi s̄. Juramentū. iij. §. j. Ergo intelliget̄ vt p̄baret fm q̄ statutū est iniure. et cū hac opinione Ric. cōiter occurrunt theologi. immo plas dicit Ric. ibidem

q̄ etiā si intrauit aīo exiundi cū uolūtate tñ dandi operā. vt deus imuret p̄positū suū q̄ satisfecit voto. Et idē dicendū si uouit mō sc̄o. s. cū uolūtate experiendi. Aut tercio modo. s. de nullo istoz cogitās. s. q̄ satisfecit. Si tñ intraret cū p̄posito exiundi: et nunq̄ dandi operā vt mutet suū p̄positum nullo mō apud deū satisfecisset q̄ plus deus ponderat affectū q̄ manū. xiiij. q. v. Si qd̄ inuenisti. Et talis est in malignitate non in infirmitate: sicut ille q̄ intrando h̄ animū exiundi: tñ mutandi. si aliud inspiret. Si aut̄ q̄rto mō q̄s uouet. s. cū p̄posito exiundi postq̄ intrauerit. Hoc p̄t esse tripliciter. Primo q̄ uouet intrare vt creat. Seco quia uouet introitum et exitum. Tercio quia solū uouet introitū. h̄ concomitatur p̄positum exiundi et quocūq̄ istoz modo: illicū est votū. Uenere enī vt creat est uouere. p̄pter finē malū. et sic nō tenet votū. Uouere etiā introitū et exitū est temerarium. p̄pter cōiunctionē p̄tis male. s. exitus. Similiter intrare religionē cū uolūtate exiundi ē peccatū. ⁊ ido temerariū si nō uult dare operā vt mutetur p̄positum suū. Ad nota. quia sepius in p̄ctica cōtingit.

¶ Vtrū votū factū ex metu obliget. vide s̄. *De* 19 *tus. §. viij.*

¶ Vtrū votū factū de re licita. nō tñ utli ad salutem sit obligatorū? R. n̄. fm Ric. ubi s̄. ar. x. q. iij. q̄ non unde q̄s aliq̄s uouet aliq̄d qd̄ in vno casu p̄t esse utile ad salutē. ⁊ in alio casu inutile obligatur ad obseruānā voti in illo casu in q̄ est utile ad salutē: nō in alio in q̄ ē inutile ad salutem. puta aliq̄s uouit nūq̄ petere dispēsatiōz votoz euenit casus q̄ pbabit timere de trasgressiōe alic̄ uou: sic p̄t petere dispēsatiōnē: nō obstāte voto p̄fato. Si vo casus talis nō euenit. h̄ ruagis sibi expedit ad salutē seruare. sic tenet votū p̄dictū ⁊ non poterit petere dispēsatiōz nisi fuerit intētio uouētis q̄ si nō obligat in omni casu nō obliget in aliquo.

¶ Vtrū votū de aliq̄ faciēdo vel nō faciēdo quo 21 sal' corporalis amittit̄ sit obligatorū? R. n̄. fm Mo. q̄ nō utputa q̄s uouit nō comedere carnes a medicis dicit q̄ est in piculo mortis nisi utatur. sic nō obstāte voto utet̄. Mo. hoc etiā Hugo. xxiij. q. iij. c. non solum.

¶ Quid de illo q̄ uouit dare vnā mensurā granu 22 aruatiū pauperibus. ⁊ nō determinauit d̄ qua mēsurā? R. n̄. fm Mo. q̄ in arbitrio ei' erit dare ad quā mēsurā uoluerit. et d̄ censu. c. ex pte. vel die q̄ ad eā de qua cogitabat.

¶ Vtrū uouens ex duabz causis. puta vt uisita 23 ret romā. ⁊ vt ibi inueniret germanū suū teneatur si vna illarū deficiat: puta q̄ germanus inde recessit. R. n̄. q̄ sic. l. celsus. ff. de arbi. Intellige si intendebat se obligare vna illarū extante. alias nō in cōscientia.

¶ Quid si q̄s fecit duouota diuersa. R. fm Tho. 24 in. iij. di. xviij. q̄ si vtrūq̄ p̄t seruari tenet. Si vo sunt incōpassibilia seruet mai' ⁊ satisfaciatur de minorū fm arbitriū plati. p̄t etiā dici q̄ nō peccat q̄ votū in maius bonū cōmutat vt infra patebit. Si vo sunt eqlia impleat qd̄ pus p̄misit.

25 **U**trum dominium rei que ex voto est deo vel alicui ecclesie pmissa maneat penes vouentem. Rñ. Def. de perusio tractatu de canonica potestate episcopi. c. iij. q. sic. h. personali obligatōne tenetur votum implere. de quo plene in l. si quis rem. ff. de polli. vbi dī q. persona obligatur non res. trāsit tñ in heredem talis obligatio vt ibidem in si. facit. l. pactum ibidem. Et sic cogetur personali obligatōe c. ex parte. de censu. Quod limita quo ad heredem. vt. s. s. viij.

26 **S**ed quis aget. Rñ. qui. s. Qd sicut ille cui relictum est legatum solum agit de iure. et non aliud. l. j. et ij. l. cōia deleg. sic et ille cui factum est votum. Et ex quo infert q. legatum factū imagini xpi non acquiritur ecclesie nec plato. nec cōtemplatione ecclesie vel prelati ē factū. h. imago sit in parochia et videtur casus in. c. nimis. d. primo. de excess. prela. facit c. requisisti. de testa. Sed censetur deo factum et cōtemplatione. vt videtur esse casus. xij. q. ij. p. dia. et ideo aget episcopus qui habet cogere. d. c. ex parte. et dabitur ecclesie vbi testator habuit domiciliū. s. cathedrali. vbi non sit dignior. ar. eorum que no. in auc. de ecclesia. titu. s. si quis in nomine magni dei. Si aut factū ē cōtemplatione ecclesie parochialis. sine sit talis imago in ea sine nō ecclesie parochialis acquiritur. c. cum inter vos. de ver. signi. Et sic aget rector ipsius ecclesie. de indi. c. cum deputati. de. j. de rescrip. Sic ideo dicendū in voto facto per respectū ad ecclesiam. vt puta ad beatum Jacobum. Et sic aget prelati illius ecclesie. d. c. ex parte. In voto vō facto simplr deo vel imagini et huiusmodi aget epus. Aduerte hic. quia multi decipiuntur credentes q. quis vouens dare vni ecclesie puta imaginem vel cereum et huiusmodi vli cui pauperi. x. teneatur taliter adimplere votū. q. nec etiam per dispensationem possit liberari. ex quo tales possunt agere quasi sit eis ius acquisitū ex tali voto. Sed decipiuntur quia tales non acquirit ali quod ius in re quā sic talis vouit eo q. nec eis vel aliqibus p. eis acceptantibus fuit facta pollicitatio h. solum deo. Et ideo tales agunt vt seruent votum solum conditione. d. c. ex parte. et c. scimus. xij. q. j. et similibus. Cum ergo auctoritate superioris cōmutatur in eā gratū deo talis liberatus est ab obligatione quā contraxerat cum deo. et p. terea absolutus est. Et ideo sic tene. qñ cōmutatio sit in maius vel eque gratū deo. vel etiā in minus gratū causa existente in vouente. fallit hoc in voto in quo quis aliquid promisit in subsidium terre sancte fact. c. magne. eo. tit. quod sine auctoritate pape cōmutari nō potest.

27 **U**trum peccet mortaliter toniens quotiens quis frangit votū. Rñ. q. si votum est negatiuū nulli dubium q. sic. Si vō est affirmatiuū puta de ieiunando. non nisi prima vice qua comedit non secunda vel tertia vice comedens. si facit sine contemptu. h. quasi reputans sibi impossibile plus illo die ieiunare. Secus si ex contemptu. puta quia si etiam possit ieiunare nō faceret et similia. Tenet etiā petrus de palu. in. iij. di. xv. q. qñ qñ vouit ad certū diē non bibere vniū. puta die sabbati q. solū peccat morta-

liter prima vice. Secus si fecisset votum ad tempus perpetuū vli ad certos dies. q. si ad tempus perpetuū totiens quotiens bibit peccat mortaliter. quia omne tēpus est in obligatōne. Si ad certos dies solum dies est in obligatōne. et non totum tempus. Et ideo non peccat. nisi semel pro quolibet die. Et dat exemplum de indulgentia q. est in perpetuū in ecclesia. quia toniens habetur quotiens intrat. Si est ad diem solū habebit qui semel. nec plus q. plures in eodem die visitauerit. Si ad diuersos dies. sic quolibet die visitauerit. et satis est benigna ista opinio. Sed prima est verior et tutior. quia exēplū de indulgentia est valde dissimile.

Orum. iij. quo ad cōmutationē vel dispensationē q. rūtur plura.

Utrum possit quis sine auctoritate superioris votū suum in melius cōmutare. Rñ. fm pan. in. c. scripture de voto. q. sic. licet sit tutius habere dispensatōem. et cum hoc trāscent cōmuniter doc. et facit. d. c. scripture. et c. peruchit. el secundo. de iureiur. Sed cōtra est. c. primū de voto. vbi sine arbitrio prelati nō debet fieri etiam in melius et sequitur Ricar. vbi. s. arti. viij. q. j. Item facit p. tra. l. ij. ff. si cer. pe. insti. qui. mo. tol. ob. in pan. vbi patz q. nō liberatur qui soluit rem etiam meliorem. nisi soluantur qd debetur. Et idē dic q. aut cōmutatur in religionem. et sic potest fieri sine auctoritate superioris. d. c. scripture. Nam fm Ricar. vbi. s. ar. viij. q. ij. cū qñ p. fitet actualiter vel habitualiter intendens nō amplius teneri ad vota que prius fecerat. sed solum voto religionis absoluitur ab illis ipso iure. Secus si quando professionem fecit intendebat actualiter vel habitualiter velle remanere obligatū illis votis que prius fecerat. q. sic indiget dispensatione. Posset etiā esse tale votum de q. probabiliter posset dubitari an melius esset illud seruare. aut eodimisso religionem intraret. vt si aliquis magnus rex fecisset votum de acquirenda terra sancta et huiusmodi. in quibus tñ papa esset cōsulendus. et fm eius auctoritate pcederē. non simplr in religionem cōmutandum. Similiter nō pmutat in religionem votum illud quo quis vouit aliquid dare in subsidium terre sancte sine licētia pape fm Rodo. Secus si solū fecisset votū pegrinationis. q. absolueretur p. religionem. Aut cōmutatio voti vult fieri in aliud a religione. Et sic requirit auctas superioris. alē qñ solū petita h. nō obtenta. vt qñ ē certum q. illud in qd cōmutat est melius et magis deo acceptū vt in. c. licet. de voto si etiam fieret sine licētia superioris cōmutatio in melius. quādo est darū q. est melius nō peccaret p. d. c. peruenit. Si vō non est clarum q. sit melius sic oportet auctoritas obtineat. et multo magis qñ cōmutat in eque bonū vel minus bonū ē necessaria dispensatio superioris.

Sed quid si votū erat factū deo intuitu alicuius certe persone vel loci. puta talis monasterij vel talis pauperis de dando sibi aliquid. Rñ. q. licz actō acquiratur talibus ad agē. vt cōpellatur reddere qd vouit. vt. s. dictū ē. tamē in religionem cōmutatō absoluit ab illa obligatione cū fuisset personalis

Votum. iij.

Sciens esset si non ex voto solus deo facto. Sed ex aliquo alio respectu se homini obligasset. qz sic nō absolueret p religionis ingressum. nec etiam p dispensationē superioris. nisi secundū q dixi. s. Papa. S. vj. z Juramentū. vj. in pnci.

¶ Vt ille q pmissit pū aut alteri votū eoz implere possit illud i religionē pmutare. Rñ. Tho. in qdā q. de qlbz. q sic. qz sicut sufficit p se. ita z pro pte.

¶ Vt omne votum possit cōmutari auctoritate superioris. Rñ. fm Ric. vbi. s. ar. ix. q. j. q sic. Et de hoc vide. s. Papa. S. j. Et hoc firmiter teneas quia nullū ē votum voluntarium quin possit in melius cōmutari. z si nō ipi cui cōmutat saltē cōmunitati. Item aliqui votum militaret cōtra salutem ppriā. vt patz in illo qui castitatem vouit quā tñ ex fragilitate sua videt verisimiliter se fracturū. Et ideo superioris auctoritas nobis dimissa ē a deo in hōi puidendis. z nō cures de tenēbus aliud.

¶ Quis est superior cui auctoritate vota possint cōmutari. Rñ. q q ad qtuor vota solus papa dispensat. s. in voto religionis. In voto hierosolimitano. voto sancti Jacobi. z voto visitandi limina aploz Petri z Pauli. z sic suat in facto licet nullo iure inueniat expressum. nisi de voto p subsidio terre sancte. vt in. c. ex multa de voto. vbi tenet Pan. q etiam legatus de latere non potest dispensare cū requirat specialis delegatio. vt in. d. c. ex multa. patet. Sed si factum esset solum pro deuotione nō p subsidio. sic tenet idem Pa. ibidem q epus potest dispensare. Et similiter si vouisset solum ex deuotione ire ad sanctū Jacobū non in subsidii prestati. Et facit pro hoc tex. c. q super his. z. c. ex multa. e. ti. que fundant se super subsidia terre sancte. Et licet istud sit verū de iure. Quia tamen consuetudo ita se habet. vt etiaz ex deuotione factum pertinet ad papam eius dispensatio. z etiam quia maiores cause ad papaz sunt referende. vt in. c. maiores. de bap. Ideo consulo recurrendū fore semper ad papam in huiusmodi. Si tamen epus dispensaret sequēdo opinionē Pa. credo valeret. quia posset dici q h cōiter remittant ad papam. nō tamen ppter hoc est casus papalis. potest emi quis mitti ad papam aliquādo ad terrorem. aliqui pro maiori caute la. aliquādo ex reuerentia. Et ideo hoc non probat esse qd ad hoc cōtingit abesse. l. neqz natales. L. de pba. In alijs autē votis a predictis pōt episcopus dispensare quo ad suos subditos. Abbas z alij prelati religiosoz possunt quo ad religiosos eis subditos siue votū fecerint ante ingressum religionis siue postea. Alij autē inferiores epis qui nō sunt prelati religiosoz dispensare nō possunt. nisi tales haberent iurisdictionē epalem in psonas de iure spali. facit glo. in de. j. de re. ec. non alie. z quod nō. Innoc. in. c. statumimus. de ma. z obe. z Pa. in. c. significasti. de fo. compe. vel ex speciali iure vel concessione hoc eis cōcederet. Et hoc sequit cōiter docto. in. c. si. de postu. pla. Host. in. c. j. de voto. dicit q tex. d. c. pūm pbare videt q qlibet presides in istis votis dispelare posset. s. fatef tñ q de cōsuetudine seruat. vt inferiores epis nō possint dispelare. nisi vt dictū est. z minime mutanda q longa cōsuetudine inter

pretationē acceperūt. l. minime. ff. de legi.

¶ Vt epus z similes possint dispensare in votis a se emissis. sicut possunt dispensare in subditorum votis. Rñ. Pan. in. c. magne. de voto. q non z facit istud. c. magne iūcta glo. p hoc. Nam nō debz qz auctorizare in facto suo pprio. vt in de. ij. de re. eccl. nō alie. z in. l. j. ff. de aucto. tuto.

¶ Vtrum abbas vel prelati religiosi qui concessit licentiaz eius subdito vouendi possit cum eo postea dispensare. Rñ. Ric. vbi. s. ar. iij. q. iij. q ste votum emissum potest licentiam reuocare. z sic nō tenebit postea factum. Sed post votum emissum dicit tuus esse q subditus recurrat ad superiores sui prelati. vel ad papam si alius non habet. Et ista opinio est satis equa. ne videatur auctorizare in facto suo. sed tamen de veritate iuris potest dispensare. ar. c. manifestum. Et qd ibi no. xxxij. q. v. Item sicut rationabiliter concessit licentiam. potest etiam rōnabiliter si causa occurrat dispensare. nec ē istud in facto pprio h alieno. nisi forte solum vellet dispelare ppter suū comodū. quia sic non posset alis sic. si ppter necessitatem subditi.

¶ Quid de voto castitatis an inferior a papa possit dispensare. Rñ. diuersa fuit opinio. sed saluo meliori iudicio credo dicendū q aut votū castitatis ē simplex z perpetuum. z tunc propter duo epus pōt dispensare. Pūmū si votum castitatis fuit aliquādo liter meticulosum a pū. licet non fuerit iustus metus. vt vult glo. in. c. veniens. qui cleri. vel vo. Secundū ppter piculum fornicationis. quando verisimiliter timetur de incontinentia. Et hoc etiam tenet. d. Lar. z. d. Anto. in dicto. c. veniens. Et sic limito dictum Spe. ti. de le. s. nūc de episcopozum. v. iij. z Jo. an. z doc. qui dicūt epm posse dispensare quando votum castitatis est simplex z perpetuum. z glo. in. c. rursum. qui de. v. vo. que dicit ecclesiam posse dispensare. In alijs autem casibus solus papa dispensabit. Et sic intellige glo. in. c. j. de voto cum alijs docto. tenentibus q non potest episcopus dispensare. A fortiori potest dispensare cum eo qui fecit votum non nubendi. quia proprie non est votum castitatis quod patet. quia si fornicaretur non frangeret votum. licet peccaret mortaliter. Si vo votum non sit simplex sed ad tempus. puta vsqz ad annum z huiusmodi. sic potest episcopus dispelare. Similiter dispensat episcopus in voto castitatis emissio ab altero coningum ratione periculi. vt etiam erigere possit. vt no. doctores in dicto. c. rursum. Et ibi do. Jo. an. de sancto Georgio episcopus Alex. Si vo votum sit solenne. sic solus papa similiter dispensat fm omnes in capitulo. cum ad monasterium. de sta. mona. vbi etiam aliqui voluerūt q nec etiaz papa possit. h non sit. v. fm Archiep. in. c. sunt quidam. xxv. q. j.

¶ Quid requiritur vt dispensatio vel cōmutatio sit legitima. Rñ. Inno. in Rubrica de obser. iem. z Archiep. in. c. presbiter. lxxij. dist. dicunt q duo requiruntur. scilicet causa legitima in vouente. Et fm q votum cōmutetur in melius vel deo magis acceptum. Panor. vo in. c. j. de voto dicit q si causa legitima subit in vouente. licet non cōmutetur p

aliquid melius. tñ est legitima dispensatio. dum modo cõmutetur in aliud simile. facit. c. magne. de voto. Et quod legitur 7 no. in. c. j. de re. permu. in simili. Ego tamen credo qd etiam si non cõmutetur in aliud simile qd valeat. dum necessitas vel vtilitas id persuadear. Necessitas. puta quia est debilis. Item familiam magnam habet quam oportet sustentet 7 huiusmodi. Vtilitas. puta quia maius bonum est cõmunitati commutatio qd si feruaret 7 similia que arbitrio superioris sunt relinquenda. vt in. c. ex multa circa fi. de voto. vbi text. alternatiue loquitur dicens. si necessitas exigit vel vtilitas persuadet. Si vò causa legitima non subsit in vouente. tunc oportet fiat cõmutatio in melius. Et ita intelligo 7 limito ter. c. j. de voto. qd vult vt in melius fiat cõmutatio vel saltem in eque bonũ 7 gratum deo.

11 **Q**uam dispensatus sine causa legitima sit tunc in cõscientia. Vide. s. dispensatio. qd non.

12 **Q**uid debet attendere dispensator voti. R. quid liceat fm equitatem. quid deceat fm honestatẽ qd expedit fm vtilitatem vel necessitatem. Item qualitatem persone. causam 7 qualitatem. 7 quantitatem cõmutatõnis. Nam si causa cessat facilius dispensat. Qualitas vò vt si sit votum peregrinationis extimet expensas quas fecisset eundo 7 redeundo 7 ipas in pios vsus conuertat. labore itineris 7 ipm ieiunior 7 orõnum laborem cõpenset. Si aut sit votum ieiunij attendat qd pauper homo parua pecunia redimere põt. si non diues. Item vtrũ impedimentũ sit tpale. 7 sic solum dilacionem pcedat aut ppetuũ vt facilius absoluat. bec habetur. in. c. magne. de voto. Et quod ibi no.

13 **Q**uam habens aliena incerta qui ea vouit i subsidij terre sancte possit per epm dispensari. vt i alios vsus conuertat. R. fm modo. qd non. etiam si religionem ingrediat.

14 **Q**uam votũ de sabbato festando sit cõmutandũ. R. qd si fecit ex quadam superstitione credens sit melius inniti littere veteris testamenti. sic votum non tenet. Si vò fecit ex deuotione vel reuerentia virginis. tñ si haberet inducere iudizationem qd cohabitabit vbi multi sunt iudei. sic cõmutandum ẽ omnino. als nõ. sed potest seruari. Idẽ dicẽ de voto ieiunadi in dñica. qd si qd fecit vt magis sit dispositus ad spũale gaudiũ aut cõtẽplationẽ diuinorum sic licite sit 7 teruat. Si vò sit vt affligendo carnem satisfaciat deo de peccatis 7 carnem subijciat spiritui tñ nõ debz ieiunare in dñica. s. in sabbato pcedenti fm Jo. neapo. in quol. q. xxv. qd debet tale ieiunium interpretari vt facit ecclesia vniuersalis. Si autem non cogitauit neqz de spirituali gaudio neqz de afflictione carnis. sed simpliciter ieiunare vouit in dominica sic cõsulenduz est vt potius ieiunet in sabbato vt xpianis se cõformet fm eundem Jo. ne videat singularis.

Notum.v. quo ad cõmendatõez.

1 **Q**uam expediat homini vouere. R. fm. Ri. vbi. s. ar. vj. q. j. Aut hõ vouet bona qz obfuario vtr p

2 babiliter proportionata infirmitati sue 7 sic expedit

homini vouere. quia per hoc firmat amplius voluntatem suam in bono 7 pro magna parte excludit a se libertatem malefaciendi 7 facit actum vtilis patrie. Et ideo vouendo meretur. Si vò vouet in pportionata sic non expedit nec licet. Tale enim votum non haberet discretionem cõmitem. cum p hoc vouens magis videret se illaqueare qd augere securitatem de sua salute.

Quam sit magis meritorũ opus bonum factum cum voto qd sine. R. Ricar. vbi. s. q. ij. q. sic. 7 probat. Primo opus inferioris virtutis magis est meritorũ imperati a superiori virtute qd ab inferiori. sed latia est superior virtus qd abstinentia. peregrinatio 7 huiusmodi. Ergo cum vouere sit actus latie est magis meritorũ bonum abstinentie factuz ex voto. vtpote imperatum a latia qd sine. Secundo quia quanto opus procedit a voluntate magis firmata in bono. tanto est virtuosius 7 consequenter magis meritorium. Ad operari virtuose requiritur firmiter 7 immobiliter operari fm phum. iij. l. tbi. c. iij. sed ceteris paribz voluntas est firmior in voto qd sine. ergo 7c. ponit Ansel. li. de similitudinibus exemplũ. l. qd qui facit opus cum voto. quasi qui dat arborem cum fructibus. sed qui sine. qd qui dat soluz fructus. Hoc probat. xxiij. q. v. tunc saluabitur. xxvij. q. j. iam nũc. vide glo. in de. si dominũ. de reli. 7 vene. sanctor.

Usucapio est acquisitio domini continuationem possessionis tempe lege diffiniti. dicit ter. in. l. ij. ff. de vsuca. triennium est tempus qd habet locum tñ in vsucapione. insti. de vsucap. in pn. no. Jo. xvi. q. iij. in summa.

Quare fuit inducta. R. p bono publico 7 vtilitate publica. ne dominia rerum sint incerta. ff. de vsuca. l. j. insti. eo. S. j. 7 vt finis litibus ponatur. ff. pro suo. l. si.

Que requiruntur ad vsucapionẽ. R. qd quatuor. 2. Primum quod requiritur ẽ bona fides nedum in vsucapiente toto tempe vsucapionis. s. oportet qd fuerit bona fides in principio cõtractus ex pte. tradentis 7 accipientis. ar. ff. p emp. l. ij. S. si eam. Itẽ qd res sit mobilis qd circa immobiles ẽ prescri. Itẽ qd res tradat vl qd aliter possessio nõ haberet sine traditione. l. de pac. l. traditõnibz. insti. de re. diui. S. p traditionẽ. Vel alio mō possideat tpe debito. l. triennio Itẽ titulus verus nõ putatus nec falsus. ff. pro lega. l. ij. 7. iij. l. de vsucap. p here. l. si. 7 ibi Azo. Et qui sint veri tituli. j. subijciat. si tñ esset putatiue verus titulus ex errore facti nõ iuris non impediret. vt. l. j. l. de vsuca. pro do. 7. l. qd vulgo. ff. p emptore. 7. l. iij. 7 vltima. ff. pro lega.

Que possunt vsucapi. R. qd oia exceptis qd pbi bent vt furtiue res 7 qd vi possidentur. vt no. glo. in sum. xvj. q. iij. nec res sacra vel religiosa nec decima de pscip. cam q. Item nec seruus fugitiuus. Nec pbant insti. de vsuca. S. s. aliquando. 7. S. sequenti. Item vbiunqz pbibetur alienatio. 7 vsucapio regulariter pbibetur. ff. de fun. do. l. si fundũ. ff. de v. sig. l. alienationis.

Quis põt vsucapere. R. ois qui põt licite possi.

dat alicui mutuum scire debet esse sibi debitorem ad antidota naturaliter obligatur de testa. c. cū in officijs. l. h. et si lege. §. cōsultum. ff. de pen. bere. Aduerte hic qd mutuas hac spe sine intentione ut ille sibi remittet alia vice nō ex vi mutui. s. ex accipientis charitate nō ē usura. fm alexā. in. iij. parte summe. ti. de pcepto mutui. caret tñ merito si pncipaliter ppter hoc facit Rod. Hof. et Ho. vō tenēt qd ē usura. S. veni? dicit alexā. Et p̄fati vōz dicit qū deditur simplr in pactū. s. facit qd. j. dicit. §. iij.

2 **Utrum** mutuas ad captandū amorē sit usurarius Rñ. fm Tho. scōa scōe. q. lxxvii. q. non. Limitat hoc Jo. Cal. in. c. si. de usu. verū. nisi spes alterius pcedat. quia si qis mutuaret pape vel impatori et bñdōi ad captandū benuolentiā. vt post posset cōsequi bñficiū vel castrum aliqd esset usura. Hoc limito vōz qū ex mutuo speraret. s. qū ex amore concepto erga ipm ex mutuo facto non esset verū. imo licite posset sperare qd illud nō sperat ex mutuo sed ex amore et qd liceat tenet Tho. vbi. s. ar. ij. in rñsio ne terciū argumenti.

3 **Utrum** mutuarē ad habēda ea que pecunia non mensurant sit usura. R. Tho. vbi. s. q. nō. ex quo patet qd licet sperare rē cuius vsus inter amicos cōcedi solet sicut cōmodat liber. Item iniurie remissiōnē ab illo q me iniuste psequatur cuz multo meo dāno. c. dilectus. el. j. r. c. ad aures de symo. Secus est si iuste qd nō liceret sine vicio vsure mutuum dare sub tali spe. Et sic intellige glo. j. c. qm̄ mlti. xiiij. q. iij. que dicit qd vsure pñt peni. vt dānū cuitetur.

4 **Utrum** liceat petere munus a lingua vel ab obsequio ppter mutuum. Rñ. fm Tho. vbi. s. q. nō. qd extimat pecunia. vt patz in illis que locant ad hoc opas suas. Nec ob. qd obligatur ad antidota. vt dicitū ē. qd vt dicit glo. in. d. c. si feneraueris. nō potest deduci in pactū. Rō fm archidi. ibidem. quia antidotum. est debitū simplex s. cū deditur in pactū nascitur obligatio ciuili s. qd est plus. Et id plus ex igitur qd pōt extimari pecunia. et ppter ea esset usura. Addit m̄glo. p̄dicta qd si eguerit talis mutuanus qd poterit p modū gratitudinis petere talia fructa non ex necessitate vel ex lege. sed ex gratitudine sine vsura. Ego tamen credo qd quando naturalis obligatio deditur tali modo in pactū qd non magis tenet qd ex ipa naturali obligatione. vtputa dīcedo Ego mutuo tibi vt tu mutues postea mihi si indigero et in hoc pmode facere poteris qd nō sit usura. Qd etiā tenet Hof. in sum. qd istud non est exigere plus qd velit natura cōtractus. facit ad hoc. c. significasti. de elec. Secus esset quando simpliciter deduceres in pactū vt sibi remutuaret. qd sic est usura. Et sic intellige et limita p̄dicta. et Tho. vbi. s. qui cum archi. concordat.

5 **Utrum** dñi qui mutuant rusticis vt eoz possessio nes colant sint usurarij. R. fm Grego. de arimino in. q. de monte. q. non. si istud cōcurrat. l. q. als satisfaciet ipi rustico de openibus positus ad colendaz possessionem fm qd iustum est. Secus esset si subtraheret aliquid propter mutuum quia usura esset Idem dicendū est de eo qui concedit terminum vt trahat emptores ad suam apothecam vel ad suum

molēdinum vel ad scholas et huiusmodi si nullum damnum incurrunt. et ita bene facilliter eis satisfiat ab ipis mutuantibus sicut fieret ab alijs per eandē rationem. Et Jo. cal. in dicto. c. si. et Jo. an. in mercuria. super regula peccatum. et Lau. de ridolfis florentinus in secunda parte contractuum suoz. q. xxxviiij. et Rodo. et multi alij qui tenēt qd sit usura debent intelligi quando propter hoc magis grauatur vel non ita bene satisfiat eis ab ipis mutuantibus sicut fieret ab alijs. vel quando hoc deditur i pactū simplr. Secus si mutuat vsqquo vadat ad scholas. Nec ob. qd efficitur maioris concursus et fame quia tale quid sperare non facit vsuram cū nō ematur pecunia. Similiter non ob. qd aufertur eis libertas indirecte ex quo reuocat mutuum. quia nō ē vōz Nam cū mutuanus possit tēpus sui mutui limitare. l. vinū. ff. si cer. pe. non aufert eis libertatē si mutuat donec vadant ad eius scholas vel molēdina s. p̄figit terminum mutui sui. Et sic tene sicut tenet etiaz sanctus Bernardinus in suis contractibus. aliter oīnis multitudo esset vsuraria cuz nō possint hodie fundi sine mutuo locari colonis.

6 **Utrum** mutuanus centuz Jobāni cū pacto qd det sibi. l. innumeratis. et alia. l. in debitoz vel in rebus. puta in panno et huiusmodi. et ipse promittit sibi soluere centuz in numeratis quos debitores et res steriles nō accepisset Johannes. nisi ppter mutuum de. l. sit vsurarius. R. fm Lau. de ridolfis i suis contractibus qd sit in fraudem. Et ideo cum grauet Jobannē nomine mutui erit usura. Et pcor. Bas. et Bar. in. l. cum allegas. l. de vsuris. Idez dic qd ratione mutui aliqd vendit debitori plus debito p̄cio. xiiij. q. iij. si feneraueris. Idem dic qd emitt minus iusto p̄cio ppter anticipacionem solutionis. fm Tho. vbi. s. Quod bene no. quia multū p̄catur iste contractus

7 **Utrum** gerentes negocia stipendiarioz. s. recipiēdo pagas eoz et faciendo alia obsequia et mutuādo eis in necessitatibus eoz recipiendo certum salarium sint vsurarij. R. Laur. in suis sc̄tibz qd nō q̄tam ad id qd p̄cipiūt rōne laborz. s. q̄tū ad id qd percipiunt rōne mutui sunt vsurarij. Idem dic de collectoz dñoz qui a cōitantibus aliquid accipiunt vt minus cū eis agant expectādo. qd licite accipiūt si rōne laborz et expensaz accipiūt. s. si rōne expectationis. sic ē usura. pcor. Tho. vbi. s.

8 **Utrum** ciuis qui mutuat cōitati vt cuitet collectas sit vsurarius. R. Spe. ti. de vsu. tenet qd nō. qd aliud est de suo nō tribuere et aliud nō capē. l. peculius. ff. de dam. infec. Et aliud non acquirere. aliud non amittere. l. j. §. si is qui bona. ff. de colla. bo. Et aliud lucrum. aliud sumptus quos erat factururus. l. cum filius. ff. de legi.

Et aliud penam euadere. aliud aliquid lucratiue p̄cipere. ff. de vsur. l. impator. Jo. an. et do. anto. in. c. cōsultum. de vsu. limitant dictū Spe. qū collecta est incerta. et sic onus extroordinariū. Sed si esset certa et ordinaria esset usura. Rō. qd idem ē remittere qd dare. c. veniēs. el. j. de testi. viij. q. iij. talia. l. qd etiā. ff. de calū. Et hoc tene.

9 **Utrum** ille qui mutuat decem illi qui sibi debebat

alia decem que sibi denegabat cum tali pacto qd fa-
 cisset sibi oportune de. xx. sit usurarius. Rñ. qd nō
 fm Hosti. in sum. eo. ti. Et ideo illud verbū qd cū
 qd positum in diffinitione intelligit quodcūq; s.
 ad lucrū vel superbabūdantiam. vel quodcūq; ex
 timabile pecunia; qd sit plus. d. c. consuluit. 7. xiiij.
 q. iij. per totum.

20 ¶ In quibus casibus accipitur ultra sortem sine
 usura. Rñ. fm glo. 7 doctores in. c. conquestus. de
 usu. inuenio. xij. casus.

21 ¶ Primus quando ecclesia vel laicus recipit a suo
 vasallo feudum in pignus. De quo. s. feudum. §.
 xxx.

22 ¶ Secundus quando emphiteota vel usufructu-
 arius pignorat domino vel proprietario. De quo
 supra feudum. §. xxij.

23 ¶ Tertius quando quis retinet possessionē meā
 postquam in pignore accipiendo fructus meos face-
 re sine usura. quia recipio mī meum. de usu. c. j. 7 de
 c. conquestus. Secus esset in possessione alteri in
 pignore accepta. quia usura esset faciendo fructus
 suos. quia reciperet ultra sortem nō suū. de pigno.
 c. illo vos.

24 ¶ Quartus quando sine omni pacto 7 spe recipi-
 tur grans oblatum. unde. j. q. ij. c. sicut. Nullam
 inquit tex. obligatio suscipienti culpe maculam in-
 gerit q non ex abiectis petitione procedit. Intelli-
 ge quando dans liberaliter dat sciens se non tene-
 ri. nec credens creditorem hoc erigere 7 recipiens
 recipit liberaliter. vt. s. dictum est. Restitudo. j. in
 verbo usurarius.

25 ¶ Quintus quando qd recipitur rōne interesse re-
 cipitur. Et nota fm de. de ancha. 7 do. anto. in. c.
 salubiter. eo. ti. 7 pa. in dicto. c. conquestus. qd in-
 teresse consistit non solū in damno habito. sed in lu-
 cro cessante. dūmodo lucrū cessans esset in actu vel
 quasi in actu. hoc ē qd pbabiliter fuisset. quia sic di-
 citur peti qd aliquo mō est. secus esset si solum esse
 in possibilitate. qz sic dī potius non esse. hoc patz p
 l. si iactū rbenis. ff. de ac. emp. 7 vē. Vbi patz qd licet
 emptio que fit de sola spe. probabilis quasi in actu. 7
 idem de partu futuro. l. nec emptū. ff. de pō. empt.
 Secus esset de eo qd est solum in possibilitate. Ex
 quo patet quid dicendū de multis casibus quos i-
 leram pro maiora declaratione.

26 ¶ Quid de illo qui nō soluit ex culpa sua creditori
 solito mercari in termino debito. Rñ. qd tenet ei ad
 lucrū cessans iudicio bonoz mercator. Et ideo ta-
 lis creditor licite recipit ultra sortē. Idem dic de illo
 qd volebat negociari vel possessionem emere qd lici-
 te recipit ultra sortem tantū qntū lucratus fuisset
 verisimiliter vi habuisset de fructibus possessionis
 aut alterius rei dūmō. v. cōcurrent. Primū qd ppu-
 tet pericula 7 expēsas qz lucrū intelligitur deductis
 expēsis 7 laboribus 7 periculis. l. j. l. de fruc. 7 lit.
 expen. 7 l. fructus. ff. so. ma. Secundum qd non sit
 eius intentio lucrandi principaliter per hanc viam
 sed potius per mercantiā vel emptionē. Tertium
 qd non contrahat pactū ad semp. sed ad aliquod tē-
 pus. quia aliter quo ad iudicium humanum vide-
 retur qd potius vellet lucrari isto modo qd per aliā

viam. Quartū qd ille cui mittat nō sit in tam arda
 necessitate 7 creditor in tali opulencia qd cōtencatur
 gratis mutare. quod qñ sit. vide Elemosina. §. j.
 Quintum qd id quod accipit sit vere interesse suū
 pbabiliter 7 p interesse accipiat aliter esset usura.
 Idem dic fm Inno. 7 Ray. de illo qui merces vo-
 lens deferre ad alium locū qd licite plus accipit qm
 tum estimatur lucrum quod habuisset si pfata con-
 currant. Sed Hostien. dicit qd hec opinio Inno.
 7 Ray. multos duxit ad infernum. Jo. an. do con-
 cordat dicendo qd si statim precium soluitur cessat
 ratio. Hostien. 7 est vera opinio Inno. Si do pre-
 cium non statim soluitur. sic non licet. 7 Innocen.
 intellexit quando precium statim soluitur. 7 hāc di-
 stinctionem Jo. an. sequitur Jo. cal. de ancha.
 7 Henricus boie. in. c. in ciuitate. de usu. 7 Lau. de
 Nicol. in suis contractibus. Sed do. Anto. in di-
 cto. c. in ciuitate. dicit qd etiam si precium nō statim
 soluitur qd licet quando probabiliter est certum qd
 lucratus fuisset. Et quod dicit Hostien. 7 Jo. an.
 dicit qd loquitur presumptiue. Sed quando certū
 est qd nulla frans interuenit. licet 7 presumptio ce-
 dit veritati. Idem tenet Panor. ibidem. 7 sic tene-
 i conscientia. Nec obstat dictum Tho. vbi supra qd
 dicit qd non licet deducere in pactum id quod de pe-
 cunia non lucratur. intelligitur enim quando pre-
 dicta non concurrunt. vt patet ex ratione sua cum
 dicit. quia non debet vendere quod nondum ha-
 bet. 7 potest multipliciter impediri. quia istis con-
 currentibus non potest impediri. aliter nisi sic intel-
 ligeretur contradiceret sibi ipi ibidem. vbi tenet li-
 cere deducere in pactum recompensationem dam-
 ni per quod subtrahitur sibi aliquod qd debet ha-
 bere 7 ptra id qd expresse tenet scda sede. q. lxxij. art.
 iij. De quo. j. §. lxxvij.

17 ¶ Quid de illo qui habens ducentos tradit centū
 Johanni pro suis necessitatibus expendendis cum
 pacto qd tantum sibi ultra sortem reddet quantum
 lucrabuntur alia centum que ponit in negociatio-
 nem. Rñ. Inno. 7 Jo. an. in. c. si. de usu. tenet eē usū-
 rariū. qd vey credo qñ volebat ea in negociationē
 ponere. h si omnes ducentos volebat in negociatio-
 nem ponere. 7 ad instantiam Johannis sibi taliter
 dedit erit licitus contractus. dūmodo concurrat
 pdicta. v. precedentis. q.

18 ¶ Vtrū ille qui vendit possessionem vl quid simi-
 le 7 tradit emptori possit si emptor non sibi soluit i
 termino post terminū fructus possessionis suos fa-
 cere sine usura. Rñ. Glo. in. d. c. conquestus qd pōt
 pignus accipere transacto termino. 7 fructus suos
 facere fm do. Et in hoc casu habet actionē ex con-
 tractu vel officio iudicis ad interesse fm Ho. l. de
 ac. emp. 7 vend. l. ij. 7 ff. de ac. emp. l. ij. Et qd liceat
 habes glo. in. l. ij. l. de usu. 7 in. l. curabit. l. de ac.
 emp. 7 ven. Et idem dic qd si non vult soluere pre-
 cium tradendo vult 7 conuenit vt sibi soluat fictum
 seu pensio debita. donec precium soluerit. ter. est in
 d. l. curabit. Et vide supra Emptio. §. v. Et ex his
 patet qd lucrum cessans licite erigitur sine usura. Et
 pro hoc est tex. l. l. ij. in fina. ff. de eo quod cer. lo. 7
 in dicta. l. curabit. Et facit quod nota in. l. Julia.

mas. S. offerri. ff. de actio. emp. 7 ven. Et quod no. Inno. in. c. sacro. de sen. excom. 7. doc. in dicto. c. co. questus.

19 **¶** Respectu damni emergētis tenet Tho. vbi. s. licere. Pro cuius declaratione queritur vtrum fide iussor qui pro defectu debitoris compulsus fuit accipere sub vsuris vt solueret creditori. vt soluit vsuras 7 capitale creditori. quia iurauerat possit ipas exigere a debitor. Rñ. q. sic. 7 omnia damna que occasione debiti habuit. quia seruari debet indemnis. de fideiussor. c. ij. de foro compe. c. si. lib. vj. ff. de actio. emp. 7 vendi. l. si sterlis. S. cum per vendito rem. ff. manda. l. si mandato. S. si fideiussor. ff. de ad mini. tit. l. ij. S. vltimo. Et hec est cōmunis opinio. licet Alanus contradicat de vsuris solutis. S. tu die fm eam distinctionem de qua habes. s. fide iussor. S. ij.

20 **¶** Vtrum liceat exigere vsuras quas soluit ab eo qui non soluit in termino. Rñ. q. sic. si duo concurrant. Primum si illi dixit q. erat. et necesse accipere sub vsuris. Secundum si non poterat aliter inuenire mutuum. nisi sub vsuris fm Alexan. de Ales. facit pro hoc. c. quoniam. xiiij. q. iij. 7. c. si quis de clericis. xij. q. ij. Possit etiam dici q. etiam si mutuum potuisset inuenire gratis q. nihilominus poterit exigere vsuras solutas. quia non tenetur se alteri obligare. quod faceret si mutuo acciperet gratis. Sed tamen primū est equius.

21 **¶** Vtrū ille a quo emi lapides tigna 7 huiusmodi. et quibus non percipitur aliquis fructus teneatur mihi soluere vsuras quas solui vt sibi satisfecerem. si ipse non mihi tradidit predicta in termino. s. fuit in mora. Rñ. fm Bal. in. l. vsuras. L. de vsuris. q. sic. tanq. interesse. facit tex. no. in. l. lucius ti cius fm vnam lecturam. ff. de emp. 7 vend. Idem tenet Inno. dicendum esse in similibus contractibus. puta locationibus. venditionibus 7 huiusmodi. Loucoz. Lau. 7 Ridol. in suis contractibus. Sed Salicetus in. d. l. vsuras. reprobat Bald. dices q. interesse vsurarum quas soluit non debet imputari debitori ante moram. Sed tu tene primam opinonem qm ac cepit sub vsuris taliter q. alio mō non accepisset nisi propter cōplacētā vel vtilitatē quā cōsecutus erat ex tali emptione. Et ideo cum talis ex falsa pmissione puauerit ex tali vtilitate vel cōplacētā quā plus vel tantū extimabat qntū in teresse vsurar. id talis ei tenet. Et sic concordat.

22 **¶** Vtrū recipiens denarios sub vsuris qui postea auctoritate ppria alicui amico suo sub eadem vsura mutuat sit vsurarius. Rñ. Adonaldus tenet q. sic. S. Jo. Lal. in repetitione. c. si. de vsuris distinguit. q. aut facit vt vsurario satisfaciatur 7 se incēnez pferret. Et sic lz q. nō sit stipulatio vsurariū. sed vt emittet dānū q. tenet. vt in. c. si quis obligatus. xiiij. q. iij. qm nō tenet cū suo dāno alteri subuenire. ff. de pscript. v. l. q. suandaz. in principio. Aut facit alio respectu q. vt se fuet indemnez. Et sic nō licet. 7 effect vera opi. Donal. puta q. licet non mutuaasset amico nō ppterea volebat soluē vsurario. L. docor. pef. de ancha. post Jo. an. in. c. j. co. lib. vj.

23 **¶** Vtrū ille q. occasione mutui labores subijt vel

damna possit in recōpensatōne facere fructus pignoris suos sine vsura. R. No. in sum. q. sic. de re. ec. nō alie. c. ad nram. vel etiā aliquid p labore licite percipit vltra sortem fm eūdem ibidem.

24 **¶** Vtrū liceat mutuari sub vsuris illi q. vsurpat mea q. aliter nō possum habere donec sim satisfactus. Rñ. fm Alex. lombar. q. sic. q. nō recipio alienū. sed meū. facit. c. ab illo. xiiij. q. iij. 7. c. j. 7. ij. de vsu. Qd. limitat tamen nisi scandalū sibi immūneret vel alij. q. tūc nō liceret.

25 **¶** Vtrū gener q. accipit in pignus certas possessiones a socero p. dote non soluta faciat fructus suos. R. q. sic. tex. est in. c. salubiter. de vsu. Qd. intellige si pmo cōcurat q. sustineat onera matrimonij vt in. d. c. salubiter. 7. l. p. in. p. ff. de vol. excep. secundo q. dos sit pmissa simpliciter. Nam si dedisset tertium de dote soluēda nihil posset recipere. quia ante morā nihil debet 7 potuit vxorem accipere sine dote. Dicit ergo gener. Ego sustineo onera matrimonij. vel ducendo sustinebo. da dote. Et si socer nō potest. dicat ei. sustine onera matrimonij dādo mihi possessionem in pignus. vt ex fructibus sustineam. Dicit etiā Panoz. in dicto. c. salubiter. q. si gener accepit pignus 7 postea dedit terminum socero de soluēda dote q. nihilominus poterit bona cōscientia tenere fructus pignoris. Quod verum credo quando dedit terminū ad redimendū pignus aliter non. Tercio q. fructus non excedant onera quia causa cessante cessat effectus. de appel. c. cessante. Et cōmuniter onera extimantur fm quantitatem dotis. Nam mulier fm quantitatem dotis alimentanda. l. si cum dotez. S. si autem. ff. sol. matrimo. 7. c. per vestras. de donatio. inter vir. 7 vxor. Quarto fm Job. an. do. Anto. 7 Job. de ligna. in dicto. c. salubiter. 7 Lau. de ridol. in suis contractibus. oportet q. fructus subijciatur sorte. Vnde fm eos non liceret genero recipere cautionem vel pmissionem cum pacto q. interim q. dos nō soluitur pro oneribus detur sibi certa quantitas annuatim. Contrariū. s. q. certa quantitas recipiatur licite tenet Paulus de elea. Job. Lal. p. de anch. 7 Panoz. in dicto. c. salubiter. Et ē verius cum sit eadem ratio. s. propter interesse damni emergētis. Limito tamen predicta vera. quando gener si dote haberet poneret eam in possessionem vel in negotiationem et quibus pbabiliter tantū haberet. als non cū nullū patiatur interesse.

26 **¶** Vtrum mutuans summā pecunie debitam p. dote genero prefato 7 recipiens ab eodem possessionem quam ipse in pignus habet a socero pro dote faciat fructus suos sine vsura. sicut gener facit. R. Bal. in Rica. L. de vsu. q. non. Ratio quia mutatione persone mutatur p. privilegij quotiens persona est immediata cause privilegij. l. j. L. de impo. lucra. descript. 7. l. locatio. als incipit licitatio. S. fm. ff. de publica. Sed hec non est ratio. quia istud nō est privilegij ppter dote. sed ius cōe ppter interesse. Ideo cū iste mutuans nō ppter interesse. sed ppter lucrū accipiat fructus ex mutuo erit vsurarius. dicit tamē Rodo. qd. si mutuaasset liberaliter 7 gener sibi sibi liberaliter transset totum ius quod habet

in possessione prefata licite faceret fructus suos. qz eos non reciperet rōne mutui. h. rōne liberalis donationis.

27 **U**trū emens a genero ius p̄fate possessionis faciat fructus suos. R. qz sic. nec ibi potest esse usura nisi fingeret emere cuz intendat mutuari. facit pio hoc quod dicam. j. §. lxxvj.

28 **U**trū heredes mariti sine usura silt faciāt fructus suos? R. fm Jo. an. z Pa. in. d. c. salubriter. qz nō. qz ratio est diuersa. Nam heredes statim possunt se expedire reddendo illi pignus quod nō pōt manūs. de iureiur. tua nos. el. ij.

29 **U**truz relicta cui heredes obligant p̄fatam possessionem faciat fructus suos. R. iij. Innoc. z Ho. Ber. z do. anto. in dicto. c. salubriter. tenent qz nō. sed cōputabuntur in sortem. facit. Lucia. ff. de solu. Sit ergo cauta z faciat possessionem vendi v̄l in solutū sibi dari. l. a diuo pio. §. si super rebus. ff. de re iudi. Sed ego credo contrariū. si nō habet aliunde unde viuat qz facit fructus suos licite. Et etiam tenet qz potest recipere certum quid annuatim ab heredibus donec sibi restituāt dotem. vt. s. dixi. dos. §. lxxvij.

30 **E**t p̄dictis patet qz ratione interesse v̄l lucri cessantis v̄l damni emergentis aliquid accipere vltra sortem nō est usura. Sed aduertendum est quādo interesse euenit ratione lucri cessantis. siue ex absentia vel destructione rei alterius extimatio non debet deduci in infinitum. sed vbi res principalis est extimatio non debet excedere dupluz rei principalis. sed cōmunem extimationez ipsius rei. Vbi vō res nō hz cōem extimationē. qz alia nō ē qz cōiter vendat. vel vbi res est incerta. vt verbi gr̄a captura pisciū de qua in. l. si iactū. ff. de ac. emp. z ven. tunc extimatio fiet arbitrio boni viri. licet excedat dupluz adeo tamē qz in inmensum nō excedat. vt. l. j. l. d. sen. que p̄ eo qz inter. p̄fer. Quā vō interesse euenit rōne damni emergentis si hoc euenit rōne omissionis solū considerat interesse solum intrinsecum. vt ff. de ac. emp. z ven. l. si sterilis. §. cum per venditorē. Exemplū frumentū nō ē datū emptori i termino. solū considerabitur illud qd plus valuit. quod est interesse intrinsecuz nō qz animalia mortua sunt qd est extrinsecū interesse. si autē interesse euenit ratione omissionis. sic tenet de extrinsecō damno. Exemplū p̄misisti mihi dare frumentū in tali termino. z p̄terea non prouidi mihi aliter. Et ex quo tu nō dedisti non potui p̄uidere. ex quo animalia mortua sunt sic tenent p̄ omissionez z cōmissionē. i. falsam p̄missionē saltē in cōscia. Qd intelligo qz aliter si bi. puidisset. si nō fuisset tali p̄missione fraudatus. Aliud exemplū. Dedit qz nignū violatū scienter. nec aliqd dixit emēti tenebit etiā de ruina domus z de pensione soluta qd est interesse extrinsecum. vt. l. Julianus. in pn. ff. de ac. emp. z ven. Ad tñ in infinitū. Vñ nō veniet pensio domus p̄ lōguz tēpus h̄ videt qz veniat solū prima pensio. ar. l. in hoc iudiciū. z l. neratius. ff. de seruo corrupto. vbi corruptor serui tenet nō solū de seruo h̄ de omnibus rebus qz asportant tñ fugiēs. non autem de alijs qz postea successiue furatus est.

Sextus casus in quo licite vltra sortez erigitur z qz qū id qd capitur sit rōne pene. Aduerte tamen fm Sco. i. iij. di. xv. q. ij. ar. ij. qz si creditor mallet debitorē potius incurere penā qz in termino sibi solui esset usura. Silt p̄sumit usura super pena appositā mutuo qz excedit interesse de quo dic vt. s. p̄na. §. xij. Item p̄sumit in fraudē usuraz qz apponens penā cōsuetus senerari. l. Julianus. §. idem ff. de ac. emp. z vendi. extra de pigno. illo vos. ff. de pigno. ac. l. vel vniuersoz. Itē qz per singulos mēses vel annos dī committi. aut. ad hec. l. de usu. sumpta de corpe. aut. vt nullus mutua agri. In iudicio tamē aie h̄ apponat solum vt ille soluat in termino. qz de pecunia intēdit aliud facere tñc z magis cupit qz soluat qz penā p̄mittat z verisimilit̄ credidit penā nō incurere qz appositū poterit erigere sine usura. etiaz si excedat interesse fm Ro. quia interest publice vtilitati vt pacta fuerit. Si vō ponit in fraudem usuraz v̄l qz appositū verisimilit̄ credidit penā incurfurū. aut magis cupit incurere penā qz soluat. usurari? ent. xij. q. ij. fraternitas. z. c. in legib. de arbi. c. dilecti. z qd ibi no. Item aduerte qz qz nō soluit i termino p̄pter impotentiam v̄l p̄pter nō culpā suā. qz pena nō pōt erigi sine usura. qz vbi uō ē culpa nō dz ēē pena. l. sanamus. l. de penis. Ergo erigeret rōe excrecentie qz facit usuram. d. c. si seneraueris. Itē qz p̄tē soluit nō potest tanta pena erigi qz obligatio ē diuidua. de quo dic vt. s. p̄na. §. xij. z xij.

Quid de statuto vel consuetudine qua ordinat̄ vt missus in possessionez lucratur fructus ad rōem quin qz p̄ centenatio donec sibi fuerit satisfactū vel qz sibi det in solutū id qd valet qnqz p̄ tribus. R. Bal. l. l. acceptā. l. de usu. q. xvij. z Jo. de Imol. in. l. si finita. §. si plures. ff. de dam. infec. qz licite sine usura illud accipit. quia illos lucratur ratione interesse. z dicit notari in glo. super. §. si vō in autem. de arbi. re. qz singularis ē fm cū. Bar. vō in. l. si finita. §. Julianus. ff. de dam. infec. z Jo. de anania in c. salubriter. de usu. z Lan. de Rirol. dicunt qz talis p̄suctudo vel statutū ē p̄ius diuini z in fraudē usurariū. Sed ego dico qz si tale statutū vel p̄sentia vō emanauit in penā vt debitores ardent ad satisfaciendū. z debitor ex culpa sua nō satisfecit qz vera ē opinio Bal. dum mō p̄currat recta intentio. vt. s. dixi in p̄cedenti. qz nec mirū cū auctas p̄toris p̄pter nimā contumaciā hoc facere possit. l. fulani. §. si. ff. ex q. cau. in pos. eaf. Si vō sit in fraudē z mutans potius velit incurere penā debitorem z h̄mōi sic vera est opinio Bar. z erit usura. Oportet ergo ad hoc vt liceat qz iuste sit missus in possessionē nō tñ ex ordine. sed etiam ex causa hoc est qz in veritate sit creditor. z p̄pter interesse illud p̄ accipit. puta. quia potius vellet sua. puta centum qz domum que valet centū. xx. aliter illud plus teneret restituere. vt dicimus de pignore in. l. si. §. sin autē biēniū. l. de iur. do. vel ad puniendū contumaciā debitoris super abūdaniam predictam accipiat. puta qz ille p̄sumaciter non vult soluere.

Septim⁹ rōne dubij recipit vltra sortē sine vsu qz ra. de quo in. c. in ciuitate. z in. c. nauiganti. de usu.

pona emens rem pro minori precio quam valeat tempore emptionis recepturus cum tempore quo verisimiliter plus vel minus valere potest non erit usura. si casus accideret quod plus valeret. quia secundum glossam in c. naviganti. de usu. tam emptor quam venditor equaliter commodum vel incommodum ex dilatione expectat. Exemplum emittit quis frumentum tempore madij vel eleum et hmoi in quo una mensura valet unum ducatum pro uno florentino recepturus ipsum tempore angustij. si est frumentum vel tpe natiuitatis si oleum. in quo tpe verisimiliter potest valere tantum minus de uno florentino quantum plus. non erit usura. licet valeat plus. Effet bene usura si tali precio emeret quod verisimiliter minus valere non potest vel quod modicum. si bene multum plus. Ad aduerte p. istis qui emittit oleum tali precio quod parum minus potest valere. sed bene multum plus. quod usurarij sunt. Aduerte etiam hic quod si ille qui emittit rem recepturus alio tpe eam credebat eam plus valere. quous iudicio eam verisimiliter sit plus vel minus valitura erit usurarius minus emendo propter pentionem solutionis secundum Anno. et do. Anto. in. d. c. in ciuitate. quous non teneat ad restitutionem. si verisimiliter plus vel minus erat valitura. licet ipse non sic crederet. Similiter dicit de illo qui vendit frumentum vel oleum et hmoi plus quam valeat pro tractus. ut precium recipiat tpe quod verisimiliter potest plus vel minus valere si antea non erat venditurus quod licet. Vnde clarius Seco. in. iij. di. xv. dicit. Aut vendens frumentum tempore natiuitatis ponit precium quod tunc valet et expectat usque ad madium solutionem. et sic misericordiam facit. Aut ponit maius precium quam tunc valet. Et tunc distinguit. si erat venditurus in natiuitate sic erit usura. si vero non erat venditurus. si volebat seruare usque ad madium. et solui propter instantiam requirentis vendit. tunc si ponit precium tale tunc quam verisimiliter in medio potest plus valere vel minus non erit usura. p. d. c. naviganti. Si vero ponat tale precium quod ponat se in tuto ut in pluribus. et illud cum quod perbit in piculo ut in pluribus puta quod raro potest plus valere. si minus sic coiter. sic est usura. Et in hoc concordat coiter canonice in dictis. c. in ciuitate. et c. consuluit. et c. naviganti.

34. Si quod si non ponit precium. si vendit cum pacto quod quantum valebit in medio tantum vult. R. quod si ut dixi erat seruaturus. licet. Si vero non erat seruaturus erit usura. Aduerte tamen quod cum oleum vinum et frumentum et hmoi decrescant illud quod decrescit non poterit sine usura vendi. Item si necessario pro eius p. natiuitate usque ad illud tpe hret alijs expensas facere puta puluerisationis aut locatōnis vasorum seu domus et hmoi si ipsas non detraheret erit usura. Et propterea dico quod p. fessor dicit multum potest derare p. fata. ne simul ruat cum ipsis. Et id. c. in ciuitate p. fati merito dicit consilite hoies faceret. si a tali p. fati cessaret. cum cogitationes hoim nequeant omnipotenti deo occultari. R. quod tales magis sunt cōtenti ita expedire quam piculo suo usque ad illud tpe fruare. Et etiam ut plurimum sunt ierenti. si erant seruaturi usque ad illud tpe cum videamur propter quā emergentia p. positū sepius mutare. Et propterea est piculosus p. fati. nisi bene clausuletur. Et magis dubium est casus qui non ponit precium tunc si vult quantum valebit in principio madij vel in medio hret in fine

tum certum sit quod totum si habet multitudinem non potest ita p. fire in principio vendere vel in uno die. et coiter mutet precium. Si tunc vellet tantum quantum valuit plus in medio sic erit usura apta. Si vero simpliciter dixit quantum valebit in medio. sic secundum iudicium humanum attendet mediocritas. ut non plus vel minus capiat sed medium ar. i. autem. de p. silibus. §. quous etiam nos. si tunc piculosum est. cum forte venditurus fuisset in illo tempore quod minus valuit in illo mēse.

35. Vnde emens redditus alicuius ciuitatis ex guerra angustiate pro vili precio. et demum facta pace lucratur. x. pro uno sit usurarius. R. quod non rōe dubij. l. cum hereditate. et l. se. ff. de here. et ac. v. fm. l. do. et Archid. cōsultat tunc ut inde largas faciat elemosinas.

36. Vnde mutuas rem cum pacto quod eadem res in pondere numero et mensura sibi restituatur sit usurarius. exemplum. puta pecuniam pro pecunia. marcham argenti pro alia marcham argenti. granum pro grano. vinum pro vino et hmoi. R. fm. p. de ancha. in. c. usurarij. de usu. l. vj. et Jo. cal. in. d. c. fi. et Rodo. quod aut verisimiliter dubitat quod tpe solutionis tantum minus potest valere quantum plus. aut quod non plus valebit. et sic non est usura nec p. fati. ut in. d. c. fi. quod sicut creditor tenetur eam recipere si vilior esset. facta quod ad estimationem. ut p. in. l. vinum. ff. si cer. pe. et no. glo. in. l. si quis clericus. xiiij. q. iij. quod non est necesse sit eiusdem estimationis. licet debeat restitui eiusdem bonitatis qualitate intrinseca. Id non peccabit recipiendo p. fati quod ad estimationem. Aut verisimiliter quod erit p. fati tpe solutionis. Et tunc si creditor erat seruaturus. et non aufert libertatem debitori liberandi se quous vellet infra terminum sic licet. Si vero non erat seruaturus. si interim cōsumpturus sic est usura. Sicut quous auferet libertatem debitori liberandi infra terminum quous erit seruaturus erit usura. Et his p. cor. Arch. in. d. c. si quis clericus. Dicit tunc Rodo. quod quous erat seruaturus et non abstulit libertatem debitori liberandi se. quous id crediderit. vel se piculo exoneraret. et primus piculo submitteret non tunc propterea teneret ad restitutionem lucri de necessitate. h. peccauerit et in p. natiuitate ut restituat sic ei p. silendum Lau. in. de ridol. i. suis p. fati tenet indistincte. quod ille qui mutuatur pro ducatu quod non valet quantum libras si postea recipiat quous libras ut valet tpe restitutionis quod hoc licite facit. siue erat seruaturus siue non. S. op. ancha. et equior et tutior.

37. Octauus casus in quo recipit ultra sortem sine usura est rōe piculi. pro quod suphabundantia potest recōpensari fm. alex. lom. Res enim est piculum exites plus valet quam res eiusdem sp. in piculo. Et sic hec recōpensatio reducat ad nam rei quod propter piculum estimat plus vel minus valere. et sic excusat ab usura. Et in hoc concordat Lau. de ridol. Monal. Magister fra. de emp. p. de ancha. Lar. Job. de ana. in. d. c. naviganti. et coiter omnes. Et est casus in. l. naue. ff. loca. et hoc patet ex sequentibus dubijs clarijs.

38. Vnde mutuas pecuniam nauigantio cum tali pacto quod si nauis cum capitali piculitate nihil sibi teneatur Si vero res emptas portauerit saluas teneatur sibi pecuniam mutuata cum pte lucri tradere sit usurarius. R. quod sic casus est in. d. c. naviganti. Et aduerte quod doc. diuee usumodistū tex. exponit quod est usura in

isto casu. tu tamē tene q̄ rō est. q̄ talis mutuās nō vult mutuare. nisi cū tali pacto susceptōnis piculi. Et p̄pterea grauat debitorē in aliquid plus ex mutuo. Et ideo vsura est. Si autē quis liberaliter mutuaret. Deinde post mutuū ad instantiā debitoris suscipet in se piculum qd̄ dī assicuratio licite posset aliqd̄ lucri suscipere sine vsura. Et rō diuersitatis est. q̄ receptū in primo casu vltra fontē directe concernit mutuū in q̄ ois sup̄abundantia phibetur. Lu. vj. xiiij. q. iij. c. ij. Et in secūdo casu nō sic. quia nō p̄pter mutuū sed p̄pter factū. s. securitatē. vñ est p̄tractus innoiatuſ iste secūduſ vltra mutuū. Itē q̄ accipe aliqd̄ p̄ assicuratione licet fm̄ oēs. Ergo mutuū qd̄ p̄ns q̄s fecit nō facit eū peioris conditōnis. Et ideo tene q̄ siue mutuū dederit siue non p̄t licite aliqd̄ recipere. qm̄ piculuſ alicuius rei in se suscipit nō p̄pter mutuū sed ad instantiā debitoris. Si vō p̄pter mutuū cogeret debitorē vt periculum ei daret cā alicui? lucri sic esset vsura. Et sic loquit. d. c. fi. Et hoc elicio a. d. Lau. de ridol. in suis cōtractibus. Et hoc locū h̄ medū in susceptōne piculi maris. h̄ etiā cuiuscūq; fm̄ mḡm fran. de ampul.

39 **¶** Vtrū accipientes aliqd̄ p̄ saluo cōducto licite accipiant? R. q̄ sic. si duo p̄currāt. Primū q̄ ip̄e nō teneat tenere stratas vñ viā securā. Secūdo q̄ obfuet qd̄ p̄misit. Sed si ip̄e forte esset cā talis periculi iniuste vel nō seruaret promissum teneret restituere qd̄ accepit. et vltra de omni damno satisfaccere.

40 **¶** Quid de pactis que sunt inter aliquos cōtendētes. scilicet q̄ tale quid erit vel talis fecit tale qd̄ vel fuit aliud et ponit. x. R. si. q̄ si in huiusmodi nō inducitur aliquid turpe. puta votum captande mortis sicut in illis qui ponūt q̄ frater talis mortuus ē vel morietur infra annum. sic erit vanū. Si vō tale turpe inducitur sic erit turpe. et tenet de bono cōsilio dare lucratum pauperibz.

41 **¶** Vtrū. A. qui fideiubet p̄. B. L. a quo. L. B. pecuniā mutuo accepit euz pacto q̄ vult duos florenos pro centenario fideiussione sit vsurari? dic vt. s. fideiussor. §. xx.

42 **¶** Vtrū mutuās pecuniā Johanni vsq; ad. x. annos cū pacto q̄ si infra decennium mortuus fuerit alter eoz debitor sit liber. Si vō sup̄uixerint ambo dabit sibi aliqd̄ vltra fontem sit vsurarius. R. fm̄ Alexā. lom. q̄ sic. Rō q̄ piculū non excusat vbi cā t̄pis non prop̄ij aliquid plus accipitur. h̄ vbi non cā t̄pis t̄nc periculū excusat. Vel dic q̄ ideo est vsurarius q̄ ex mutuo exigit obligatiōne alicui? vltra fontē licet sub periculo. d. c. fi. de vsu.

43 **¶** Vtrū cuius qui mutu at cōtati. lxx. ducatos q̄ cōmunitas h̄z ex statuto q̄ q̄cūq; h̄ns filiaz vni? āni lxx. dederit h̄at q̄ngētos p̄ ip̄a maritanda si vixerit vsq; ad. xv. annū. Si vō ān p̄fatiū tempus mortua fuerit totū amittat sit vsurarius. R. q̄ sic. q̄ i mutuis. veris vñ interpretatis spe lucri p̄ncipaliter factis piculū vel dubiū non excusat a fenore. d. c. fi. Nec ob. dictū R. in. iij. dis. xv. ar. v. q. v. qd̄ vult q̄ qm̄ capitale et lucrū stat ad piculū mutuās licite recipiat vltra fontē. q̄ istud ē vñ qm̄ piculū enenit ex nā rei q̄ allegat. d. c. fi. h̄ in casu isto ē piculuſ et lapsu t̄pis. Et ideo p̄ctus illicitus et vsurarius.

44 **¶** Quid de illis q̄ dāt eccl̄is pecuniaz vt recipiant ab eis certas possessiōes tenēdas toto t̄p̄e vite ip̄oz et post mortē debeāt redire ad eccl̄ias. R. i. Dof. tenet q̄ licet et hoc rōe piculi seu incertitudinis. al. legat. l. j. L. de pac. et l. j. ff. cōdi. et de. nisi h̄eant prauam intentionem. Boffre. tenet q̄ ē p̄ctus vsurarius qm̄ datur pecunia. Secus qm̄ daret vñā possessiōnem eccl̄ie et reciperet equalentē vsurus vsu fructur? vtracq; i vita sua vt post mortē ei? ad eccl̄iam ambe cū pleno d̄iio reuertat. q̄ sic h̄z recipere in duplo valentē plus q̄ sua quam cōfert. Silt si suā ex nūc voluerit in eccl̄iam trāſſerre oino vt ip̄e ea nō vtaf seu fruaf poterit licite ab eccl̄ia recipere possessiōne valentē in triplo. vt. x. q. ij. p̄carie. Ergo vō dico q̄ etiā qm̄ dāt pecunia q̄ h̄z d̄imō seruet eq̄litas iuris naturalis fm̄ R. i. in. ij. quol. q. xiiij. ar. ij. q̄ talis p̄ctus non ē p̄ctus mutui veri vel apparente sed potius ē cōtractus innoiatuſ q̄ magis assimilat p̄ctui emptiōis et venditiōnis. Et ideo si d̄z licet oportet vt nō appareat q̄s h̄eat p̄tem meliorē. sed q̄ videatur eq̄les tam v̄dēs q̄ emēs alit̄ eēt illicitus. Idē dicit R. i. de eo q̄ emit ānuos reddit? etiā pecuniarios. vñ c̄snū p̄ſiōne. vñ p̄dium hereditarie vñ ad vitā emētis q̄ h̄z debita f̄net eq̄litas. Et Alex. lom. in q̄l. suo idem tenet et cōiter oēs doc. parisiēses et canoniste in. d. c. in ciuitate vey et q̄ Inno. ibidē limitat in redditibz p̄stitutis nō p̄stituentis de nouo t̄p̄e p̄ctus h̄z nō ē rō diuersitatis d̄imō reddit? sit realiter in re nō ficticie. Idē tenet Inno. ibidē de emptiōne noiē debitor? q̄ licz. facit. L. iubeamus. la. ij. L. de fa. san. ec. Et idem dicendū si p̄fata emanat in p̄petuū. p̄. de ancha. dicit q̄ si redditus de nouo p̄stituti sunt pecuniales. q̄ h̄nt magnā vicinītatē cū mutuo potius talium emp̄no d̄i p̄ct? vsurarius. Et ē vñ q̄ ad p̄sumptōem. Sec? eēt in p̄ſcia qm̄ vere emerēt. Rodo. t̄m dicit q̄ qm̄ emitur redditus ad vitā emp̄toris q̄ t̄nc nō ē mutū. ne vendens desideret mortem emp̄toris. Et placet mihi. Rō q̄ pactū qd̄ inducit votū captande mortis nō valet. l. fi. L. de pac. et l. stipulatio hoc mō. ff. de ver. ob. Et ideo phibet p̄missio p̄bende nō vacātis in c. ij. de p̄ces. p̄ben. li. vj. Et hoc q̄ ē p̄ bonos mores ideo nō d̄z admitti. l. pacta. L. de pac. Qd̄ t̄m nō est dicendū q̄ sit mortale p̄ctū vendē vel emē ad vitā tam fm̄ se. q̄ hoc nō inuenit phibitū si debite fuerit circūstantie aliter vsu fructus nūq̄ posset p̄stitui q̄ finit morte. S. finit. insti. de vsufr. Emē autē vñ v̄dē ad vitā v̄ditiōnis magis licet. q̄ tale votū nō pōt interuenire. Nec ob. qd̄ dicit de emp̄tōe redditū pecuniarioz q̄ pecunia nō ē v̄dibilis. q̄ qd̄ ē mediū venditiōnis nō pōt esse terminus. Quia sciendū ē q̄ sic in bonis n̄ris habemus mobilia et im mobilia. sic et ius vtrorūq; et ip̄m ius p̄t vendi. sic ipsa mobilia et imobilia. Nō ē v̄dēt pecunia. sed ius p̄cipiēdi ip̄os reddit? pecuniales q̄ v̄ditiō trāſit ipsa pecunia. sicut ius patronat? qd̄ v̄dē nō pōt trāſit v̄ditiō trā q̄ illud h̄z. Aduerte. t̄m q̄ si q̄s recipiat centū a Titio vt ip̄e Titius cōstituat se debitorē reddit? annualis maioris q̄ntitatis q̄ accipat vsura ē. q̄ in re nullus est. redditus qui emanat nisi Titio eēt p̄ona q̄ soleret locare opas suas ad t̄m.

per anno et ipas vederet. Similiter usura ut qui erigatur plus de redditu quam res reddat in fructibus de luero. Sed bene no. q. pauci aduertunt. Et attende quod talis contractus qui est emittit redditus possessionis vel domus cõter sit sub p̄ctu emphiteotico siue libellario et cõ pacto quod ille qui soluit pensionem possit recemere et se liberare a dicto censu. vñ dicitur in aliquibus p̄tibus venditio a ficto et a catha franchi. Et propterea licet locatio possit fieri pro p̄cio totius redditus que reddit domus vel possessio. Nõ tñ sic poterit fieri in illo contractu libellario. q. talis tenet manutene rem suis expensis. l. ij. l. de iur. emphi. Et tenet etiã soluẽ p̄sionẽ. h. res p̄cat casu fortuito dñmõ maior ps non p̄cat. Secus i conductore. q. nõ tenet suis sumptibus manutene. l. colon. in p̄nc. ff. loca. nec tenet p̄ente re casu sine culpa. c. p̄pter sterilitatẽ. de loca. Et idõ si tñtũ vult de cõsu q̄ntus solueret conductor simplex e inustus p̄ctus et i fraudẽ usure p̄pter pactũ de re trouendendo. de q. j. §. lxxvj. c. se. Et p̄pterea dicitur haberi respectus nõ ad fructus si excedunt. h. ad q̄ntitatem pecunie solute p̄ p̄cio. ita quod talis pensio multiplicata p. xx. annos ascẽdat ad tolem extimationẽ rei sic locate. Et sic erunt. v. pro cõtenario. vt e tex. in aut. de nõ alie. §. q. v. et in aut. p̄p̄na. l. de fa. san. ec. et ibi no. glo. Et seq̄tur Bar. in. d. l. ij. et do. Bartholomeus apola veronẽsis. et nõ si locaret simpliciter pro. vj. nõ poterit dari ad libellum nisi pro v. Nõ q. cõter grauãt talis in censu iudico cõter contractũ talẽ illicitũ et in fraudẽ usurarũ.

45 **Utrum emens frumentũ in herba vel vinũ in vite aut oleũ et hmoiã añq̄ sint matura minus q̄ valebũt tpe q̄ matura erũt sit vsurarius cui videatur mutũ interpretatũ.** Rñ. fm Bald. in rubrica. l. de vsu. q. aut p̄ns numeratio e cã dãm ipsius vendẽtis et sic e usura. p. c. in ciuitate de vsuris. Aut sola p̄uentio. q. p̄ctũ nõ soluẽ de p̄nti. Et sic contractus licet non sit vsurarius. est tamen illicitus. Aut neutru est causa damini. q. non plus valet frumentum vel vinũ sub tali qualitate p̄pter piculũ cui subiacet. Et sic licet. l. fistulas. §. frumẽta. et l. si debitor. §. ve rĩsimile. ff. de p̄ben. em. Hoc intelligo q̄ emi nõ in genere sed determinate. l. frumentũ istius agri i herba. vel vinũ istius vinee et c.

46 **Tene ergo pro toto isto. viij. casus melius intelligendo hanc regulam q̄ si mutuum sit principaliter spe habendi vltra sortem nulluz periculum pot̄ excusare quin sit usura talis contractus.** Si v̄o mutũ sit libe aliter. et postea p̄pter periculũ aliq̄d accipit excusat.

47 **Nonnis casus est ratione administratõis. puta tenebatur quis collocare pecuniã alterius in emptione predioꝝ vt tutor vel in aliud fructuosum et nõ fecit ille cuius erat pecunia poterit tantuz vltra principale accipere quantum lucri habuisset verũ militet si vt debuit collocasset. l. tutor qui reperiurum. §. si post depositionem. ff. de adm. tu. Et facit p̄tra prelatos qui possunt acquirere ecclie et nõ faciũt. xij. q. ij. quicunq̄.**

48 **Decimus casus est ratõne hostilitatis. Nã que possunt persequi gladio et bonis spoliare iuste possunt etiam licite vsuras ab eo extorq̄. tre. xij. que**

stione quarta. ab illo dummodo nõ sit scandalum alijs.

Undecim casus rone ostentationis. Exẽplum 49 do tibi pecuniã signatã ad ostentationẽ vel etiam ad supponendũ pignori ita quod volo illã met quaz tibi dedi in nũero mihi restituas et vltra eã aliquid lucrari. Nã talis p̄tractus h. cum nõ sit mutũ. h. pot̄ locatio. vt no. glo. in. c. si feneraueris. xij. q. ij. et d. c. cõquestus. et facit. l. iij. §. v. et l. se. ff. como. Et cordat. Seco. in. iij. di. xv.

Duodecimus e rone alterius contractus a mutuo vero vel interpretato. Nam in solo mutuo vero vel interpretato cõsistit usura. q̄n aliquid supra sortẽ. id e mutuatũ erigit quod vsus rei i mutuo nõ e sepat a p̄summatõẽ ipsius rei mutuate seu dñio. Ideo erigẽs aliq̄d vltra sortẽ rapit vsum. et sic dicitur usura. nõ sic in alijs contractibus. Et q. aliqui contractus apparenter nõ videt mutũ. et tñ est saltẽ interpretatum p̄pterea de multis questionibus subinferã que sũt i diuersis p̄tractibus a mutuo apparenti.

Et primo circa cambia attendum quod omnia reducuntur ad tria. scilicet realia soluz. et secũdo ad realia et per lras et terciõ ad sicca.

De cambio reali solũ. Vtrũ cambiũ reale liceat quando ratione eius aliquid lucri accipitur. et e q̄n quis habet ducatos in auro vellet monetaz. v. habens monetã vellet anz vel alterius generis pecuniam campfoꝝ vult tñ pro ducato vtrum sit usurarius. R. q. nõ q. nõ pot̄ e mutũ in campfoꝝ in hoc. vñ minere sortẽ nõ pot̄ esse usura. h. bene augere. ter est no. in. l. rogasti. §. si tibi dederõ. ff. si cer. pet. posset bene esse iniusticia q̄n excessiũ lucrum acciperet respectu laboris. Et licet quidam dicant licere campfoꝝ solũ q̄ de hoc faciũt artẽ nõ alijs tamẽ ego nõ video rõem diuersitatis cur nõ possum extimare laborẽ nũc rõnis vnus ducati vnũ soliduz sicut q̄libet alijs. Tamen est verũ quod aliquid plus p̄nt rõnabiliter accipe illi q̄ de hoc faciũt artẽ q̄ maiores labores portant cũ semp sint parati.

Vtrũ cambiũ reale et p lras liceat. et sit duobus modis. primo hoc modo. Ego habeo hic Janne centũ aureos vellẽ quod mihi ruderẽt rome p̄uenio tuz campfoꝝ vt faciat mihi lras q̄b denẽ mihi. xcv. soluz reliquũ lucreẽ. Rñ. fm Bald. in. c. j. de plus peti. q. licitus e talis contractus et necessarius iuregẽtũ munit naturalĩ rone. eo quod campfoꝝ subit pericula viarũ et dãmã nũcioꝝ. p̄tiones oparũ et salariõrum factõꝝ. vt no. in. l. piculi. ff. de nau. feno. et l. traiectice. in p̄nc. ff. de ac. et obl. et l. q. rome. §. j. ff. de ver. ob. vñ si aliquid lucrãt hoc e instũ cum industria accedat rei licite. l. si heres. ff. ad. l. falci. p̄terea numeranti mihi decem licet pacisci quod ei nõ reddaz nisi nouẽ cũ nõ possit esse usura minere sortẽ. sed bene augere vt dictuz e. Posset tñ esse iniusticia q̄n excessiũ lucrũ caperet respectu laborũ et expensarũ et piculi. vel q̄n pecunias non bonas darent. sit secundo modo cambiũ p lras et reale hoc modo. Est vltra mõtanus q̄ habes mille ducatos venetos et intendens ferre eos venetias vbi plus valẽt et ibi expendere inuenit campfoꝝ in sua patria habẽtem tabulam cambij venetij et tradit ei ad sortẽ cambiũ ve-

netiam. vt sibi venetijs reddant. Talis contractus potest esse licitus. et est qui non intendit propter priorē traditionē habere lucrum hōne patrie illud reportat. Si vero ex hoc quod prius tradidit ultra montes quod recipiat venetijs intendit lucrum habere erit usurarius cum prior traditio inducat rationem mutui et spe habendi ultra sortē. et sic erit vsura.

54 **¶** Vtrum cambium siccū sit licitū. R. q. nō. quia dicitur siccū eo quod in veritate est siccū a charitate proximi et siccāt animam a gratia dei. et sit. vij. modis. Primo hoc modo. Recipio florentie a campfore decem libras grossorum que tunc valent centū florenos cum pacto quod teneat ipse campfor tantū dare quātū infra decem dies post celebratū tractū valebit libe grossorum venetijs. que aliqui valent plus aliqui minus. et hec hinc ad mensem receptionis eorum. vel si plus vult tenere de mense in mensem renouatur modo predicto. et tale cambium est illicitum et usurarius contractus. quia est ibi mutuum cum spe habendi ultra sortem. quia aliqui minus valeant. tamē vt in pluribus plus valent nec excusatur propter periculum. vt. s. patuit text. est clarus habēti oculos cordis in dicto c. si. de vsu. Et talis contractus est ad perniciem ciuitatis experientia teste que est omnium magistra. c. q. sit. de elec. lib. vij. Et quod sit illicitus cōmuniter tenetur a doc. Secūdo sit hoc modo. Habeo hic Janne centū aureos et trado eos Petro. vt mihi totidem respondere faciat hinc ad mensem rome vbi plus valēt venetisimiliter et credit. Et similiter usurarius est. quod est mutuum cum spe habendi ultra sortē. c. consuluir. et c. in ciuitate. de vsur. Tercio sit hoc modo. Habeo hic Janne centū aureos quos. d. Petro indigenti vt mihi respondere faciat a Londres seu Bruges hinc ad tres menses alterius generis monetas puta tot libras de sterlini et hmoi. Iste contractus cōter est usurarius fm Ho. et Bos. quia cōter sit vt inde lucretur. Et si aliqui nihil lucret tamē in estimatione habet lucrum. Et sic cū sit mutuum cū spe habendi ultra sortē erit vsura. Nec rō periculi excusabit sicut dicitur est. Idem dic. quā Janne existēs emit tironēses recipiēdes in francia in talibus nūdimis fm Alexā. lō. cū tales emant plus vel minus fm tps dilationem. et intendāt lucrū qd cōter euenit. Quarto sit hoc modo Janne existēs dat certam monetam alicui vt sibi reddat in scutis Augdunij tempe ferie que ibi fiet. verbi gratia. existimat hic Janne scutum. xxvij. et sic dat tantam monetā ad sortem. de. xxvij. pro scuto quod ascendet ad scutos centū quod sicuti in Augduno vt plurimū valent. xxx. vel saltem plus. de. xxvij. Idem dic. de hinc neapolim ad tot carlinos p ducatis et huiusmodi. fm Adon. sunt vsurarij. allegat. c. cijsiens. lxxvij. disti. et dicto. c. fina. de vsu. Quinto modo sit sic. Ego indigeo pecunia hic Janne quero mutuo et non inuenio nisi hoc pacto quod recipiam ad rationem cambii cum de Londres vel Bruges cum ego accipiēs non habeam banchum in Londres vel Bruges nec mutuans. Ideo mutuatur isto modo. quia vult deferre suas pecunias a Londres. sed vt sic lucretur ex tali contractu nunc de Janua ad Londres. et de Londres ad Januam. Et sic patet quod non licet.

et. Unde dicitur quod est vsura. fit et sexto modo pessime. Et dicitur cambium recambium. et fit hoc modo. Ego indigens pecunia hic Janne quero aliquem qui mihi mutuum det. Est aliquis qui dat mutuum ad rationem cambiorum de Londres cum pacto quod scribat literas. et tamen non mittit. sed ipsas retinet et fm quod lucratur cambia in eundo et redeundo ita accipiet ultra sortem. et usurarius pessimus est. Septimo modo sit cambium in romana curia quod quidem est vsura clara. licet sub cambio pallietur et fit sic. Clericus cōsecutus de nouo aliquo bñficiū p expeditione bullarū ipsius indigēs pecunijs petens a campfore sub mutuo certam summā. puta centum ducatos restituendos in patria. puta tironē hinc ad sex mēses monete ibi currentis et quem p̄sar? campfor statuerit. mutat campfor. h. vltra cambium curgens et varietate valous monete in diuersis locis erigit. v. vel. viij. p cētenario tales campfores vsurarij sunt indubitanter. Et si quidam conati fuerint defendere quod licite potest fieri tale cambium sic cum primo secūdo tercio quarto quinto et sexto modo dicitur. Dicēdo quod nō est contractus mutui. h. pmutationis vel emptōis seu p̄cus innoiat? saltē. et lucrum pueniat rōne dubij vel patrie. Ideo non potest esse vsura. Sed contra ipsos est textus dicti capituli si. a contrario sensu vbi dicit. Ille que quod qui dat decem solidos vt alio tpe totidem sibi grani vini vel olei mensure reddant. quod licet tunc plus valeant tū vtrū plus vel minus solutionis tpe sint valitute venisimiliter dubitāt non debet ex hoc vsurarius reputari. hec ibi. Ergo a contrario si venisimilit plus p̄muerit valitute tpe solutionis esset vsurarius. Et iste contractus vel emptōis vel pmutationis aut saltē p̄cus innoiat. quod dat pecuniā recipimus granū et hmoi. quod magis distat a ducatis quod sterlini. p̄terea tene indubitanter quod est contractus mutui interpretari cum spe habendi vltra sortē celebratus. Nec ob. quod aliqui minus. quod vt plurimū et in estimatione intendit lucrū et mest. Et licet. Arch. flo. in summa teneat quod tales solū sunt vsurarij mentales. Tu tū eos dicas esse vsurarios etiā reales. quod mutuum petenti nō volunt dare nisi cū isto pacto. Et sic patet quod sunt vsurarij mentales et reales. vñ. Hosti. et Bos. dicit tales vsurarios quātūcūq. sub spē pmutationis emptōis vel alterius contractus pallient. et oib. excrabitiores sunt. quod de nūdimis ad nūdimas tales contractus faciūt cū excedat centesimā fm Hosti. cū quod p̄co. Alex. lem. Est tū p̄cus in quo nō dicitur contractū vsurariū nec illicitū. videlicet. Est aliquis qui vellet ire de Janua Londres p negotiatione nollet secum deferre pecunias p̄ter pericula quodrit aliquē cui det suas pecunias hic Janne qui faciat sibi respondere totidē londres. sed quia p̄ter abusuz p̄fator mercatorū non potest p̄ferre determinate quot libras de sterlini valeant sine pecunie accipit literas fm cursum cambij a quāda hic Janne cui dedit suam pecuniā et inde lucret aliquid. Dico quod si iste nō ideo hic dat vt inde p cambium lucret. sed solū vt suas pecunias londres habeat. quod tale in cruz sibi adueniens nō faciet eū vsurariū. cū adueniat sibi potius sine incertitudinis seu patrie quod excu.

fat ab usura, qñ mutuū non sit spe habendi ultra fontē. Si tñ possit scire pñū sue pecunie pñise, et sic habere, et vellet hñōi lras cambij, esset usurarius, qz iam intenderet lucrū ex mutuo nec incertitudo eum excusaret dicto capitulo si.

55 **¶** Vtrū deponēs pecuniā apd campforē vel mercatorē vel artificē p qua qz negociat dat deponētū certū qd p centenario licite recipiat? R. fm Bal. in l. j. l. p socio. Aut talis deposuit in spē, et tñc qz illicite vsus ē pecunia deposita tenet omne lucrū restitūē deponētū, qz ex re illa locupletior factus ē ar. l. q sine vsuris. ff. de nego. ge. Sed ego nō credo in pñcia qz teneat de necessitate credēs se obligatū excusat deponēs qd diu bona fides durat. f. credēs qz liberalit̄ dedit. Nā obligatio antidotoz iustam parit receptionē p erroze soluti. l. si testamento. S. j. ff. de si de ius. Si vō deponēs habuit animū aliqd habendi lucrū, sic vsurari? est, qz verū mutuū ē cuz spe habendi vltra fontē cū sit in numero nō in spē nisi deposuisset rōne societatis cū piculo suo sed q ad restitutionē dic vt s. Restitutio pmo in verbo vsurarius.

56 **¶** Vtrū deponēs pecuniā dotale apud mercatorē ita qz sit salua et recipiat aliqd de lucro sit vsurarius, vide s. dos. S. xj. et societas. j. S. vij.

57 **¶** Circa contractū emptōis et venditōis, qz sepe interuenit mutuū verū vel interpretatū, Ideo plura queruntur.

58 **¶** Vtrū mercator seu artifex sit vsurarius qui illi qui statim soluit rez vendit p minorē pñcio qz illi q nō soluit incōtinenti, h vult terminū? R. p suppono pmo qd dicit Sco. in iij. dis. xv. q. ij. et Ric. in ij. quol. q. xxiij. artic. iij. qz pensatio valoris rerum vsualū nō pōt fieri a nobis nisi p coniecturalē seu pbabilez opinionē. Et hoc quidē nō punctualiter h sub quadā latitudine eq̄litas, vñ pu? excessus equalitatē illā nō corrumpit. h tunc solum qñ ē ibi tantus excessus qz inc̄q̄litas clare videtur. Et talis excessus pñtū viciosum reddit. Et hoc p supposito R. ad. q. cū distinctōe. qz aut talis venditor non excedit pñtā eq̄litas latitudinē cum illo q vult terminū licet p minorē daret si statim solueret pñcium Et sic non est usura. Exemplū extimat pñcia talis panni ab aliqbz. x. ab alijs. xj. ab alijs. xij. statim soluti libentē daret p. ix. vel. x. nō soluti vult. xij. nō est usura cū nō excedat rōne tps equalitatez latitudinis iusti pñij. Si vō pñtā latitudinis eq̄litatez transcenderet; vtputa qz vellet. xij. vel. xiiij. sic esset usura. c. consiliū. de vsur. Idē dic de eo q nō vult progare terminum debitoz nisi aliquo dato d. c. consiliū.

59 **¶** Quid si ex inueterata mala cōsuetudine et paucitate pecunie currentis cōiter vendit ad tps plus q inuenire possit emptorē statim solutē? R. fm S. Tho. in qdā. q. et Sira. obdo. in suis cōtractibz q

si tales solū hoc faciūt vt iustū pñū extorqueāt nō erunt vsurarij, vñ ne decipiaris, attende si pñciūz occurrens sit iustū an nō. Et hoc tibi demonstrare poterit si attendat an mercatores si venderent tali pñcio cōsideratis laboribz et ceteris debitū lucrum cōiter reportarēt. qz si sic esset plus nō possit vendi sine vsura. Si vō nullū lucrū cōiter haberēt sic est clarū. qz nō est iustū pñū. illud qd taxat de pñenti soluenti. h hoc pueniat potius ex nimia cupiditate pecunias habentium q tali pñcio volunt emere, vt postea nō suo vendant. Et ideo si plus vendūt illo pñcio ad tps dūmodo iustū pñciū nō excedant qd deberet valere. si talis corruptela nō esset; nō erit vsura. qz nihil vltra debitū exigunt rōne tps. Ad uerte etiā qz si qd esset in tali loco in q cōiter ementes nō habēt pecunias. h emunt ad tēpus possz vēdere aliqd plus iusto pñcio occurrēt sine vsura. Rō qz mercator pōt magis extimare mercantiam illā q tardius expendit qz que citius. Et iō si plus aliqd vendūt solū habendo respectum ad lucrum qz rōnabiliter deberēt reportare ex tali negociandōe nō ex tpe. nō cōdēnabo eos si tñ pl? solū vēdūt ad tps q moderatū lucrum reportēt pensatis laboribz et expensis et ceteris hñōi. nō haberet tñ locū istō in illo q defert aliqs merces ad aliquē locum vbi credebatur multū vendere et lucrari posse ppter eoz raritatē. Sed qz alie multe supuenerūt videns qz nediū lucrū. imo dānū reportaret si venderet pñcio occurrēt vendit ad tps plus vt sic non patiat dānum; qz hoc esset vsura. Sicut enī noluisse minere de pñcio si nulle alie supuenerūt. ita adueniente habundāna rōne tps non poterit aliquid plus vendere. Nāz in casu isto hz locū illud qd dicitur. Res tantū valet qñtū vendi pōt. l. j. S. si heres. ff. ad trebel. z. l. qrebat pmo R. ff. ad l. falc. z. l. si. qz vxore. S. vlti. ff. de fur. Sed in casibz superioribus limitat verū. qz res tantū valet qñtū vendi pōt. f. si pñdicta abusuua nō obstarent. Et ita rñdit Tho. scda scde. q. lxxvij. ad l. pñcia. ff. ad l. falc. Vbi dicit pñcia rerū nō ex affectu singuloz. h cōiter fungūtur dicit verum. nisi affectio sit rationabilis ex parte venditoris. vt est in predictis duobus casibus non isto vltimo.

60 **¶** Vtrū vendēs rē alicui q pecunia indiget vt statim reemat p minorē pñcio sit vsurari? R. qz sic. qz perinde est ac si pecuniam mutnaret. Et iste est ptractus pessim? q dicit stoeb et bistoch. qz cōiter plus vendūt. Et sic vñ gladiū insignunt. et postea minus reemunt. Et sic aliū gladiū imponunt. Si tñ simpliciē qz vēdidisset p iusto pñcio nō cogitās reemere. et emptor nō inueniēs emptorē vellet vēditōri vēdere p minorē nō esset vsurarius minus emendo. sed posset esse iniusticia et cōiter in eo accidit. Et ideo illicitus contractus.

61 **¶** Vtrū vendēs rē ad tēp? pl? q cōi extimacione valeat. h tñ plus valet vel valore naturali vel pñtū vtilitate ementiū. vel qz erat multū vtilis vēdenti et fm illud erigit pñciū sit vsurari? R. fm Sco. z Ri. vbi s. et Tho. scda scde. q. lxxvij. qz res nō pōt extimari vt tali pñcio vēdatur salua iusticia. Nec fm valore naturalem. qz sic musca valeret plus q

totū aurū mundi et oīa inaiata. Nec fm vilitatez ementiū. qz sic herba medicinalis vel potio q̄ valz alicui ad liberationē a morte precio inextimabili foret vendēda. Sed oportet eximēt cōi extimatione fm q̄ dictū ē in. lxx. §. Et ideo si pl^r tali extimatōe venderet rōne tps̄ crit vsura. Si nō rōe tēpōis h̄ alio respectu erit iniusticia nisi vendat scienti et volenti. vt s̄. emptio. §. vij. Bene aut̄ posset plus extimari q̄ valeat res cōi extimatōe sine vsura rōne pprie vilitatis. puta habeo rē multū mihi vtilē ex q̄ multū mihi p̄ficio et ex eius absentia multū dānificabor. p̄pterea liceret instānti postulanti eaz sibi viderē nō q̄ntū valet cōi extimatōe h̄ q̄ntū est mihi vtilis. et q̄ntū extimat̄ damniū ex eius carētia. Et ideo nō esset vsura q̄ntū interueniret tēp^r solutiōnis fiende. Rō qz res salua iusticia potest tali p̄cio vendi. Et iō plus qd̄ accipit nō accipit ex tpe h̄ ex natura rei. h̄ quo ad apparentiā videat̄ vsurarius

62 **U**trū vendēs vinū vel frumentū et h̄mōi p̄ p̄cio qd̄ currit euz pacto nū. qz si plus vsqz ad pascha valuerit illud plus vult. si vō minus nō vult minere p̄cū sit vsurarius? R. qz sic. facit. l. pe. l. d. soln. et. l. q̄ bona. §. si q̄s. ff. de dā. infec. not. Archi. xiiij. q. iij. §. j. et l. do. in sum. facit. l. si non fuerint §. aristo. ff. pro socio. Hoc intellige qz sit vsura q̄ tale pactū facit rōne dilationis solutiōis. aliter esset iniusticia nō vsura. vij. Seco. in. iij. dist. xv. q. ij. ar. ij. ponit duas regulas circa hāc materiā obseruandas. Prima est qz vendēs nō vendat tps̄. qz nō est suū. Secda qz nō ponat se in tuto de lucro vel semp̄ vel vt in pluribus. aliter est vsura.

63 **U**trū emens a Jobanne centū q̄ debet habere bic ad tres annos a petro seu p̄ legato seu pro ficto molēdini vlt̄ q̄ntū qz. p. xv. q̄ tūc soluit de p̄nti sit vsurarius? R. qz aut ad instāntiā Jobānis emit aut sponte. si ad instāntiā Jobānis solū. et p̄pterea minus emit q̄ extimat̄ verisimiliter interesse suū. puta qz volebat de ipsa pecunia negociari negociatione q̄ verisimiliter lucratus fuisset tū deductis periculis et laboribus. vel qz tantū minuit q̄ntū extimat̄ laborē in rehabendo et picula et h̄mōi. sic nō est vsura. Nā nostra interest litibz et sumptibz nō vexari. vt in. l. minoribus. ff. de minoribus. Si vō sponte et p̄ncipalit̄ facit p̄pter lucrū et minuit p̄cū solū p̄pter hoc qz nunc soluit vt in futura rehabeat plus p̄pter p̄maturā solutionē. sic est vsura. c. fi. de vsu. Et in hoc conuenit Jo. an. in addi. ad spe. Nec ob. illud qd̄ dicit̄ plus soluit qui ante tps̄ soluit. insti. de ac. §. plus. et de plus pe. c. j. qz illud est verū in eo q̄ ante tps̄ solūdo patit̄ aliqd̄ interesse et ideo cogens eū plus petit. Vnde ista plus petitio sine sit respectu tps̄. qz cum obliget hinc ad annum solū. et tū hodie extigat̄. siue sit respectu rei: puta qd̄ debet tpe messis petit̄ tpe anteriori. q̄ pl^r valet: siue sit respectu loci: puta quod debetur in vno loco petit̄ in alio: siue sit respectu cause. Exemplū vt qd̄ debet. alternatiue vel nō est obligatus petit̄ determinate. tū solū p̄d̄t̄ diminuerē q̄ntū extimat̄ interesse suū verisimiliter: siue lucri cessantis: siue damni emergentis. als̄ p̄pter p̄maturā solutiōez diminuerē de p̄ncipali esset vsura. fm l. do. scda

scda. q. lxxviii. in responsione vltimi articuli. Idez dic de illo q̄ vadit ad artificē debitorē mercatori p̄ panno de centū q̄ debet hinc ad annū et facit sibi dari. xv. modo ab artifice et ipse se obligat solvere centū in termino mercatori fm predictā distiuctio nem. Aduerte tū qz si talis pecunia seu debitu esset litigiosum nō liceret emere. de quo dic vt s̄. cessio actionū. per totū. Itē si est mutuu vel comodatu factū alicui vsqz ad tres annos. et superueniret casus in q̄ mutuās vel comodās indigeret et vellet si bi restitui nō liceret comodatario vel mutuū accipiēti aliqd̄ minuerē p̄ interesse suo: q̄n simile interesse incurrit mutuās et comodator nec aliunde puidisset vt ip̄m euaderet si talis comodator vel mutuans non subuenisset. Et sic intellige et limita l. in rebus. ff. como.

64 **U**trū emens pagas. puta de lxxviii. ad rōnem de. xv. solidis p̄ libra qz sic est cōis eorum extimatio Janue sit vsurari? cū postea sit habiturus verisimiliter hic ad duos annos. xx. solidos p̄ libra? R. Quidā multū errantes conati sunt simpliciter asserere nō esse cōtractū vsurariū: h̄ solum turpe litium. Aliq̄ etiā dixerunt qz licite sit. Non p̄mo qz talis nō est p̄tractus mutui h̄ emptio in quo vsura esse non pōt̄ h̄ solū iniusticia. Secdo qz inest periculū et labor in rehabendo. Tertio qz cōis extimatio non plus iudicat valere. Quarto qz sicut plus valet fructus maturus et perfect^r q̄ acerbus ideo licite quādo est acerbus minus emūt. Sed certe iste rōnes nihil valent. qz licet formalit̄ sit cōtractus emptio: tū equiualeter est mutuu cū spe habēdi vltra fontē qd̄ sepe cooperit̄ sub contractu emptio. vt patet in. c. cōsultat. et. ca. in ciuitate. et clarus in. c. si. de vsu. Nec labor seu piculū excusat. qz verisimile nō est. qz nō habeat totū et sine oī labore in tpe. Ideo mutatio p̄cij sit solum tps̄. qd̄ p̄t̄ quia q̄nto plus tarde habēt solui tanto minus emunt p̄pter p̄maturā solutionē. Et cōis extimatio est corruptela p̄ter. Est memoria hominū q̄ recollunt qz sub cōi extimatioe cadebat qz cōtractus vsurarius esset. Et sic p̄seuerassent nisi fuissent qui dam magistri in theologia nō bone p̄cie q̄ sine oī fundamēto iuris immo p̄ter. apertū a p̄trario sensu. in. c. si. de vsu. licet esse cōsulerūt nō intelligētes qz licet fruct^r agrestis minus possit emi q̄ maturus. nō tū minus q̄ q̄ntū cōputatis piculis semp̄ plus sit valiturus q̄ emat: quia etiā si emat tanto minus p̄pter p̄maturā solutionem qz verisimiliter plus debeat q̄ minus valere certe vsura erit. per tex. clarum in dictis. c. p̄allegatis. Si dz ergo licere oz qz p̄pter p̄maturā solutionem nō minus ematur. q̄n possit etiā min^r valere. imo plus dicit. d. de. de ancha. in disputatione montis florentie qz si q̄s emeret ad duos vel tres ānos imp̄estita vlt̄ loca p̄ dicta et p̄cipet magis q̄ dedit qz esset vsura. qz nō ē vere emptio cū redditus sit de proximo reuersus ad venditorē: nec locatio. qz pecunia statim soluit̄ p̄ alia pecunia. vnde accedit ad p̄ctum mutui. Et p̄pterea mihi videt̄ dicendū sicut de casu p̄cedēti qz si q̄s ad instantiam amici emat pagas p̄dictas qz potius vellet negociari cum suis pecunijs q̄ talia

emptio fiat non est credendum quod bona fides durat emptorem peccare. nec ad restituendum teneri de consumptis bona fide durante. h. de extantibus vltimum factus est locupletior: credo teneatur in casu qui oino ab alio non emisset. nec aliqd interesse patitur ex tali emptione.

72 **Q**uid de emere equos et homines sibi reddendos a venditore in certis nudinis p minor paco q valent tpe tractus: k. Rodo. q est usura. nisi verisimiliter dubitetur vel credatur plus vel minus sint valituri tpe solutis. vt pz ex supradictis.

73 **U**trum locans rem qua extimat cu pacto q qlit cuqz perdat seu deteriorat vult precium rei sue recuperare cu aliquo lucro sit usurarius. k. q sic. qz vt no. Bar. in. l. si vt certo. S. nsc videndū. ff. como. z. l. j. eo. licet extimatio no faciat semper venditorem. tamen cu tali pacto facta videtur facere venditorem. Et ideo perinde est ac si vendidisset. qz precium expectat exigit vltra sortē. Et sic usura est: aut saltē contractus illicitus est z perniciosus. Et ideo restitue re tenetur qd vltra sortem accipit.

74 **U**trum mutuas granū vetus et hominū. vt postea recipiat nouū sit usurarius. Rū. Mo. et Hoff. volunt q sit usurarius solū qn facit hoc vt meliorati onē recipiat. Sed si facit ne frumentum pereat et vt accipienti gram faciat. non erit usurarius. Dūmo do fm Rodo. no auferat libertatē debitorū liberādi se vetus soluendo et placet. qz si sine aliq iniusticia et puidicio alterius psequor vtilitatez meā non ero tibi iniuriosus. maxime qn tpe solutis verisimiliter no extingatur plus valiturū. als no liceret. Idē dicendū fm Donal. si aliqz haberet equū d quo nihil facit accipet mutuo ab aliquo centū cur tali pacto q teneat equū suū et pascat eū et vtatur eo sine puidicio equi. qz talis accipiens no erit usurarius. Rō qz nullū damnum facit. primo. imo alleuiat eū pascendo equū. Idē dicit de domo pignora ta mutuati q vtilis est sibi. qz eā locare no vult vel no pt z mutuas custodit domū a ruina. Propterea addit q in istis casibus plicanduz ē pter mutuas. Utrum pares sint vtilitates hinc inde. Et si pares sint. no erit usura. vt i casibz pdictis. qz in q bz equū alienat aliū ab expēsa. z q bz domuz pseruat eā cu dñs nullū lucrum ex ipsis esset habitur. quod bñ no. qz facit ad multa. Mo tamen extēdes ista ad lucrum qz qz facit ex pecunia mutuo accepta.

75 **U**trum dans decē vlnas pami p alijs decē in futuro dandis sit usurarius. Rū. Rodo. q non. qz est contractus permutatōis. z cu dī de mēsurā. intellige de mēsurā modij et lagene z ceteroz vasorū. quibus grana vel liquida mesurantur.

76 **U**trum hñs pecuniā quā timet in futuro tpe minorari iuxta ordinatōes dñoz vltimitatū possit sine usura ipaz dare alicui h pacto vt sibi reddatur in eqli precio in quo ē qn ei dat. Rū. fm Alex. lō. in quol. q. de vsu. q sic. si ille q recipit mox expēdere vult in tpe in quo tantū valet. qz nil vltra sortez recipit. Nam potuisset etiā aliqd emere qd postea vendens rehabuisset equalēs pecunie. z placet mihi. Nam quis in mutuo no liceat sperare lucrum. tñ vitare damnum sine damno alteri licet aliq tene

ant q sit usura.

Utrum cuius a quo cōitas eius indigēs pecunia. 77 accipit centū contra eius volūtate licite sine usura possit recipere certū qd. puta. viij. libras p centenario qd sibi annuatim ipa cōitas pstituit. k. dicitur diuersa scripserūt. h. saluo meliori iudicio. mihi videtur distinguēdū: qz aut cōitas ipa bz ānuos redditus: aut no. Si bz sicut est ciuitas Janue. z de ipa redditibz assignat certā partē tali a quo pecuniā habuit fm pportōem pecunie habite. ita qz tñ habeat omni anno de tali redditu. fm qz redditus ipse bene vel male respondet. sic licite talis accipit qd talis cōitas talē pecuniā accepit no noie mutui cū nunqz velit eā reddere. h. p paco talis pns suorum reddituum quos p solutōe pecunie habite vedit tali ciui. Et sic ē emptio reddituum ciuitatis q fieri pt sine usura. vt s. dictū est. S. xliij. Nec ob. qz p fari ciues non intēdebāt emere. qz h no intēderēt emere: tñ cōitas potuit eis dare p paco tales redditus insolutum. Et sic erit emptio z venditio. sicut posset eis aliquā possessionē dare insolūtū p eoz volūtatem. sicut fit sepe. Et fm hanc viā intelligo Jo. d. saronia in sua sum. et Jo. an. et do. Anto. z cōiter moderniores in. c. in ciuitate. qui dicūt licite tales illud lucrum accipere. Et fm hoc loca Janue. mōs florētie z impōsita venetiā sunt licita et sine usura. Si vō cōitas no bz redditus vel si bz iaz exibat sit in cōtractu supradictoz vel alio mō. sic talis ciuis no potest aliqd vltra sortez accipere sine usura. qz qdquid accidit sortē i mutuo usura est. nisi affuerit iustū z verū interesse qd pt extimari etiā ex dubio euentu fm cōditōnes psonarum et negociorū fm Tho. scōa scōe. q. lxiij. ar. iij. Vñ dicit q duplicif qz dānificat. Primo mō cū ei auferat id qd actu habebat. z tale dānuz est restituendū fm recōpensati onē eqlem. Scōdo mō dānificat impediēdo ne adī piscat qd erat in via habēdi. z tale dānuz no o3 recōpensare in eqli. qz minus est habere aliquid. vntē qz bñ actu. Et id q erat in via hñdi aliqd bz illd solū in vntē vel potētia. Et p pterea si redderetur ei vt haberet actu. no haberet simplif. h. multiplicati qd non est de necessitate restōnis. Tenetur tamē aliquā recōpensatiōem facere fm pdictem psonaz z negociorū. Nec ille. Et sic pz qn no pot pot in teresse certū p incerto vt dicit do. Anto. in. c. salubriter. de vsu. Et sic intellige Alex. lō. sanctū Bernardinū cū similibz q tenēt no licere sine usura aliqd accipere. Et hec bene no.

Quid de spēre dantibz cōitati vt tale qd annuatim habeant: Rū. Lau. de ridol. in suis tractibz q si. v. cōcurrat q licet. Primū q redditus no sit excessiuus h pueniēs. Scōm q redditus fiat de bonis z sup bonis cōtatis. qz si fieret relatio tñ ad psonā cōtatis esset illicitū. Tercū q no detur facultas resoluēdi dēti p maiorē vel minorē paco. h. solū occurrēt. Quartū q tps sit incertū: qz si redditus et tēpora forent certa. tñ vbi esset maior qntitatis percepta ex tpe qz illa que dat ciuitati videtē contractus usurarius. Quintū q tales emētes no sint usurarij. istud est verū quo ad psumptionem solā. Et ideo si vere emittit in foro anime licet. Istis autē

non concurrentibus non licet. Nec est simile de co-
actis dantibus communitati. quia de ratione usure est ut
committatur circa mutuum voluntarium non violentum
Et propterea in talibus non est ratio formalis usure
sed bene in istis voluntariis qui intendunt mutua-
re non emere.

79 **Q**uoniam ementes iura prefatorum civium qui licite a co-
munitate certum quod annuatim ex redditibus civi-
tatis recipiunt: ut dictum est: sunt usurarii: Ita. quod non
sunt. d. Anto. et Jo. de Saxo. ubi dicitur. Ita. quod non
sunt in pecunia iam constituta. Item idem redditus cre-
ditur et decreta: nec est maior quam redditus possessio-
nis immobilis. Item stat periculo emptoris et mul-
ta alia que vide in Pe. de ancho. in. c. usurarii. de
usu. li. vi. quod his concordat. L. inuito tamen predicta va-
nitas ipsa notabiliter lederetur et ipsi empti-
onibus qui cum pupillo comparet. ut. l. rem publicam
L. de iure republice. Ideo eius administratores non
possent eam denuciare nec factum eorum valeret in da-
mnum republice. ut. l. ordinis. L. de decre. decu. et. l. p-
ses. L. de transac. et. l. ambiciosa. ff. de decre. ab or-
fa. Ideo non valeret talis venditio nec emptio fa-
cta ab illis qui hoc sciunt sed tenerentur restituere
totum quod receperunt.

80 **Q**uoniam liceat mutuum dari alicui deo vel alicui deo pro
aliquo officio habendo. ex quo spero consequi ma-
gnam honorem et lucrum. Ita. fm. Jo. de Saxo. ubi dicitur.
quod non sine usura. quia mutuum sic recipit expressit ex
mutuo ultra sortem. Ego tamen credo quod si officio non
habeo consequi. nisi lucrum quod debito modo debetur
tali exercitio cum non possim illud habere nisi media-
te mutuo si sum aptus ad tale officium exercendum quod
possum mutuum dare ut illud habeam sine usura. quia
quod accipio lucrum non respicit mutuum sed exercitium pnci-
paliter et secundaria postea mutuum quod lucrum secunda-
rio sperare ex mutuo non est usura. ut dicitur est. S.
j. Si tamen ex statuto vel antiqua consuetudine vo-
lens habere tale officium teneretur aliquid solvere.
et ut talem solutionem evitaret mutuum daret esset
usurarius.

81 **Q**uoniam mutuum super pignore aliquo cum tali pa-
cto. quod donec debitor sibi restituerit pecuniam ipse
creditor habeat fructus pignoris. Ita. quod usurarius
est. c. illo vos. de pigno. Et quid teneatur restituere
habetis. s. pignus. S. xij.

de eius prohibitione et
usura. ij. + penis tamen contra usurari-
os contra fautores eorum.

1 **Q**uoniam usura sit peccatum mortale? Ita.
fm. omnes tamen theologos in. iij. di. xv. quod canonistas.
in. c. quoniam multi. xvij. dist. et in. c. super eo. de usu. et in
multis alijs locis quod sic. Nam usura est malum non
solum in se sicut homicidium quod possit ex aliquo circumsta-
ntia fieri sine peccato. ut in iudice servato ordine de
bito et homini. sed etiam est malum fm. se. Et ideo cum nulla
circumstantia potest bene fieri de potestate ordinata
etiam a deo. Et hoc probatur. s. quod sit malum in se et fz
se tali ratione quod est contra rationem naturalis proprietatis pe-
cunie ad quod sequitur ulterius quod venditur ibi illud quod
non est. Et hoc est ratio probi. v. ubi. et primo post. ubi p-
bat quod proprius usus pecunie et principalis est eius co-

sumptio siue distractio. quia est inuenta ad comuta-
tiones faciendas. Et ideo fm. se est malum pro usu pe-
cunie mutuate propriam recipere. quia hoc est vendere bis
vel vendere quod non est. Probat et alia ratione fm. Seco.
in. iij. di. xv. q. ij. ar. ij. sic. Pecunia mutuo accepta
transit in dominium debitoris ita quod sit sua. Et ideo
magna est inequalitas quod aliquis in re sui proximi
lucrum querat cum nullum damnum inde quicquid de re co-
tingat incurrit. Multe alie rationes assignant a docto-
ribus. Sed quod sit peccatum mortale melius probatur au-
toritate divine legis. Ezechiel. xvij. ubi. ad usurarios
dantem etc. et in ps. xliij. ubi. quod pecunia non etc. Ergo
ex quo non vivet nec habitabit in regno dei demo-
strat esse peccatum mortale. prohibet etiam. Exo. xxij.
Si pecuniam commodaveris etc. facit. c. super eo. d.
usu. Unde si quis pertinaciter asserat usuras exer-
cere non esse peccatum. ut hereticus est puniendus. et
procedi deus contra infamatos vel suspectus de heresi et
rore sicut contra infamatos de heresi. cle. et graui. de
usu. Nec etiam de iure civili hodie concedunt. imo
sunt prohibite. ut no. glo. i. c. quid dicam. xiiij. q. iij.
et in. c. q. in omnibus de usu. Quia imperator dicit
se amplectere quatuor concilia. quorum unum seque-
ntia eas prohibet. in. d. c. quoniam multi. ut in aut. de eccle-
sia. titu. circa principium. Item leges imitant cano-
nes in matrimonijs et usuris. ut in aut. ut clerici.
apud ppri. epus pne. ij. q. iij. S. hinc colligitur. et d.
no. op. nu. c. intelleximus. et in casu in quo videntur
permitti non est usura. sed ratione interesse illud pro-
hibetur. Nec ob. Deuteronomij. xvij. Non fenerabe-
ris fratri tuo sed alieno. quia in vera lege non habet illud
sed alieno. sed sicut per iudeos appositum. aliter per adice-
ret sibi scriptura. ut per Exo. xxij. et Deutro. ij. Vel
dic quod sicut permissio. sicut et libellus repudij ne ma-
ius malum faceret. ut per Isa. lvj. Item nec illud Deu-
trono. xv. feneraberis multis gentibus. et ipse a nul-
lo fenus accipies. quia ibi ponitur prosequens per an-
tecedente quasi dicat tantam habundantiam habebis
quod poteris multis fenerari si volueris. et tu a nullo
mutuari indigebis. Item nec illud. c. ab illo. xiiij.
q. iij. quod intelligitur non usura. sed recuperatio debiti
li usura. Et hoc dummodo non sit scandalum. ut s. parz
Usura. j. S. xvij. et. xvij.

Quoniam liceat accipere sub usuris. Ita. colligo ex 2
Ric. in. iij. dist. xv. q. v. ar. v. et Tho. scda sede. q.
lxxvij. ar. iij. et Inno. et Jo. an. in. c. dilectus. de sy-
mo. et Pa. post. Inno. in. d. c. super eo. de usu. Hug. et
Archi. in. c. monet. xvij. q. j. Quod autem ille qui accipit sub
usura. hoc facit pro opere illicito. Et sic nullo modo
licet. immo fm. Archi. et Rodo. peccat mortaliter
Aut facit pro opere licito. Et sic distinguo quod aut ta-
le est extreme necessitatis. Et sic tenet Inno. in. d. c.
super eo. quod si non possum inducere proximum ad mu-
tuandum gratis. et ego fame pibo nisi mutuet. quod licet
mibi inducere eum ad mutuandum sub usuris. ut ma-
ius malum evitet. s. homicidium. Et licet prima fron-
te videatur hoc dictum mirabile. est tamen rationabile. Nec
est hoc peccatum. sed volenti committere pecca-
tum persuasio est. ut saltem minus peccet. quod licet. xiiij.
di. duo. Si autem opus non est talis necessitatis extre-
me tunc subdistinguo. Aut ille paratus est dare sub

Usura. ij.

Usuris. et sic h accipe ab eo sub usuris solū p omni ope talit' necessario. qd si omittet' notabil' dānificaret' v' notabil' pateret' penuria ego vel alter vel ppter subuētoz necessitatis sue vel alteri? fm Ri. et Tho. vbi s. vel fm Archi. vbi s. etiā p ope vni ex q habeo pseq' vtilitatē. v' fm Mo. et Pa. Inno. Anto. de bu. Jo. de ana. i. d. c. sup eo. etiā p oi ope indifferētī et placet. q: fm Aug. in ench. dens vti oibus pctis ad aliqd bonū sic silt nos possumus. Aut ille nō est patus dare sub usuris. Et sic nō h inducere cū ad mutuandū sub usuris. nisi cū pctō mortali inducentis. excepto casu maioris mali cui tandi. vt dictū est fm Inno.

3 Quibus penis subijciunt' vsurarij. R. q: vltra penas qd puniunt' a deo: si sunt vsurarij manifesti incurrūt multas penas a iure eis inflictas.

4 Prima sunt infames infamia iuris. Et q: cau. iro. in fa. l. improbiū. Vñ vt dicit do. Anto. in. ca. Raymū? de testa. etiā d iure civili hodie ois vsurarius est infamis. et ita dicit etiā notorie Bar. in d. l. improbiū. et per h fuisse determinatū. q: si frat' meus pstituit vsurarij heredes. q: ego possum rēpere testm per qrelā inofficiosi. l. de inoffi. test. l. frēs. et q: sic de facto obtinuit et p'suluit. multo magis sunt infames de iure canonico. vt i. c. infames. ij. q. vij. et. vij. q. j. infames.

5 Secūda q: ad cōionez altaris nō sunt admittendi. c. q: in oibz. de vsur. Et intelligit abbas et sequitur Pa. in. d. c. q: in oibus. q: nō dicit admitti ad ecclesiam. qm celebrant' diuina. q: assistentes in eccia: tunc dicit' admitti ad cōionez altaris et placz. vt confusi respiciāt vt dicimus de excoicatio. in. c. pia. de excep. li. vj.

6 Tercia q: non admittunt' ad oblatōes offerendum. d. c. quia in oibus.

7 Quarta q: nō sepeliātur in ecclesiastica sepultura. d. c. q: in oibz. q: pena cū duabus precedētibz ē latrañ. p'lij posita in. d. c. q: in oibz. Et addit' ibi dē. q: si q: cleric' p'uenit. l. recipiendo vsurarij ad cōionez v' oblatōez ipso facto est suspēsus ab excoicatioe sui officij f3 Pa. i. d. c. q: i oibz. qm sicut B vbi subiacet inducit sūaz ipso facto. vt no. gl. i. c. vnico. de iniur. li. vj. facit. c. si q: suadente. xvij. q. iij. Ergo fortius istud vbi maneat. et tādū donec ad arbitriū epi satisfecerint. Et silt in vsurarijs infligūtur ipso iure fm eundē Pa. in. d. c. q: cū in eo nullū vbi ponatur per qd sūa hois exigat. Ber. do et Mo. ibidē vidēt tenere q: nec p' clericos nec p'ra vsurarios irrogant' ipso facto. Sed p'mū p'ro verius. Sepelientes vō tales vsurarios sunt excoicati ipso facto. vt in de. eos. de sepul. de quo s. excoicatio. vij. casu. xxxv. nisi cauerint idonee ipi fm qd infra dica. vel si nō poterūt. et signa tñ p'ntionis oñderint heredes eoz in qntum hereditas suffiat. vt in. d. c. q: no. de vsu. li. vj.

8 Quinta pena ē q: nō pnt' recipi ad cōfessionē suā oim pctōz donec de vsuris fuerit fm facultates eo rñ plen' satisfactū. v' idonee cautū illis qd debēt restitui vsure extorte si sunt pntes: v' alijs qui pnt eis acq'rere vel eis absentibz loci ordinario vel ei? vicario v' p'sbytero parochie in q' habitāt vsurarij

vel tabellioni de mādato ordinarij. ita q: certa qntitas exp'mat' in cautōne et manifesta si appet. v' si nō appet manifesta exp'mat' illa qntitas q ad arbitriū ei? cautōez recipit videt. q: si sciēt' minoz recepit tenebit' ipse de suo: multo magis si nullam. B habet in. c. q: de vsu. li. vj. Et no. h. q: noie idonee cautōis intelligunt' pignora vel fideiussores. l. si mandato ticij. S. si. ff. mādā. q: si nō possent dare fm Bar. et Jo. an. iurābūt se hoc dare nō posse. et facturos qd p'mittūt. de sen. excō. c. si. S. illis. li. vj. Aduerte etiā q: illi qui possunt nobis acq'rere sunt filij quos habent' in p'tate nra. Itē seruī p'prij. Itē sui in quibus habent' vsufructū. Itē seruī alieni quos bona iude possidem' tāq: seruos. vt insti. per q: p'so. no. acq. S. j. Procurator autē dño absentē hanc personālē obligatōez nō acq'ret. p. l. quēdā modū. ff. de acq. pos. et l. generaliter. et l. q: meo. eo. ti. fm Bar. et Jo. an. in. d. c. q: q: Item no. q: per loci ordinariū fm Jo. an. vbi s. intelligo cpm d iure. et idē de decano archipresbytero vel abbate qui als de p'suetudine iurisdictionem haberet in spūalibus in loco in quo vsurarius degit. Itē qd dicit de rectore parochie in q' vsurarius habitat. multo fortius intellige de rectore parochie debitoris lesi cū sit qm iudex et mister ei? fm Bar. et Jo. an. facit. l. eū p quo. ff. de in ius vocan. Itē scito q: p h qd dicit de mādato ordinarij arguit Jo. an. q: tabellio i hoc casu nō acquirit actōez extraneos ex sua stipulatione: nisi faciat istud de mādato ordinarij. Et hoc bñ notabis p'ra multos p'ssores.

9 Sexta pena est q: nullus debet interesse eoz testamētis nisi satisfecerint. vt dictum est in precedēti. q. d. c. q: q:.

10 Septima pena ē testamēta eoz sunt nulla ipso iure si nō satisfecerint. vt dictū ē. d. c. q: q:.

11 Sed nunq' idē est de codicillo sicut de testō? R. Bar. et Jo. an. ibidē. q: sic. de q'libet vltiā voluntate alia. vt p'z ex p'ncipio. d. c. q: q: q: q: large codicillus testatio mētis d. xij. q. ij. S. h aliud.

12 Sed qd si facit testm et postea cauet' idonee. vñ dictū est nunq' valebit. R. Bar. tenet q: nō p' regula nō firmat'. de reg. iur. li. vj. q: ab initio nullus fuit. S: magis placet opi. Jo. an. q: tenet q: suffiat q: ante mortē cauerit idonee. Rō q: testm p'firmatur in morte. Itē q: oia iura fauent' testamētis. l. j. l. de sa. san. ec. facit i ar. l. j. S. ij. ff. de lega. ij. Vbi legata ad pias causas relicta facta a filiosa. et a suo h' tpe testamētū ispecu nō valeāt: si tñ emācpat' v' manumissus p'suerat in eadē voluntate valebunt. Itē accipere cautōem est qm q: accipe: sicut et dare est qm q: dare. j. q. j. eos. et p'ra. regula nō firmatur de solo tractu tēpōis loquitur.

13 Octaua pena ē q: nulla vniuersitas v' collegiū vel singularis p'sona. vsurarios nō oñdos de terris ipoz exercētēs vel exercere volētēs pecuniā fenebrē p'mittāt habitare in terris ipoz h q: expellant' nunq' de cetero admittendo in. c. vsurarij. de vsu. li. vj. Et incurrūt penā interdicti vniuersitas vel collegiū. Epi vō et superiores suspensionis. Epi scotis inferiores ecclesiastici excommunicationis ipso facto. si domos p'sanis ad exercendū tenus b:

cauerint vel sub quocumque alio titulo concesserint. etiam venditionis finem Jo. an. quā penā si p̄ mēse su-
stinerit indurato aīo terre eorū q̄dū in ip̄is mo-
rā sunt ip̄o facto interdicte. Alij laici dūt p̄ excōi-
sationē ad hoc idē p̄pelli. nō obstatē q̄cūq; eorū p̄-
uilegio. Et de h̄ vide s̄ Excōicatio. vij. casu. xxxij.
¶ Sed q̄d dicimus de dñis et cōitantibus q̄ pcedūt
iudeis vt possint exercē vsuras et locāt eis domos
et faciūt cōuēctōnes cū eis sup vsuris exercendis.
et vt iudices cogāt debitores fm cōuenta z h̄mōi
R. d. Andreas barbatus. et Pau. de ca. consilio.
ccclxxvj. et p̄e. de anch. cōsilio. cccxx. et q̄dā alij co-
nati sunt tenere q̄ licite facere poterant. dūmō au-
toritas seu licētia ab ordinario obtineat. Et hoc
q̄ accedit ad bonū cōe tonus rei publice. Itē q̄a
sic ē cōsuetudo de cui⁹ intij memoria nō existit p̄-
riū. et tolerātia romanorū pontificū p̄serti i terris
tpaliter eccie subiectis. et idē videt̄ valere. Itē quia
ista cōcessio nō ē peccati nutritiua ex pte xpianorū
vt in. c. sup eo. d̄ vsu. Et pte vero iudeorum nihil
nobis de his q̄ foris sunt. vñ dicit ter. in. c. q̄ sine
ra. xlv. di. sup vacue rei videt̄ dare operā q̄ arcere
nūt iudeos a peccato. vtpote dānatos p̄pter p̄fi-
diā. Et ideo tolerānt in eorū ritibus. Nec sunt in
summa eorū motiua. Sed salua eorū reuerentia de
mōstrabo q̄ necdū vere h̄ apte erronee consuluerit
Dñi p̄ dānori intelligētia nō fm Sibar. de senis.
et refert Jo. an. in mercurialibus in regula pecca-
tū. li. vj. q̄ triplex ē pmissio cōtra legē. Prima sim-
plex induligēs penā solū h̄ nō culpā. Et hoc mō
p̄mittit eccia p̄stibula p̄pter maius malū seu pec-
catū cuitandū. vt in. c. deniq; iuncta glo. in verbo
venia. iij. dist. z in. c. veniēs iuncta glo. si. q̄ de. vj.
vo. Secda pmissio ē tollens impedimentū. et isto
mō ecclesia tolerat ritus iudeorū p̄hibēs xpianis
ne eos impediāt. d. c. qui sincera. et. c. sicut. d̄ iude-
is. Tercia pmissio ē p̄stans iuuamen fm quē mo-
dū eccia p̄mittit clericū occidi a secularibus iuste.
quia cū degradat et tradit. vt in. c. degradatio. de
penis. li. vj. Et de hac habes in. c. nominus. d̄ ver-
bo. sig. et p̄nte. Loz. v. Prima sit p̄pter mai⁹ ma-
lū cuitandū. Secda p̄pter bonū q̄ inde consequi
sperat. vt. l. iudeos tolerando lucrari possit. vt in
d. c. q̄ sincera. et vt nobis veritas in eorū ritibus si-
at. no. vt dicit Aug. Tercia vō nō p̄t fieri nisi de
eo q̄d licitū ē. Mā licitū ē q̄ maleficia nō remane-
ant impunita. c. vt fame. de sen. ere. et in. l. ita vul-
neratus. ff. ad. l. acq̄l. Ideo merito tradit clericum
francisc⁹ in scdo sen. dicit q̄ duo sunt genera ma-
lorū. vt dicit glo. sup illud Ab occultis meis mū-
da rē. Quedā sunt nostra q̄ a nobis oriunt̄ et his
nullo mō cōsentire debemus nec directe nec indi-
recte. Quedā vō sunt aliena q̄ sūt ab alijs. et his
nunq̄ cōsentire debemus directe cōsensu appro-
bationis. Aliq̄n tñ licet cōsentire indirecte cōsen-
su p̄missionis. sicut deus p̄mittit aliq̄ mala ex cau-
sa rōnabili. Sine vero eā rōnabili nō licet. Vñ di-
cit q̄ recipe mutrū sub vsuris et rōnabili cā p̄nta
necessitatis vel vtilitatis licet. alias nō. hec ille Et
quib⁹ ego cōcludo ad q̄stionē q̄ tales peccāt mor-
taliter. et sunt excōicati et tenent̄ ad restitutionem

oim vsurarum et tali cōuēctōne solutarū si iudei
nō restituent. Mā licet p̄ncipes et cōitates possint
p̄mittē vsurarios p̄ma p̄missione. vt tenet Bal.
et Bar. in. l. cūctos populos. C. de sum. tri. q̄ tñ
ego non admitto simpliciter. q̄ maius malum est
vsura q̄ est peccatum mortale q̄ q̄libet dānum
tpale vel corpale q̄d euitat̄ p̄pter vsurā. Et idē nō
p̄t p̄mitti p̄pter maius malū cuitandū. Solum
cōcedere dicit̄ Bal. et Bar. q̄n maiora peccata si
nō p̄mittent̄ simpliciter haberent consequē. vt pu-
ta homicidia et h̄mōi. alias nō credo excusent̄ eti-
am simpliciter p̄mittēdo. ar. c. post miserabilē. co-
ti. vbi p̄cipit̄ eis vt cōpellant iudeos restituē vsu-
ras. Ergo a fortiori ne exigāt p̄uidere tenent̄. Mā
facilius impediunt̄ faciēda q̄ tolerent̄ is facta.
vt in. c. quēadmodū. de iureiur. et. l. patre furioso
ff. de his q̄ sunt sui vel ali. iur. Nihilominus per
missione scda p̄mittere non possunt cū nullis bo-
nū sequitur. imo multa mala. vt p̄ vltra experiētia
am p. c. vsurariū. de vsu. li. vj. Et multo minus p̄-
missione. iij. vt ē in p̄posita. q̄. Mā nullus p̄t pec-
catū cōmittere seu cooperari vt committat̄ p̄ quo-
cūq; bono obtinēdo seu malo cuitādo ab alio. c.
sup eo. d̄ vsu. fact. c. j. xij. q. ij. z. c. forte. xij. q. v.
et. c. q̄d ait. xij. di. in glo. et in. c. hō maguo. ne de.
vel mo. Licet bñ alicui q̄ eidē imponeret̄ ne-
cessitas duorum malorum pene sed non culpe
Itē licet volenti facere vñ de duob⁹ malis cul-
pe et p̄suadere vt minus faciat et maius dimittat
h̄ non tercia p̄missione h̄ solū p̄ma et scda. Intellī-
go q̄n aliter nō posset cōpesci quin vñ faciat. ali-
as n̄. et ita loq̄t. c. duo. xij. di. Et idē cū tales necdū
cōsentiat̄ immo cooperant̄ vsurarie p̄auitati ex-
ercende. p̄ q̄ peccāt mortaliter et etiā sunt excōi-
cati ex quo paciscunt̄ cū iudeis vt possint exigere
vsuras. aut q̄ eis iusticia fiat de vsuris exigēdis.
multo magis si ad hoc interponūt decretū. Talia
etiā pacta vel decreta facta ab illis q̄ h̄nt p̄tē con-
glendi leges vel statuta dicunt̄ leges vel statuta vt
in. l. pe. §. ille. ff. de do. inter vi. et vro. et in. l. cesar.
ff. de publica. et vtrōq; p̄ Bar. et p̄ eūdē Bar.
in. l. iij. §. actor. ff. de re iudi. Rō q̄ faciētes talia
pacta necdū intendūt se obligare immo volunt p̄n-
cipaliter obligare oēs de ciuitate et districtu. et ob-
ligant̄ etiā illi q̄ nō assenserunt. Ergo sunt statuta
cum ex pactis meris nō obligent̄. nisi consentietes
vt in. l. j. ff. de pac. Sed statuentes vel p̄sumentes
iudicare q̄ vsure soluant̄ sunt excōmunicati. de.
j. de vsu. que cum indistincte loquat̄ habet locum
etiā de decretis factis cū iudeis. vt tenet Landu-
nus ibidem cum glo. et. d. Lar. et Jo. de imo. fa-
cit q̄d not. Semi. in. c. j. de vsu. li. vj. q̄ vult q̄ pe-
ne eiusdē. c. ligāt̄ etiā locātes domos iudeis. et idē
tenet. d. Lau. de rido. i tractatu d̄ vsu. q. c. l. vj. Et
q̄ teneant̄ ad restitutionē p̄. q̄ causam efficacem
dāt dāno. p̄mi et sine q̄ nō damnicarent̄. ideo
tenent̄ insolidum si illi non restituent vt p̄ supra
Restitutio. j. i verbo vsurarius. §. viij. Aduerte
tñ fm Landunū z Pau. in. de. j. de vsu. q̄ si supra
dicti p̄hiberent ne maiores vsuras exigerent duz
nō cōsentiat̄ de minoribus nō incurrent penam.

excoicationis Et sic tu serua qd s. dixi vt eius con-
sult. d. Alle. de neno. Vincētius et multi pclaro
res doc. in scia et pscia qd s. allegati qd cōsulerunt
cōtrariū. Nec ob. eorū motiua. Et primo auctas
epi. qd nō pōt dispēfare cōtra ius eodē editū p sacri
cōcilii. nisi ex cā necessaria et verisimilit̄ n̄ p cogita
ta p sacri cōcilii. ita nō. Bal. in l. oēs populi. ff. d.
mili. et iur. et s. dixi dispēfano. S. v. que nō ē hic i
proposito et multo minus obstat cōsuetudo. cū sit
corruptela qm̄ cōtinet. se peccatū. c. flagicia. xxxij.
q. vij. Nec tolerātia summorū pontificū. Nā pa-
pa nō pōt dispēfare cū aliq̄ etiā iudico vt mutuet
sub vsuris. d. c. sup. eo. qd vt pbauit vsura ē malū
in se et fm̄ se. Et iō p nullo bono pōt licere. vt i. d.
c. sup. eo. p. multominus pōt coopari neq; aucti-
lū dare vt vsure exigat. qd agētēs et cōsentētēs di-
gni sunt morte. ad Ro. j. Si ergo non pōt expse.
nec etiā tacite. Et iō de tali tolerātia dī qd pmitti-
mus nō approbamus. c. hac rōne. xxxj. q. j. Et sic
dicit etiā multa p panētā tolerānt que si in iudi-
ciū deducere n̄ cessarent. c. cū nā dūdū. de pben.
Non ob. etiā qd nil ad nōs p̄inet. de his qd foris
sunt. c. multi. ij. q. j. qd hoc verū. nisi in duob; casu-
bus. Primus qm̄ illi qd sunt foris ledunt xpianos
vel iuriat̄ eis qd sic p̄inet ad eccias. Ita nō. Inn.
et doc. in. c. sup. bis. de voto. et Mo. et Jo. an. et
cōter alij in. c. gaudemus. de diuortijs. qd si infide-
lis delinqt cōtra legē nature vel cōtra ius diuinū
pōt puniri a iudice eccliaico. Et sic ē in pposito.
Et iō impedit se ecclia vt p̄ in. d. c. post miserabilē
Sed casus i quo nō valet ē qm̄ coopamur alicui
eorū in peccato. qd p̄inet ad nos. sic etiā in pposi-
ta. q. Intelligit̄ igit̄ p̄rie nihil ad nos fm̄ gl. in. c.
iudei. de iudeis. l. vt eis penā spūalem infligam?
vel vt faciamus eis canones aut xpianā cōuer-
sationem imponamus eis inuitis. c. de iudeis. xlv.
di. p̄terea si atēdas totū titulū de vsu. tā in decre-
tal. qd in. vj. et de. ecclia n̄ tolerat aliq̄ tolerātia vsu-
rarios. nec vult tolerent a p̄ncipibus xpianis. vt
p̄ in dictis. c. post miserabilē. et. c. vsurariū. immo
qd vsure exigant a xpianis p iudeos ē valde igno-
miniosum. cū xpiani sint filij. et angariēt a iudeis
qui sunt serui. c. et si iudeos. de iudeis. Nec valet
qd xpiani efficiēt vsurarij qd erit maius malū. qd
et si grauius peccet xpianus in eodē genere pecca-
ti qd infidelis vno respectu. tñ iudei grauius pec-
cant alijs respectibus et in maius nocuētū xpia-
nitatis. qd vltra vsurā hūt odium cōtra xpianos
qd spoliāt. Item sepius qd lucrati sunt a xpianis
expōtant ad partes infidelū. nō sic xpiani qui vt
sepius restitunt.

15 **¶** Nonā pena ē qd si vsurarius soluit alteri vsu-
ras nō pōt repetere. nisi p̄us ipse restituat illas qd
ertor̄sit ipse vll̄ ille cui? beres ē vt in. c. Michael. de
vsu. fallit h̄ in clerico v̄l pcuratore qd noie ecclie
repetunt vsuras quas soluerūt. quibus nō potest
opponi qm̄ ipsi sint vsurarij fm̄ Pa. in dicto. c.
Michael.

16 **¶** Decima pena ē qd q̄uis cedat bonis vsurarij
nō habet ei respectū ne egeat vt h̄ in alijs debito-
ribus. vt i. c. Odoard. de solu. et i. c. ij. de pigno.

ita no. glo. in. d. c. qd in omnibus.

17 **¶** Undecima pena ē qd ad modū raptorū et furū
nō solū tenent restituere rē quā acceperunt p vsu-
ris. vt in. c. cum tu. de vsu. h̄ et fructus qd p̄cepe-
runt et qd p̄cipi potuerūt a vero dño fm̄ Ri. i. iij.
rv. di. et cōter oēs doc. p q̄ facit. l. videam? S. i fa-
uiana quoq; ff. d. vsu. Rō qd ē male fidei possessor
sine titulo. vt in se. q. latius patebit. Et iō sic tenet̄
sicut s. dixi de possessore male fidei. Restitutio. j.
in verbo possessor.

18 **¶** Dicit̄ solutū p vsuris trāscat in dominiū vsu-
rarij. R. distinguēdo. qd aut sunt res cōsumptibi-
les vsu. vt qd cōsistunt in unnero pondere et mē-
sura. vt puta pecunia granū vinū et h̄mōi. et cum
ista recipiant functionē in genere suo. l. ij. S. j. ff. si
cer. pe. absq; dubio in istis trāssert̄ dñij. qm̄ sunt
p̄mixta seu cōsumpta. l. si alieni nummi. ff. d. sol. et
l. nā et si fur. ff. si cer. pe. et. l. si frumētū. ff. de rei v̄.
Aut tale solutū sunt res mobiles qd seruādo suari
p̄sit vel im̄cibiles. Et i bis aut trāscant in dñij
vel ne fuerunt opinionōes. Glo. et Inno. in. c. Mi-
chael. de vsu. tenet qd vsurarius tenet ad restituti-
onem ex q̄si p̄tractu p̄ditionē indebiti. Et sic cō-
sequēter qd dñijum sit trāslatū. cū nemo cōdicat rē
suā. p̄terq; a fure. l. si an si. ff. vsufr. quē ad. ca. et in-
sti. de ac. S. sic itaq; Idē vidēt̄ tenere glo. in. c. si
qd vsurā. xij. q. iij. et in. c. si ep̄m. xvj. q. vj. et i. c.
ex trāsmissa. de deci. et in. c. debitorēs. de iureiur. et
pōt esse rō qd qm̄ traditio h̄ cōsensum dñi traden-
tis trāssert̄ dñijum. l. tractus. et ibi p gl. L. d. fide
instru. et in. l. multū. L. si qd alteri vel sibi. et not. i
l. traditionibus. L. de pac. Et licet tradat volun-
tate coacta. tñ volūtas ē sufficiēs ad trāslationem
dñij. l. si mulier. ff. quod me. cā. xv. q. j. merito. S.
his nō obstat̄? salua semp melio n̄ determinan-
one. iuxta illud. l. claudius felix. in si. ff. qd po. in pi.
ba. Dico qd nullo mō trāssert̄ dñijum. Qd p̄bo sic
ex nuda traditione nō trāssert̄ dñijum. l. nunq; m̄
da. et ibi p glo. ff. de acq. re. do. et. l. traditionibus.
L. de pac. Sed solutū p vsura nuda tradit̄ p̄ sic
inspiciant̄ oēs tituli ex q̄bus res alterius acq̄nt̄
quo ad dominiū qd sunt isti. p empto. p mutuo.
p trāfacto. p herede. p derelicto. p legato. p do-
te. p suo. p donato. p vsucapto. p scripto. p cō-
misso. p iudicato. p pena. p socio. p soluto. de q̄-
bus habes s. vsucapio. S. v. quoz nullo vestitur.
Si dicas qd vestit̄ titulo p soluto rōe pacti seu pro-
missionis. Ad hoc dico qd tale pactū seu pmissio
est nulla. nec out̄ aliq̄ obligatio n̄ naturalis vel ciui-
lis. vt p̄ in. d. c. debitorēs. et ibi hoc tenet p̄ma gl.
et Jo. de imo. et Pa. Rō qd cū lex resistit non out̄
obligatio etiā naturalis etiā sit alteri cōtractū tñ
resistat. l. cū lex. et ibi Bar. ff. de fideiur. S. cū vsu-
ra pbibeat̄ pagina vtriusq; testi. c. sup. eo. d. vsu.
et etiā si cōtra naturā. vt pbat Ari. j. politi. Igitur
seq̄t̄ qd tale pactū seu pmissio soluēdi vsuras non
inducit obligationē Ergo nō p̄t dici qd vestiat̄ p
soluto. Si asseris saltē soluit credēs se debere. et sic
p errore qd sufficit ad trāslationē dñij. vt no. in. c.
si. de solu. negat̄ hoc. quia cōter sciunt se non obli-
gatos. Si dicas ergo solunt̄ sciēter indebitum.

et sic trāssert dñum. cū p̄sumant donare. l. cuius p̄ errore. ff. de re. iur. Ad hoc R. Mo. q̄ ē verū q̄ solūm scienter indebite. p̄sumit donatū in solutioe non improbat a iure. h̄ nō in illa q̄ improbat a iure vt est in casu nostro. Sequit̄ ergo q̄ nō ē donatio vera. q̄ nemo sic intendit. nec p̄sumpta q̄ improbat a iure. nec solutio debiti veri. vel putatiue veri. ergo nuda traditio. Et sic nō trāssert dominū. Ad idem p̄bat p̄ glo. in. d. l. traditionib⁹ que vult q̄ ad hoc vt traditio trāssert dñum requir̄t. p̄mo q̄ sit facta cū causa. vt. d. l. nūq̄. et q̄ causa sit idonea. S. p̄ traditionē. in. fi. de re. diu. et a domino. l. traditio. ff. de acq. re. do. quod nou est in soluto p̄ vsuris. q̄ et si sit causa tamen nō idonea. p̄bat etiā hoc idē ista rōne. Et cōtractu nullo et cui lex resistit nunq̄ trāssert dominū. l. non dubium. C. de legi. tenet Bar. et cōiter doc. l. j. S. si vir vxor. ff. de acq. pol. Cum ergo cōtract⁹ vsurarius sit h̄mō. vt p̄ in. c. ij. et. iij. et. c. consiluit de vsu. Ergo nō trāssert dñum. Et h̄c opi. vident tenere cōiter doc. l. c. in. l. is. et. l. i. Jo. an. et. d. Ant. in. c. q̄q̄. de vsu. li. vj. et ipsi Jo. an. et. Be. et. f. federi. in. suo cōsilio. xxj. et. Ang. in. sua disputatione q̄ incipit. Assensus miles circa fin. q̄ dicunt q̄ vsurarius tenet ex delicto ad restitutionem et damnato ac reprobato pagina vtriusq̄ testamenti vt dictū est. et patet in. c. tua nos. ibi in. crimie. zc. Ergo patet q̄ non acq̄rit dominū. q̄ q̄ tenet ex delicto ad aliquā rē restituendam nō est dominus. vt patet in. fure. l. in. re. furtiua. et. l. si non manifestus. ff. de condi. fur. Hanc etiā sequit̄ cōiter theologi. Et hec est tenenda p̄sertim in foro cōsac̄te. q̄ sicut dicit Archi. in. c. si quis vsurā. xiiij. q. iij. sicut vi cōpulsua rē alienā rapit̄ fictione iuris ciuilib⁹ effici tur dñs rei. tñ iure p̄torio penes priorē dominum rei dominū remanet. l. metum. autē p̄sentem. S. iulianus. ff. qd̄ me. cā. Sic saltē dicendū ē in soluto p̄ vsuris. Et bene facit ter. ibi dum dicit. q̄ res in bonis ē eius qui vim passus est. Nec ob. glo. i. contrarium adducte. quia potest dici q̄ ibi nō s̄gunt pedes. patet q̄ voluerit etiā inducere hypoecā sup omnibus bonis p̄ vsuris restituendis. vel dicendum q̄ loquit̄ in reb⁹ cōsumpibili- bus. Nō obstat etiā rō adducta in contrariū qm̄ nō solū requir̄t traditio et consensus tradentis. h̄ etiā titulus verus vel putatiue verus. vt s̄. p̄batum ē. Et si q̄s vult cōtendere q̄ fictione iuris ciuilib⁹ efficiat dñs. tñ iure diuino et canonico oportet cōcludere q̄ dominū rei remaneat apud soluentem nisi aliud ex eius voluntate disponat. Et sic p̄ idem est in p̄sentia quo ad omnē effectū. ac si non esset translātū dominū. Ad hoc p̄. q̄ si res extat semp vsurarius tenet cā restituere cū fructibus. vt s̄. dictū est restitutio. j. in verbo vsurari⁹. S. iij. Nec p̄t dare tantundē seu extimationem contra voluntatem dñi. cum iura astringunt euz ad restituendum q̄ tā prauē acceperūt. c. cū tu. de vsu. ibi donec reddat q̄ tā prauē acceperūt. facit in. ar. ad hoc. l. ij. in. prin. ff. si cer. pe. et. ter. clarus i. c. si res. xiiij. q. vj. Si vero alienauit tñc de equita

te canonica tercius possidens potest conueniri. et ab eo dicta res aduocari officio iudicis. vt notabē liter tenet Bal. in. l. rē quā. C. de iur. do. nulla habita diffictioe an possidea: nūb oneroso vel lucratiuo. Nam dicta distinctio bene debet fieri in re empta ex pecunia vsuraria. vt p̄ glo. in. d. c. cū tu. in. fi. Sed in re ipsa formaliter data p̄ vsuris non cadit dicta distinctio. h̄ potest peti a quocūq̄ possidente etiā titulo oneroso ex quo res est affecta illo vicio. facit lex si cū exceptione. S. aliquando. et. l. metum. S. iulianus. ff. quod me. cā. in. neta equi- paratione Arch. i. d. c. si q̄ vsurā. d̄ q̄ s̄. dictū est. ¶ Sed quero quis dicat manifestus vsurarius 19 vt subijciat p̄s supradictis. R. vt colligo ex Jo. an. et. Pa. in. c. q̄ in omnibus. et. Jo. an. et. Archi. in. c. j. de vsu. li. vj. Ille dicit manifestus. p̄mo qui est notorius de iure. puta. q̄ cōuictus vel cōdēnatus de vsuris seu corā iudice sponte p̄fessus. c. cū olim. et. c. sup quibusdam. de ver. sig. Secundo qui est notorius d̄ facto notorietate facti. puta tenet altare paratum vel mutuatur in camera omnibus volentibus. sicut meretrix in p̄stibulo patet cuiuslibet. ar. de coha. cleri. et. mulic. c. tua. et. c. si. ita dicit Bar. in. l. ij. ff. de fur. et. Bal. in. l. heredes palam. ff. de testa. Item tercius d̄ manifestus fm gl. in. c. ij. de vsu. li. vj. quando quis coram sacerdote et testibus confessus in articulo mortis est se vsurarium. et mandauit restitui vsuras et re signauit libros. Quam glo. federicus consilio. viij. dicit veram. quando simul omnia p̄fata concurrunt. alias confessio sola extrajudicialis non faceret manifestū. facit. c. venerabilibus. S. sectis. de sen. ex. li. vj. Nec solū mandatū de vsuris restituendis. alias manifesti non aliquo p̄dictorū modorū. sed vel p̄ famā tñ. aut alio modo a p̄dictis nō incurrūt ipso iure p̄fatas penas fm cōiter doc. nisi publicentur p̄ ordinariū loci. ¶ Quid requir̄t ad publicationē faciendā. R. q̄ 20 sufficiunt certa argumenta. cū fama. d. c. tua. et licet nullus accusator appareat nihilominus ordinarius p̄cedere p̄t et officio. Aduerte tñ fm Pa. in. c. ad nostram. de emp. et. v̄. q̄ si est publicū et indubitatum q̄ plus q̄s vendit ad credētiā q̄ p̄ p̄cio statū solutōe q̄ instr̄m eorū ē nullū ipso iure p̄pter dispositionē. c. q̄q̄. de vsu. li. vj. q̄ tales s̄ vsurarij. vt p̄ in simili. in. c. nauigati. de vsu. et. h̄t publica. ex quo publice hoc exercet. vt p̄ in libris eorū. Nec obstat q̄ sunt ficti. q̄ in. d. c. ad nostrā pena p̄tra vsurarios statuta exercetur etiā cōtra fictos vsurarios. qm̄ i veritate sunt vsurarij. facit l. nō dubiū. C. de legi. Item no. fm federi. consilio viij. et sequitur Pa. in. c. cū in diocesi. de vsu. q̄ licet quis in vita non fuerit declaratus vsurarius et fecerit testm̄ nihilominus post mortem poterūt fieri probationes ad declarandum q̄ erat manifestus. Ita tenet Jo. an. in. c. j. de vsu. lib. vj. in no uella. et. Semi. ibidem. Et omnes iste erunt bone pbationes. puta si differebat solutionem vt plus venderet vt in. c. in ciuitate. de vsu. Item si emit possessiones cū pacto de retronēdēdo p̄ maiori p̄

Usus clavium

cio vel fin Bal.in.c.j.de seu dato inui.le.co. quā do emut cum pacto de retrouendēdo post qnque nium et non ante si est cōsuetus similes cōtractus facere psumit vsurari? ar.d.c.allo vos.de pigno. Itē psumit vsurarius qn facit facere quis p̄fessionē corā epō q̄ instrū ē de vero et puro capitali. q̄ censet collusio in fraudē vsurari p̄sumptōe p̄fati.c.allo vos. fm Bal.i.l.j.L.de collusione dete. qd.c.i.b articlo p̄ualet cōfessionē. Et sic fuit obtēti corā epō interduo cōtra vnu qui mltas tales cōfessiones fecerat fieri. Item qn ps dicit in instrō q̄ non p̄ simulationē. h̄ p̄ verā veritatē talē cōtractū facit. onē p̄sumptio vehemētissima fm Bal.i.l. iij.L. plus valere qd agit. facit glo.in.l. si q̄s sub cōditione. ff.de cōdi. insti. Et qd no. gl. peregrina in.l. cum allegas. L. d vsu. et pulerū dictū Ange. in.l. sicut. S. supuacū. ff. q̄bus mo. pig. vel bypo. sol. Itē pbat vsurarius ex libris suis vel p̄ instrā fm archi in.c. qui sincera. xlv. di. 7 pbat p ar. d. c. dicit etiā Bal.in.l. donatio. L. de dona. q̄ manifestus vsurarius pbat etiā p̄ puatam scripturaz. Item qn ē cōis opt. q̄ sit vsurarius vt dicit Bal. in.l. j. in. iij. colum. L. de sa. san. ec. Itē qn tot 7 totiens feneratus fuit q̄ si possit nisi cē liquidū i populo. vt dicit Bal.in.l. j. in. iij. colum. L. de falsa cā adiec. le. Itē qn ex cōiecturis apparet vsurari? et iudicijs. vt dicit Bal.in.l. cum p̄ponebat. i. p̄n. ff. de le. ij. 7 in.l. cines. L. de ap. Et breuiter dic q̄ iudex habet arbitrari ex additis 7 coherentijs q̄ sit manifestus. puta q̄ publice fenerat q̄ p vsurario habet cōter 7 reputat q̄ alias fuit declaratus et similia. Ita dicit Bal.in. addi. ad Spe. in ti. de ap. in ver. an aut sit manifestus. Dicit etiā fiede. cō silio. viij. q̄ ē manifestū. de quo i. d. cōci. l.ugdunen. di. Cuius u p̄batio est euidentis 7 manifesta verbi gratia. Defectus visus 7 auditus 7 sciētie nō palā apparet oibus 7 nō subiiciendo examini sit euident et manifestus. vt in.c. ij. de p̄sump. Sic qn p̄ modicā examinationē p̄mptā et faciliē. puta p̄ libros rōnū 7 h̄mōi sit euidentis dī manifestus. Et id aduocati 7 p̄curatores q̄ defendūt eorū cōtractus feneraticios peccāt mortalit̄ p. c. j. cū ibi no. d. offi. de le. 7 p. c. j. de vsu. li. vj. 7 tenent ad restitutionē. vt s. Restitutio. j. in ver. vsurarius. S. viij. Propterea hū dicit ter. in. l. j. S. ff. de dote ple. Rei satis demōstrate frustra sit demōstratio. hec ibi.

usus clavium

vide s. Claus ecclie 7 s. Cōfessio. v. 7 q̄ ad excomunicatōne vide s. Absolutio. iij. 7 s. Inrogationes i si.

est ius vtendi rebus alienis salua rerū substantia fm Azo. i. sum.

1 **Usurarius** dī cui tū re ad vsū q̄n dianum vti licet. insti. de vsu et ha. S. j. vti nō solum vsurarius p̄t sumere q̄tum sibi expedit. h̄ etiā sibi et familie sue. l. plenū. i. ff. de vsu habi.

2 **Quid si vsus domus** sit relictus marito. Rū. poterit habitare in ea etiam vxor: parētes filij sui et liberti 7 hospites in domo recipere. Idem dicit in muliere etiā si vidua erat 7 postea nupsit. ff. d vsu

et habi. l. cui vsus. 7. l. certū. 7. l. nō solū.

3 **Quid si pecons vsus** sit relictus alicui. Rū. q̄ neq̄ lana neq̄ lacte neq̄ agnis vti poterit. sed ad stercozandū et modico lacte vti poterit. ff. de vsu 7 habi. l. plenū. S. h̄ et si pecons.

4 **Utrū ille cui legat vsus silue** possit incidere et vendere sicut usufructuarius. Rū. q̄ sic. q̄ aliter nihil habiturus esset ex legato. ff. de vsu 7 habi. l. diuus.

usufructus

est ius alienis rebz vtendi fruēdi salua rerū substantia. q̄ est ius in corpore quo sublato 7 ipium tolli necesse ē. ff. d vsufru. l. j. insti. eo. n. an p̄n. Differt usufructuarius ab emphiteota. q̄ ille h̄ vtile dominū. iste solū ius vtendi. Item differt ab vsuario. Nam is cui nudus vsus fundi dat n̄bil habet in eo vltimus nisi vt oleribus pomis feno 7 h̄mōi vtaf ad vsuz quotidianū. 7 in eo moref. h̄ nulli alij ius qd habz aut vendere aut locare aut gratis cōcedere p̄t h̄ usufructuarius sic. insti. de vsu 7 ha. S. j. Multo magis differt ab vsu nō iuris h̄ facti quo fratres minores vtunt in quo vsuarius nulluz ius habz h̄ tantū factū p̄ necessitate vite. de ver. sig. c. xij. q̄ seminat. li. vj. 7 p̄terea addit verbū fructus.

5 **Qualiter cōstituaf usufructus.** R. p̄actionibz et stipulationibus 7 familie hereticunde p̄positōe et cōsensu. Itē in testō legando. vt ff. de vsufru. l. oī um. 7. l. usufructus pluribus. Itē cū q̄s legat habitatiōne in domo sua ē p̄inde ac si legaret vsufru cū habitatiōnis. vt ē casus in. l. cū antiquitas. L. de vsufru. Et id p̄t locare vt ibi 7 comodare. l. j. S. inter comodati. ff. como.

6 **In quibus rebus cōstituaf usufructus.** R. i oī bus rebus q̄ vsu nō cōsumunt p̄prie vt. ff. eo. l. oī um. In rebz q̄ vsu cōsumunt nō p̄prie vsufru ctus cōstituaf h̄ vtilitatis cā receptū ē vt etiā i bis constituaf. ergo constituaf in pecunia vino grano 7 h̄mōi. insti. eo. S. p̄stituaf. Dū no. q̄ illud qd n̄ renascat nō dī esse in vsufru. l. diuotio. S. si fundum. 7 S. si vir in fundo. ff. so. ma. Ideo lapis q̄ n̄ renascat nō ē in vsufru. et creta. et h̄mōi. qd no. q̄ legato vsufru. nō veniūt talia. Itē arbores cedue et salices vt h̄mōi sunt in vsufru. h̄ arbo res fructifere nō possent cedi p̄ vsufru.

7 **Ad quid tenet usufructuarius.** R. tenet p̄stare cautionē q̄ in rebus q̄ vsu nō cōsumunt arbitrio boni viri ipsis vtet salua rerū substantia. sicut q̄libz bonus vir vtet et fructū re p̄pria. Et scdo q̄ finito vsufru. restituet p̄petario id qd sup̄est. In rebz vero que vsu cōsumunt d̄ p̄stare cautionē d̄ bis exhibendis in ea q̄litate vel si vult cōsumere q̄ p̄ stabit extimatiōne illorū bonorū. d. c. vl. in glo. de pigno. hoc notat et. ff. de vsufru. eorū rerū q̄ vsu cōsumunt. l. j. ij. et. iij. et. d. S. cōstituaf.

8 **Sz quid de bis rebus q̄ vsu nō cōsumunt** sed minuunt vt segetes et similia que vsu veterascūt et minuunt nō aut ipso facto. sic vinū oleū et similia. R. Pa. in. d. c. fi. q̄ cauebit de restituēdo qd sit perit finito vsufru. vt patet in. l. j. ff. vsufru. quē admodum caueat vbi est casus. facit. l. j. ff. de

usufr. earū rerū. vbi ista duo ponunt vt diuersa
sz que vsu psumuntur 7 que vsu minuantur. Et iō
iura que volūt vt erimatio p̄stetur. loquuntur in
his q̄ vsu psumuntur. vt in. l. si vini olei. ff. de vsu
fru. earū rerū. Ergo nō dñt extēdi ad ea q̄ non p̄su
muntur s̄ minuant. q̄ aliter usufructuario esset p̄
indiciū. Et facit p̄ hoc exemplū in re cōmodata q̄
vsu minuit vbi damnū p̄net ad dñm non ad co
modatariū. l. eū qui. ff. comodat.

6 **Q**uādo usufructuarius nō prestas cautōez a p̄
cipio 7 recipiens fructus teneat eos restituere? R.
Pa. in. c. cū p̄ster. de p̄gno. doc. cōiter distinguunt
p̄cordādo glo. iuris ciuilibz q̄ sunt contrarie sic: aut
bonafide recipit. puta q̄ nō fuit exacta cautio: nec
maliciose distulit p̄stare. 7 h̄z locum glo. in. l. vxori
ff. de vsufr. lega. que tenet q̄ nō tenetur restituere.
Aut exactus nō p̄stint cautōem vel fuit in mala fi
de maliciose cū sciret se obligatū 7 nō prestint sic te
netur restituere tan q̄ in debite perceptos: q̄ nō fa
cit suos. Et sic intelligēda est glo. in. l. si cuius. ff. de
vsufr. facit. l. sed 7 si. ff. de peti. her. Vbi
errans in iure facit fructus suos nō malefidei pos
sessor.

6 **S**ed nūq̄d testator poterit remittere ne cautō p̄
stetur? R. de. i. l. j. l. de vsufr. et. l. si scire. l. vt in
pos. lega. q̄ sic i rebus que vsu consumuntur. In re
bus vo que vsu non consumuntur non potest. Ra
tio quia daretur materia delinquendi nec curaret
vñ sicut bonus vir. Sed in alijs cessat cū solū tene
atar ad extimatōem. quod vep̄ est. nisi p̄prietas su
isset eidem usufructuario legata vsq̄ ad certū diez
et usufructus pure quia hoc casu cautio nō est pre
stāda. vt in. l. si usufructus. ff. de vsufr. que
admodū caueat.

7 **Q**uādo usufructuarius ē p̄sona suspecta nō sufficit. als sic. et hoc
sequitur Pa. in. c. cū cōster. de p̄gno. ar. in. c. p̄ ve
stras. de dote post diuor. resti. vbi bonus tex. in si
mili et in aut. generaliter. l. de epi. et de.

8 **Q**uādo usufructuarius teneat ad expensas in re
de q̄ h̄z vsufructus? R. Ludo. de ro. in. no. q̄ sic
ad expensas p̄nas. 7 ad collectas et ad refectionem
de collecta q̄ teneatur heres. l. q̄ro. ff. de vsufr. le
ga. l. apud iulianū. ff. de leg. j. 7 l. hacten⁹
ff. de vsufr. Ad limita nisi q̄n collecta tāta esset q̄
equiualeat perceptioni fructuū. quia solum tene
retur dñs glo. est in. l. qui cōcubina. ff. q̄ ortos. ff. d
leg. iij. quaz sequunt Dy. et Bar. in. l. his vbi. ff. de
idem testator. ff. de leg. iij. Idē dic in expensis pro
refectione: nisi esset ei legatus usufructus generali
ter oim rerū: q̄ sic teneretur ad oēs expēsas vel re
nūciare. d. l. hactenus. 7 qd̄ ibi no. de fide instru. c.
S. p̄petuus. in glo.

9 **S**ed quid de vsurario. R. idē ibidem q̄ aut do
minus participat i comodo rei cuius mihi legat⁹
est vsus: puta quia domus est ampla 7 tunc tenet
dominus tñ. Aut nō p̄cipat h̄ solus vsurarius.
Et sic tenetur ad expensas. l. si domus. ff. de vsufr.
7 habita.

10 **Q**uero qd̄ erit q̄n testator reliq̄t vxorē dominā
7 usufructuariaz oim bonorū suorū q̄ diu vxorē

vel vitā viduales duxerit. dic vt s̄. legatū. j. ff. de vi
p̄t tñ talis vxor: laudare 7 laudemū recipere: nec p̄
hoc videt p̄ditio heredis deterior: sicut nec eccē si
platus bñficia vacantia conferat vel electos cōfir
met. cū talia non possit retinere ad manus suas. de
insti. c. si. de offi. archipresby. c. si. et feuda antiqua
p̄cedat. c. ij. de feudis.

11 **S**ed nūq̄d ex usufructu legato grauabitur be
res in legitima? Rñ. q̄ nō nec quo ad p̄prietatem
nec quo ad usufructū. l. de inoffi. testa. l. q̄si. 7 au
tē. nouissima. 7 l. scimus. ff. cōmuni autē. Idē dic
in trebellianica quo ad aliū heredē vel alios quibz
legitima debet: q̄ detrahent q̄rtam suā heredes d̄
tali usufructu legato: nisi sit ip̄e heres cui usufruc
tus est legatus. etiā. d. l. vxori. et. ff. d̄ vsufr. l. om
nium. 7 l. si mihi. 7 tibi.

12 **Q**uādo ille cui est relictus usufructus oim bono
rū teneat soluere es alienum de ipsis bonis? Rñ.
fm̄ Hosti. q̄ sic. Secus si soluz esset relictus vsuf
fructus aliquarū rerū. ff. de vsufr. lega. l. si. Pau. d̄
cast. consilio. cclxxv. dicit q̄ p̄prietarius tenetur
p̄ncipaliter. f. ad vendendū de bonis pro solutōne
eris alieni. et sic usufructuarius secundario partici
pabit in solutōne et sic minores vsufructū habe
bit pro quo facit. l. si. ff. si aut es alienū. l. d̄ bonis
que liber. 7 est verior opi.

13 **Q**uomodo amittitur usufructus? Rñ. q̄ qua
tuor: modis. Primo per mortem usufructuarij. de
p̄gno. c. si.

14 **S**ecūdo p̄ maximā et mediā capitis diminutio
nē n̄ aut p̄ter nimā. Et maxima diminutio capi
tis est cū aliquis simul et libertatez 7 ciuitatē amit
tit. qd̄ accidit his q̄ efficiuntur serui p̄ne p̄ter de
lictum suū. vel qui p̄ter ingratitudinem redigun
tur in seruitutem. Ad mediā est cuius ciuitas amittitur
et libertas retinetur. qd̄ accidit cū aqua et ignis in
terdicatur. vel in insulā deportat. Minima est cuius
ciuitas et libertas retinet. ff. status munat qd̄ acci
dit his q̄ sui iuris erāt facti sunt iuris alieni vl̄ cō
tra. insti. d̄ capi. di. Prime due sunt mortes ciuiles
ff. p̄ socio. l. societas. Tercia nō q̄ oia iura trāseūt
ad patrem cui arrogatus se donat. insti. de adop.
ff. sed hodie. l. de sac. san. ec. aut. ingressi. de testa.
c. q̄ ingredientibus.

15 **T**ercio amittitur si res perierit in qua erat vsuf
fructus. insti. eo. ff. finitur. ff. qui mo. vsufr. ami. l.
j. 7 per totū. et hoc si erat cōstitutus. d. l. j. Quia q̄
non est amitti non potest in glo. ibidem cū concor
dantijs suis.

16 **Q**uid si vniuersitati sit usufructus legatus vel
ciuitati? R. durabit spacio centū annorū. ff. eo. ti. l.
an usufructus. nisi in ciuitate aratrum inducatur
ita q̄ desinat esse ciuitas vel vniuersitas. ff. q̄ mo.
vsu. ami. l. si.

17 **Q**uādo cū plures sunt usufructuarij r̄yn⁹ moriē
reuertatur ad p̄prietariū. Rñ. q̄ nō. h̄ accrescit al
teri usufructuario. ff. d̄ vsufr. acce. p̄ totū. ff. q̄ mo.
vsu. ami. l. excepta. solū q̄ redit ad p̄prietariū quā
do oīs deficiūt. insti. eo. ff. j.

18 **Q**uid si usufructus relinq̄tur alicui donec filius
pupillus ad pubertatez venerit 7 pupillus moriē

ante p̄bertatem. R. q̄ vsufructus durabit vsq̄ ad etatem p̄pletā. Si v̄o sit relictus sub incerto tēpore: puta donec talis furiosus resipuerit ⁊ anteq̄ resipiscat morit̄ sic durabit toto tpe vite vsufructu arij q̄ possibile fuit vt toto eius tpe in furia p̄seueraret. vt in l. ambiguitatem. l. co.

19 **Q**uarto amittitur vsufructus per n̄vsum n̄ simpliciter. h̄ eo modo quo etiam dominū rei perditur vt per p̄scriptionē. vt s̄. p̄scriptio dictū est. ⁊ no. in. l. pe. l. co.

20 **S**ed ad quē reuertetur vsufructus q̄n̄ per capitis diminutōem amittit̄. R. si est filius ad patrē. si seruus ad d̄m̄. si pater vel alius transibit ad filiū aut heredes eius n̄ ad p̄prietariū. vt in. l. si. l. co. **I**ntellige q̄d̄m̄ viuēt ille cui vsufructus fuerat legatus. ar. p̄dicte. l. ambiguitatē.

21 **U**trū cū vsufructus vniuersalit̄ gregis vel armenti est legatus si moriatur teneat vsufructuarius reficere. R. q̄ sic ex agnatis gregum tenet summittere alia loco mortuorū capitū. Secus si tū in aialibus legetur vsufructus. q̄ non tenet reficere si moriant̄ sine sua culpa. ff. eo. l. vetus. in. sti. de re. diu. l. s̄. h̄ et si gregis. **I**dem dic q̄ debet in vinearū mortuariū et arborū locum al̄s instituire et colere. Nam quasi bonus paterfa. debet vti vt in. d. l. s̄. h̄ ⁊ si gregis.

22 **U**trū vsufructus legatus filio existenti in potestate patris amittatur p̄ mortē eius. R. Bar. in l. ex lris. l. de vsufru. et habi. q̄ non extinguit̄ q̄a p̄sumitur cōtemplatōne patris legatus. h̄ remanebit patri. **S**ed pater p̄moriatur. sic p̄sumit̄ cōtemplatōne filij legatus ⁊ non extinguetur. sed erit filij adnenticium.

23 **U**trū vsufructuarius possit cedere v̄l vendere comoditates vsufructus. R. Bar. in. l. interest. l. de vsu ⁊ habi. q̄ sic. sed n̄ ius vsufructus. **S**i militer ille cui legata est in testamento domus ad inhabitandum poterit alteri locare ⁊ finietur solum morte ipsius cui legata est. l. habitatio. ff. de vsu ⁊ habi. ⁊ in. sti. eo. l. s̄. si.

Uxor dicit̄ m̄ter postq̄ contraxit p̄ v̄ba d̄ p̄m̄. h̄ nondū p̄summa uerit. ⁊ hoc in oibus fauorabilib̄. **S**ed in odiosis appellatōne vxoris. venit solum illa que matrimoniu cōsummauit. vt in. l. n̄ sicut. l. de bo. q̄ lib. no. Pa. in. c. t̄cio loco. d̄ p̄sum. vide s̄. sp̄salia. l. s̄. j.

1 **U**trū vxor sit i potestate mariti. R. fm̄ Bal. de p̄ue. sen. ti. an maritus succedat vxori in b̄n̄. q̄ non iure romano. nisi quo ad debitum carnis et operandum. vt no. glo. l. de cōdi. in. ser. l. si vxorē ⁊ no. in. sti. ad tertulianū. l. s̄. j. in. fi. l. de ser. fugi. l. si. ⁊ adde q̄d̄ no. in. sti. de pa. potestate. in. glo. ordia ria tex. et in. l. j. s̄. fina. ff. de iniur. et ibi glo. et text. in. l. is cuius op. l. s̄. ff. de adulte. **E**rit ergo sub potestate patris. d. l. si vxorem. ⁊. l. sicut. ff. de ope. lib. sed iure lombaro erit sub potestate viri. sed apud nos vacat. **A**liqui tamē tenent q̄ de iure canonico est sub potestate viri. ar. c. mulieres. de sen. excō. sed non credo.

2 **U**trū vxor cedat loco viri. R. Pa. in. c. lras. de

restit. spo. tenet q̄ sic q̄ntum ad operandū alle. l. sicut patronus. ff. de op. li. facit. l. sed si vir. in. pn. ff. de dona. inter vi. ⁊ vx. ⁊. c. bec imago. et. c. mulierē xxxij. q. v. **S**ed saluo meliori iudicio. dico q̄ ant operatur in bonis viri p̄ suo vsu. v̄puta in lana viri vt sibi faciat vestimentum. v̄l in lino vt sibi faciat linteamina pro vsu. et sic dico q̄ cedit lucro viri q̄ n̄ minus tale vestimentū erit viri q̄ si nihil opis in eo fecisset. nec p̄ciū laboris a viro in b̄ casu poterit petere. **E**t sic loquit̄. d. l. sed si vir. **E**t idē dico de re heredis viri apud quē alimētatur. **A**nt laborat in rebus viri. vt inde habeat lucz vel i aliis quibuscūq̄. v̄puta est terrix vel filat. vel est negociatrix et h̄m̄di. **E**t sic non cedit lucro viri. h̄ sibi acquirit̄: nisi in casu quādo n̄ habet dotem sufficientem ad alendū se ⁊ cōmunes liberos cum marito v̄bi maritus non habet olia bona sufficientia. **S**ed si habet dotez sufficientē ad alendū se ⁊ cōmunes liberos vel saltē se quādo maritus h̄ alia bona sufficientia. sic credo non tenetur cedere lucro mariti. h̄ potest in ei⁹ bonis v̄l alijs laborare vt habeat precium laboris. ⁊ sibi acquiret. ⁊ hoc videtur sequi Bar. ⁊ sic limitare glo. in. d. l. sicut patronus. in. l. gaio. ff. de admi. lega. facit. l. de dona. l. ter vi. ⁊ vxor. l. ⁊ si de pecunia tua. **P**robatur idem q̄ vxor n̄ tenet laborare p̄ viro. si habz dotē sufficientē p̄ parte onerū supportanda. vt p̄ ar. c. p̄ vstras. de dona. inter vi. ⁊ vxor. et in. l. si cū dote. ff. de lu. ma. et no. idē Pan. in. c. lras. de resti. spolia. v̄bi determinat q̄ nec etiam causatiue potest vir cā cōpellere ad laborandum subtrahēdo se ⁊ alimenta. **E**rgo sibi poterit laborare. **S**i v̄o non portauit dotem sufficientem ad sustentanda onera matrimonij saltē pro parte sic credo q̄ debeat laborare pro ip̄is oneribus supportandis. ⁊ si non vult vir potest ei denegare alimenta et sic tene. **N**ec ob. iura q̄ vident̄ velle q̄ simpliciter cedat lucro viri. q̄. d. l. sicut. q̄ dicit q̄ debet esse in officio viri debet intelligi. s̄. ad debitū reddendū. ⁊ glo. abidez intelligēda est fm̄ q̄d̄ dixi. dū laborat in re viri pro vsu suo al̄s as n̄ habet veritatē. nec iure probat̄. si alio modo intelligitur. ⁊ similiter. c. bec imago. ⁊. c. mulierem. in quibz d̄ q̄ est pene famula viri. ⁊ q̄ est de d̄no viri intellige non simpliciter. h̄ fm̄ q̄d̄ in q̄ntū est sub eius cura. et d̄ regi ab eo et quo ad debitū cōiugale. al̄s non. q̄ non transit in potestatem viri. vt s̄. dictū est. vel dic q̄ predicta debent intelligi d̄ operibus obsequialib̄ in domo. puta coquina v̄l faciendū lectum aut scopandū ⁊ h̄m̄di. de quo vide supra Peculium. l. xxxj.

Utrū maritus possit verberare vxorem. R. fm̄ Hosti. et Goffre. in. c. quēadmodum. de iure iur. q̄ sic. ex magna causa et leui verberatione. ar. i. l. p̄ceptois. ff. ad. l. aquil. de homi. ad audiennā **S**ed sine causa vel grauius verberans vir puniatur ad dandum ei terciam partem donatiōis p̄ nuptias. vt i autē. vt liceat ma. et au. l. s̄. si quis autem propriam. ⁊. l. de repu. di. aut. sed nouo iure. vnde in. l. consensu. l. de repu. dicitur q̄ v̄bera ingenuis aliena sunt. facit glo. vij. questione. j. in. c. sicut.

4 **Utrum** vir possit interficere vxorē adulterantē? Rñ. l. civilis penam nō imponit. l. graccus. c. de adul. rxiij. q. ij. inter hec si inuenit in actu adulterij sed lex diuina sic dicit. Non occides. Et ideo nō licet. vide homicidium. j. S. vj.

5 **Utrum** vxor possit agere ad restitutōnez dotis viuente viro. Rñ. fm Pa. in. c. ex lris. d. pigno. q. sic si vir incipit male vt substantia sua et male versari. et dicitur male vsari. quando exultat a patria sua ppter maleficiū pprium. et maxime cū peruenitur ad distractōnez bonozū. d. c. per vestras. videtur ter. in. l. vbi. c. de iure do. etiam q. possit petere donationem ppter nuptias. licet alij quo ad donatōem pdictam ptrarium teneant. Itē potest petere vbi matrimonium venit separandus. quo ad thorum vt in. c. j. de dote post dinor. resti.

6 **Utrum** vxor habens virum prodigū licite possit abscondere aliqua bona eo inuito. vide furtum S. rrrv.

7 **De dote.** vide s. dos. de dona. inter vi. et vxor. s. Donatio. de debito. vide debitum. de voto. vide supra votum. ij. S. viij. de parasrenalibus vxoris habes supra parasrenalia.

8 **Utrum** possit de rebus viri prouidere filijs pui matrimonij. Rñ. q. non. nisi fm q. pōt elemosinas facere. vt supra elemosina. S. viij.

9 **Utrum** vxor teneatur seq. virū suū. R. fm q. colligo ex no. in. c. si quis necessitate. rxiij. q. ij. q. aut transfert domiciliū. Et sic tenet eū seq. Et hoc vtz nisi pactū fuisset vt nō transferret. quia sic nō teneretur nisi post pactum aliqua necessitas aduenerit que impediret maritum ibi manere. puta infirmitas vel capitalis inimicitia. quia sic tenet sequi nō obstante pacto. ar. c. vnaqueqz. rxiij. q. ij. Si do nō transfert domiciliū. sic non tenetur eū sequi. fm Do. Similiter non tenetur eum sequi si est vagabundus. fm glo. in. d. c. vnaqueqz. nisi scies eum vagabundū; cōtrahit eū. quia sic tenetur. Hoc totū limito verū. qñ ex causa honesta vel transfert domiciliū vel est vagabundus. Secus si ex causa inhonesta vel si vellet eam trahere ad peccatū vel imineret sibi periculū vite. quia sic non tenetur eū sequi. vt sentit glo. in. d. c. si qz. facit. l. q. nisi. ff. de ope. liber. vbi patz q. libertus nō tenetur sequi dominū vagabundū ad prestādum ei operas. vide in. c. de illis. de spon.

Ypocrisis Vide supra Simulatio.

Poteca Vide pignus.

Yronia Vide in littera. b.

Ystrio Vide in littera. b.

Yelus pp. te est tristitia de bono alterius nō ex eo q. ille habet. s. ex eo q. sibi deest dicit phis. ij. et bicornum Et si est iste zelus circa bona honesta est laudabilis fm illud p̄ime Cor. rxiij. Emulamini carissimata meliora. Si do est de temporalibz. sic pōt esse cum peccato sicut auaricia. Si aut q. as dolet

de bono alterius quia eū excedit in talibus bonis sic ē inuidia. Accipit etiā aliqñ zelus p. seruire seu cōmōtōne diuine charitatis. vt in ps. Zelus domus tue comedit me etc. Et iste zelus postremo dicitur: fuit qui me ad prefatā angelicā summā componendā coegit. ad laudē dñi nri iesu xpi: cui est honor et gloria in scdā seculoz. Amen. Laus deo.

Humano angelicas quicūqz audire loquelas Ore cupis: presens perlege lector opus. **Hic** sacros canones: hic et civilia iura: **Hic** sancte inuenies religionis opes: **Maxima** multorum quod vir dabat an librorū. **Sarcina:** id Angelica dat tibi summa breuis. **Angelus** est auctor: sacri decus ordinis ingens. **Seraphica:** et tante religionis honos. **Auctorem** atqz opus impressum felicia dona. **Clauissus** tulit terra beata viro. **Hec** carleta minus gens felix vnde creatus. **Angelus** angelicis dignus adesse choris.

Explicit summa Angelica de casibz conscientie per frēm Angelū de clausio cōpilata: maxima cū diligentia reuisa fideliqz studio emēdata sicut ipm opus p se satis attestabit Nurenberge impressa p Anthoniū Koberger inibi concuem Anno dñi M. cccc. xcij. die. x. mensis februarij.